

UNIVERZA V LJUBLJANI
FILOZOFSKA FAKULTETA
ODDELEK ZA SLOVENSKI JEZIK IN KNJIŽEVNOST

LEA STRITI

Tone Partljič – mladinska dela v povezavi z deli za odrasle

Diplomsko delo

Mentor: prof. dr. Igor Saksida

Univerzitetni študijski program:

Slovenski jezik in književnost

Ljubljana, 2011

Hvala mentorju, prof. dr. Igorju Saksidi, za strokovne napotke pri pisanju diplomske naloge, predvsem pa hvala za njegov prijazen in razumevajoč odnos.

Hvala tudi Anžetu, staršem, starim staršem, sestri in vsem tistim, ki so mi v času študija stali ob strani, predvsem pa hvala, da ste bili potrpežljivi z mano.

Izvleček

Tone Partljič – mladinska dela v povezavi z deli za odrasle

Diplomsko delo obravnava pojem mladinske književnosti in dejstvo, da še vedno ni jasne meje med mladinsko in nemladinsko književnostjo. To dejstvo želi dokazati na praktičnem primeru, na proznih delih Toneta Partljiča. Loti se obravnave Partljičevih mladinskih del in išče vzporednice z njegovo literaturo za odrasle, ki je sicer številčnejša. Literarna analiza njegovih devetnajstih del se posveča izbiri motivov, žanrov, starosti glavnega junaka, ob tem pa jo zanima, kje se kažejo razlike med njegovo mladinsko in nemladinsko književnostjo. Iz literarne analize je zato moč ugotoviti, da je meja med obema književnostma tudi pri njegovih delih dokaj nejasna. Razlike med obema književnostma se kažejo tudi v dodajanju ilustracij in fotografij mladinskim delom. Diplomsko delo še ugotavlja, da v Partljičevih mladinskih delih sicer ni moraliziranja, prvine vzgojnosti pa se kažejo skozi njegovo pisanje, kjer skuša posredno prepričati mladega bralca, da dela dobro, saj bo za to nagrajen.

Ključne besede: slovenska proza, mladinska književnost, nemladinska književnost, Tone Partljič.

Abstract

Tone Partljič- young adult literature related to the adult literature

The diploma paper deals with the concept of juvenile literature and with the fact, that no clear line between the juvenile and adult literature has been drawn yet. It wants to prove that fact on a particular example of prose works by Tone Partljič. It starts with the review of Partljič's juvenile literature and searches for the parallels in his literature for adults, which is more abundant. The literary analysis of his nineteen works of literature discusses his selection of motives, literary genres, age of the main character and the differences between his young adult literature and literature for adults. Literary analysis proves the fact that the line between both types of literature is rather vague in his work as well. Adding illustrations and photographs to young adult books also shows the difference. The diploma paper establishes that no traces of moralising exist in his young adult literature, however, educational elements can be found. The writer indirectly tries to persuade a young reader to perform good deeds and consequently be rewarded for the achieved performance.

Key words: Slovenian prose, young adult literature, adult literature

Kazalo

1	Uvod	1
2	Tone Partljič	3
2.1	Življenje	3
2.2	Delo	5
2.2.1	Proza	5
2.2.2	Dramatika	6
2.2.3	Televizijske igre	7
2.2.4	Filmska scenarija	8
2.2.5	Gledališke režije	8
2.2.6	Dramatizacije	8
2.2.7	Komedije	8
2.2.8	Radijske igre	8
2.2.9	Zborniki	9
3	Mladinska književnost	9
4	Obnove obravnavanih del	12
4.1	Hotel sem prijeti sonce (1981)	14
4.1.1	Mačka v bloku	15
4.1.2	Tetica, jaz sem tè zdaj prišla	15
4.1.3	Otroci razumejo nekatere stvari šele, šele ko odrastejo	16
4.1.4	Otroci razumejo nekatere stvari šele, ko odrastejo. Pa še res je	17
4.1.5	Naš bicikel ali kolo	18
4.1.6	Moj voznikiški poskus s kravo	20
4.1.7	Nakup čevljev	20
4.1.8	Zizek	21
4.1.9	Prvi sladoled	22
4.1.10	Črni kruh ob progi	23
4.1.11	Za vodo	23
4.1.12	Hotel sem prijeti sonce	24

4. 1. 13	Ali več koga so danes pokopali? je vprašal Domen osorno	24
4. 1. 14	Balada o kozi	25
4. 2	Slišal sem, kako trava raste (1990)	27
4. 2. 1	Pesnica	28
4. 2. 2	Hotel sem prijeti še luno	28
4. 2. 3	O moji prvi (pol)poroki	28
4. 2. 4	Nevarne politične teme	29
4. 2. 5	"Pogled z domačega praga" ali dialektika	30
4. 2. 6	Oprostite, tovariš Pacek	30
4. 2. 7	Moj pevski talent in sestrina ljubezen	31
4. 2. 8	Profesor Stopar prihaja	31
4. 2. 9	Dama iz Šanghaja	32
4. 2. 10	Francijske ščuke	33
4. 2. 11	Sosed Harič v omaki	33
4. 2. 12	Če mačko smrt povoha	34
4. 2. 13	Kadar se mačke ženijo	34
4. 2. 14	Naše hiše	35
4. 2. 15	Ata in čebele	37
4. 2. 16	Sveče za Šempetersko gorco	37
4. 3	Dupleška mornarica; mladinska povest z reke Drave (1996)	38
4. 4	General; deset črtic o Rudolfu Maistru (2006)	40
4. 4. 1	Kocka je padla ali alea iacta est	41
4. 4. 2	Akcija razorožitev	41
4. 4. 3	Na štefanovo v Radgoni	41
4. 4. 4	General in deček Jaroslav v avtu	42
4. 4. 5	O, jaz ne spim	42
4. 4. 6	Pisateljski obisk	42
4. 4. 7	Dečki in Maister	42
4. 4. 8	Katrca	43

4. 4. 9	Je to res Maister?	43
4. 4. 10	Moj general Maister	44
4. 5	Maša in Tjaša (1999)	44
4. 6	Ne glej za pticami (1967)	45
4. 6. 1	Ne glej za pticami	45
4. 6. 2	Noč	47
4. 6. 3	Oče.....	47
4. 6. 4	Ljubezen.....	48
4. 6. 5	Jalovost	48
4. 6. 6	Opazovanje življenja	49
4. 7	Jalovost (1971).....	50
4. 7. 1	Poroka.....	50
4. 7. 2	Jalovost.....	50
4. 8	Volk na madridskih ulicah (1974)	53
4. 8. 1	Mama umrla STOP.....	53
4. 8. 2	Kako je učitelj preživel novembrsko nedeljo in izpadel iz kombinacije	53
4. 8. 3	Vdovstvo in pogreb Karoline Žašler (iz beležke podeželskega zdravnika)	54
4. 8. 4	Zakaj ne razumemo sanj	55
4. 8. 5	Zakaj ima prijatelj Ernest brado?	56
4. 8. 6	Govornik (pripovedka)	56
4. 8. 7	Meglenu.....	57
4. 8. 8	Gospod sadistek in ženščina.....	58
4. 8. 9	In the morning	58
4. 8. 10	Rihtarič	59
4. 8. 11	Volk na madridskih ulicah	60
4. 9	Pri Mariji Snežni zvoni (1994)	60
4. 11	Starec za plotom (elegija v prozi) (1995)	62
4. 12	Usodna privlačnost (2001)	64
4. 12. 1	Medvedek	64

4. 12. 2	Lovec Jelenc in jelen.....	65
4. 12. 3	Deček in somica	66
4. 12. 4	Morski pes Reks	67
4. 12. 5	Ljudmila in jagnje	68
4. 13	Golaž, reka in mostovi (2003)	69
4. 14	Prelesti prelesti (1990)	71
4. 9	Mala (1992)	73
4. 15	Samo roko daj (1997)	73
4. 16	Kampanja (2002)	74
4. 17	Grob pri Mariji Snežni (2005)	76
4. 18	Dom dom (2008)	78
5	Literarna analiza izbranih del.....	80
5. 1	Motivi	80
5. 1. 1	Ljubezen	80
5. 1. 2	Pustolovščina	82
5. 1. 3	Otroška neposrednost	83
5. 1. 4	Sirota/nezakonski otrok	83
5. 1. 5	Politična opredeljenost	83
5. 1. 6	Človekova povezanost z živaljo	84
5. 1. 7	Socialni položaj	85
5. 1. 8	Socializem	86
5. 1. 9	Učitelj	87
5. 1. 10	Literarno ustvarjanje	88
5. 1. 11	Vojna	88
5. 1. 12	Emigranti/zamejci.....	88
5. 1. 13	Neizpolnjeni mladostni cilji/upi	90
5. 1. 14	Gledališče/gledališki igralec	90
5. 1. 15	Alkoholizem	91
5. 1. 16	Marija Snežna	91

5. 1. 17	Starec	91
5. 1. 18	Pogreb	92
5. 2	Žanri.....	94
5. 3	Žanrski sinkretizem	95
5. 3. 1	Družbenokritični roman.....	95
5. 3. 2	Ljubezenski roman	96
5. 4	Žanri kratke proze	97
5. 4. 1	Družbenokritična kratka proza	97
5. 4. 2	Biografska/avtobiografska kratka proza	98
5. 4. 3	Potopisna kratka proza	99
5. 4. 4	Ljubezenska kratka proza	99
5. 4. 5	Zgodovinska kratka proza	99
5. 5	Žanri v mladinski književnosti	99
5. 6	Resničnostna mladinska kratka proza.....	102
5. 6. 1	Spominska kratka proza	103
5. 6. 2	Detektivska kratka proza	103
5. 6. 3	Doživljajska kratka proza	104
5. 7	Resničnostni mladinski roman.....	105
5. 7. 1	Avanturistični mladinski roman	106
6	Glavni junak	107
7	Ilustracija	114
8	Vzgojnost	115
9	Odzivi na Partljičevo delo	116
10	Zaključek	118
11	Viri	121
12	Literatura	122

Kazalo tabel

Tabela 1: Frekvenca motivov v obravnavanih delih	93
Tabela 2: Saksida - vrste avtorske mladinske proze	101
Tabela 3: Mladinska kratka proza	108
Tabela 4: Nemladinska kratka proza	110
Tabela 5: Mladinski roman.....	110
Tabela 6: Nemladinski roman	110

1 Uvod

Ivan Cankar je zapisal, da je vsaka novela kos pisatelja, "kaplja njegove krvi"¹, da "objektivne umetnosti ni in je ne more biti". To misel je dopolnil z izjavo, da je pisatelju "ena sama novela v krvi", da novelist vse življenje piše eno samo novelo.² Najbolj zaostreno pa je Cankar izrazil prepričanje o subjektivni vsebini literarne umetnosti z ugotovitvijo, da je vse, kar piše pisatelj "življenjepis".³ (Bernik 1988: 145.)

Toneta Partljiča zelo dobro poznamo kot komediografa oziroma dramatika, v preteklosti smo ga veliko videvali tudi na televiziji kot poslanca. Opazila pa sem, da zelo slabo poznamo njegovo prozno delo. Zato sem se odločila, da bom v svoji diplomski nalogi popisala nekaj Partljičeve proze. Veliko del je napisal za odrasle, nekajkrat pa je svoje pisanje namenil tudi mladini. Njegova dela so humorna, družbenokritična, odsevajo socialne in moralne zablode, kritizirajo politično življenje, prav tako opisujejo gledališko, najbolj pa se v njegovih delih kaže njegovo življenje. Pisatelj velikokrat skozi humor kritizira sistem.

V diplomski nalogi sem iskala povezavo njegovih mladinskih del z njegovimi deli za odrasle. Najbolj me je zanimalo, kaj je tisto merilo, ki neko delo uvršča v mladinsko ali nemladinsko književnost. Osredotočila sem se na njegovo kratko prozo in romane. Najprej sem spregovorila o pisatelju in njegovih delih, nato pa sem se posvetila definiciji mladinske književnosti in v čem se razlikuje od književnosti za odrasle. Zanimale so me vzporednice med njima, predvsem pa dejstvo, kaj je tisto glavno vodilo, da neko knjigo uvrstimo med mladinsko književnost ali književnost za odrasle.

Pri literarni analizi sem bila pozorna na motive, ki se najpogosteje pojavljajo v njegovih delih. Zanimalo me je, ali se kažejo kakšne razlike med motivi v mladinski književnosti in

¹ Moje življenje, *Slovenski narod* 13. junija 1914 (*Zbrano delo* 22, Ljubljana 1975, 51).

² V posvetilu *Zgodb iz doline šentflorjanske* Cirili Pleškovi (*Zbrano delo* 16, Ljubljana 1972, 290).

³ "Kadar piše človek življenjepis – in vse, kar človek piše, je življenjepis – ga včasih obide groza ..." (Grešnik Lenart, 1915; *Zbrano delo* 22, Ljubljana 1975, 113).

književnosti za odrasle. Pričakovala sem namreč, da so v njegovi mladinski prozi motivi manj izoblikovani, zato bom skušala svoja pričakovanja potrditi. Nato sem svoje opazovanje osredotočila na žanre. Zanimala me je razlika med žanri mladinskih del in žanri v literaturi za odrasle. Zanimalo je kateri žanr prevladuje v njegovi mladinski in kateri v njegovi nemladinski književnosti. V nadaljevanju sem se posvetila še izbiri oz. starosti glavnega junaka v njegovih delih in ali izbira oz. starost le-tega vpliva na uvrstitev nekega dela med mladinsko ali nemladinsko književnost.

Proti koncu sem se spraševala, ali so njegova mladinska dela tudi vzgojna. Predvsem me je zanimala pisateljeva želja vplivati na mladega bralca. V tem bi se med drugim lahko mladinska dela tudi razlikovala od nemladinskih. Kasneje sem pregledala še prisotnost ilustracij v mladinskih delih, ki so mladim bralcem lahko v pomoč pri boljšem razumevanju prebranih del. Ilustracije so namreč sestavni del mladinske književnosti, ki pa s starostjo bralca postajajo redkejšje oz. niso tako potrebne za razumevanje. Nazadnje pa so me zanimali še različni odzivi na Partljijevo delo.

2 Tone Partljič

2.1 Življenje

Tone Partljič se je rodil na dan Marije Snežne, in sicer 5. avgusta 1940 v Mariboru. Bil je drugi otrok v petčlanski družini, ki se je kmalu po njegovem rojstvu preselila v Pesnico pri Mariboru. Njegov oče je bil železničar, mama pa je delala na različnih posestvih. Stanovali so v Pilčevi grabi, med vojno pa so se preselili na hrib nad Pilčevo domačijo, v kajžo, kjer so dočakali konec vojne in očetovo vrnitev iz sovjetske Rdeče armade. (Lorenci 1990: 102.) Starejši sestra je bilo ime Jožica, mlajšemu bratu pa Franc. Tone je edini v družini, ki se piše Partljič z j, saj je župnik ob krstu njegov priimek "obogatil".

Osnovno šolo je obiskoval v Pesnici, nato pa šolanje nadaljeval v Mariboru, na nižji gimnaziji (do leta 2009 Osnovna šola Ivana Cankarja). Tam je njegova učiteljica slovenščine Lučka Germek odkrila njegov literarni talent in ga spodbujala. Še danes rad poudari, da je takrat njegova družina živela precej težko in da sta starša dala vse od sebe, da sta otroke lahko izsolala. Šolanje je nadaljeval na učiteljski šoli, kjer se je šolala tudi njegova sestra. Njegovi tedanji sošolci in prijatelji so bili Gusti Gnamuš in Bogdan Čobal oba slikarja, Karli Jerič operni pevec in Bogomir Jurtela ravnatelj osnovne šole ter slikar samouk. Skupaj so izdajali literarno glasilo *Koraki*, prirejali literarne večere, se potepali in popivali, mladostno trpeli ter se počutili kot pravi umetniki. V teh letih je tudi začutil, da bi bil rad pisatelj in je začel pisati zaljubljene pesmi. Veliko je bral Cankarja. (Prav tam: 103–104.)

Najbolj pa ga je prizadelo dejstvo, ko ni mogel in smel leta 1960 študirati v Ljubljani, ampak je bil poslan v Radlje ob Dravi za učitelja. Kasneje je bil učitelj še v Ribnici na Pohorju, v Vuzenici in na Sladkem Vrhu. Ker ni smel v Ljubljano, je šolanje nadaljeval na pedagoški akademiji v Mariboru, kjer je študiral slovenščino in angleščino. (Prav tam: 105–106.) Tam je spoznal tudi svojo sedanjo ženo Ljudmilo – Rozalijo, ki pa jo sam kliče Milka. Leta 1964 se jima je rodila hčerka Mojca, ki pa je danes po poklicu igralka. ([Http://www.zupca.net/dnevna_soba/knjiga_meseca/t_partljic.htm](http://www.zupca.net/dnevna_soba/knjiga_meseca/t_partljic.htm).) V tem času je še vedno sanjal o Ljubljani, ki pa se mu je nezadržno oddaljevala. Z družino so nekaj časa živeli na Sladkem Vrhu, kjer sta oba z ženo poučevala.

Od tam je odšel v Maribor, kjer je leta 1971 postal dramaturg v Drami SNG Maribor, leta 1987 je postal umetniški vodja v Mestnem gledališču ljubljanskem (MGL), leta 1991 pa v SNG Drama Ljubljana.

Od leta 1990 do upokojitve leta 2004 je bil poslanec liberalno demokratske stranke (LDS) v Državnem zboru Republike Slovenije. Od leta 1983 do leta 1987 je bil predsednik Društva slovenskih pisateljev. Nato pa je bil od leta 1996 do 2004 predsednik Bralne značke Slovenije. ([Http://www.bralnaznacka.si/index.php?Stran=20.](http://www.bralnaznacka.si/index.php?Stran=20)) Bil je tudi dejaven pri Borštnikovem srečanju v Mariboru.

Prejel je kar nekaj nagrad, in sicer Nagrado Prešernovega sklada za satirično komedijske igre (1980), Levstikovo nagrado za knjigo *Hotel sem prijeti sonce* (1982), Grumovo nagrado za dramo *Moj ata, socialistični kulak* (1984), Glazerjevo nagrado mesta Maribor za življenjsko delo na področju kulture (2006) in Ježkovo nagrado RTV Slovenija (2008). ([Http://www.bralnaznacka.si/index.php?Stran=20.](http://www.bralnaznacka.si/index.php?Stran=20))

Nazadnje pa je za svoj sedemdeseti rojstni dan izdal avtobiografijo z naslovom *Hvala vam bogovi, za te blodnje*. V njej je popisal vse, kar se je zgodilo zanimivega v njegovem življenju. Omenja tudi veliko oseb, ki so kakorkoli zaznamovale njegovo življenje.

Sama sem najprej prebrala vso njegovo prozo, nato pa sem v roke vzela še njegovo avtobiografijo. Zdelo se mi je, da pisatelja že kar dobro poznam in potrdilo se mi je vprašanje, ki me je spremljalo skozi branje vseh njegovih del – Tone Partljič je resnično v svoje delo vložil svoje življenje. Obiskala sem tudi njegovo predavanje ob izidu knjige, kjer je tudi sam povedal, da je v svoji literaturi popisal vse, kar mu je ležalo na duši in se s tem oddolžil sebi in ostalim, s katerimi je bil v stiku.

2. 2 Delo

2. 2. 1 Proza

Za odrasle

- *Ne glej za pticami*, Mladinska knjiga (1967)
- *Jalovost*, Mladinska knjiga (1971)
- *Volk na madridskih ulicah*, Založba Obzorja (1974)
- *Nasvidenje nad zvezdami*, Mladinska knjiga (1982)
- *Pepsi ali provincialni Donjuan*, Založba Borec (1986)
- *Rdeče in sinje med drevjem*, Radiotelevizija (1987)
- *Kulturne humoreske, prosim*, Prešernova družba (1988)
- *Prelesti, prelesti*, Mladinska knjiga (1990)
- *Gooool!: predvolilne humoreske*, Liberalno demokratska stranka (1992)
- *Mala*, Prešernova družba (1992)
- *Pri Mariji Snežni zvoni*, Obzorja (1994)
- *Starec za plotom*, Obzorja (1995)
- *Samo roko daj*, Pisanica (1997)
- *Pisatelj v parlamentu*, Pisanica (1998)
- *Usodna privlačnost*, Pisanica (2001)
- *Kampanja*, Prešernova družba (2002)
- *Golaž, reka in mostovi*, Pisanica (2003)
- *Grob pri Mariji Snežni*, Pisanica (2005)
- *Dom Dom*, Pisanica (2008)

Za mladino

- *Hotel sem prijeli sonce*, Mladinska knjiga (1981)
- *Slišal sem, kako trava raste*, Mladinska knjiga (1990)

- *Dupleška mornarica*, Pisanica (1996)
- *Maša in Tjaša*, Prešernova družba (1999)
- *General: deset črtic o Rudolfu Maistru*, Karantanija (2006)

Avtobiografija

- *Hvala vam bogovi, za te blodnje* (2010)

2. 2. 2 Dramatika

- *Ribe na plitvini*, Mestno gledališče ljubljansko (1968)
- *Naj poje čuk*, Primorsko dramsko gledališče Nova Gorica (1971)
- *Tolmun in kamen*, Prešernovo gledališče Kranj (1972)
- *Ščuke pa ni*, Slovensko narodno gledališče Maribor (1973)
- *Oskubite jastreba*, Slovensko narodno gledališče Maribor (1977)
- *Ščuke ni, ščuke ne* (1977)
- *Nekoč in danes*, monodrama (1979)
- *Za koga naj še molim?*, Slovensko narodno gledališče Maribor (1980)
- *Taki ste, take smo* (1980)
- *Nasvidenje nad zvezdami*, Mestno gledališče ljubljansko (1981)
- *O, ne, ščuke pa ne*, Slovensko narodno gledališče Maribor (1982)
- *Moj ata, socialistični kulak*, Slovensko narodno gledališče Maribor (1983)
- *Sekretar za humor*, Slovensko narodno gledališče Maribor (1984)
- *Rdeče in sinje med drevjem*, Neuprizorjeno. V knjigi ZO Maribor (1985)
- *Justifikacija*, Mestno gledališče ljubljansko (1986)
- *Ščuka, da te kap*, Slovensko ljudsko gledališče (1987)
- *Pesnikova žena prihaja*, Mestno gledališče ljubljansko (1989)
- *Deni me kot pečat na svoje srce* (1990)

- *Moj deda, socialistični mrtvak* (1991)
- *Štajerc v Ljubljani* (1995)
- *Politika, bolezen moja* (1996)
- *Gospa poslančeva* (1996)
- *Komedije* (1997)
- *Maister in Marjeta* (1998)
- *Čistilka Marija* (1998)
- *En dan resnice* (1999)
- *Krivica boli* (1999)
- *Čaj za dve* (2001)
- *Edelweis ali Denis in Ditka* (2001)
- *Izbrane komedije* (2003)
- *Poroka čistilke Marije* (2006)
- *Zveze in partnerstva* (2007)
- *Za nacionalni interes* (2007)

2. 2. 3 Televizijske igre

- *Mama umrla STOP*, RTV Ljubljana (1974)
- *O težavah s Kalmanovih truplom in neprimerni ljubezni med Frančkom in Gelo*, RTV Ljubljana (1977)
- *Ščuke pa ni, ščuke pa ne*, TV nadaljevanka, RTV Ljubljana (1980)
- *Odločitev (Ko poje čuk)*, TV igra, RTV Ljubljana (1980)
- *Pasja pot* (po noveli *Dvojčka* Prežihovega Voranca), RTV Ljubljana (1983)
- *Oblaki so rdeči*, TV nadaljevanka, RTV Ljubljana (1983)
- *Pri Mariji Snežni zvoni*, RTV Ljubljana (1990)
- *Silvestrska sprava*, TV komedija, RTV Ljubljana (2001)

- *Slovenska vigred*, TV komedija, RTV Ljubljana (2006)

2. 2. 4 Filmska scenarija

- *Moj ata, socialistični kulak*, Viba film (1985)
- *Vdovstvo Karoline Žašler*, Viba film (1976)

2. 2. 5 Gledališke režije

- *Janez Trdina: Bajke in povesti*, drama, SNG Maribor (1984)

2. 2. 6 Dramatizacije

- *Kekec je pač kekec* (1974)
- *Zločin na meji* (1974)
- *Vsem galjotom vile v vamp* (1984)

2. 2. 7 Komedije

- *Čaj za dve*
- *Partnerska poroka*
- *Gospa poslančeva*
- *Politika, ljubezen moja*

2. 2. 8 Radijske igre

- *Veličastna smrt dramskega in televizijskega igralca Vinka Kurenca*, Radio Maribor (1979)
- *Marjetice*, Radio Maribor (1981)
- *Nekoč in danes*, monokomedija, RTV Ljubljana (1982)
- *Rdeče in sinje med drevjem*, RTV Ljubljana (1987)

2. 2. 9 Zborniki

- *Štirinajst* (soavtor), (1967)
- *Siti in lačni Slovenci* (soavtor), (1969)
- *Skupaj* (soavtor), (1973)
- *Slovenski narod in slovenska kultura* (soavtor), (1985)
- *Oder 57*, 1988

3 Mladinska književnost

V drugi polovici petdesetih let se pojavijo prva resnejša preučevanja mladinske književnosti. Eno prvih pomembnejših del pa je prav gotovo delo Avstrijca R. Bambergerja *Jugendlektüre* (1955). (Kobe 1987: 7.) Kasneje je izšlo še veliko razprav, sama pa se bom osredotočila na ugotovitve Igorja Saksida, ki jih najdemo v knjigah *Mladinska književnost med literarno vedo in književno didaktiko* in *Slovenska književnost III*, razdelek *Mladinska književnost*.

V prvi knjigi pravi, da še vedno ni jasne meje med mladinsko književnostjo in književnostjo nasploh. Ni povsem jasno, kaj mladinska književnost je, v čem se razlikuje od književnosti za odrasle, kaj jo povezuje z besedno umetnostjo in kateri sestavniki jo opredeljujejo kot njen podtip. Igor Saksida v zgoraj omenjeni knjigi ugotavlja, da je mladinska književnost predvsem v literarnoteoretičnem smislu še nepojasnjena, predvsem kar zadeva njeno bistvo, obstoj, deloma njeno obliko in vrednote. (Saksida 1994: 14–15.)

Ponudi več možnih izhodov iz teoretične zagate:

- a) Mladinska književnost je taka kot vsa ostala književnost, zato se z njo literarnoteoretično ni potrebno ukvarjati. Ob tem se pojavi dvom, saj se nekateri temeljni sestavniki mladinske književnosti (npr. ilustracija ipd. je sestavni del in ne zgolj neobvezen dodatek besedilu) v književnosti za odrasle praviloma ne pojavljajo. (Prav tam: 15.)

- b) Mladinska književnost je popolnoma samosvoja in zahteva posebno, od ostalega neodvisno teorijo. Vendar, ko se sooči s temeljnimi predpostavkami literarne teorije, kot je npr. književnost je umetnost, ki se izraža z jezikom ... Jezik je osnova tudi mladinske književnosti, zato ločena teorija ne bi bila upravičena. (Prav tam 1994: 15.)
- c) Sinteza prvih dveh skrajnosti, ki predstavlja poseben podtip teorije književnosti, ki upošteva posebnosti predmeta. Šele taka teorija lahko pojasni vse specifičnosti mladinske književnosti. (Prav tam: 15–16.)

Metode raziskovanja mladinske književnosti so lahko različne, med drugimi jo lahko raziskujemo tako, da damo pod drobnogled obravnavo avtorja, obravnavo literarnega dela in obravnavo bralca. Te metode se lahko med seboj prepletajo, vendar običajno ena prevlada nad ostalima dvema. (Prav tam: 16–17.)

Pojem mladinska književnost nas napelje na misel, da je njena posebnost specifičen bralec. Vendar je opredeljevanje mladinske književnosti zgolj na podlagi bralstva oz. sprejemnika neustrezno, saj se mora le-ta od književnosti za odrasle razlikovati po svojem *ustroju*, kar je posledica avtorjeve namere po posebni, mlademu bralcu dostopni izrazitvi dela zunajliterarne resničnosti. V središču opredeljevanja mladinske književnosti mora biti *delo* in ne bralec, vendar pa ne kaže spregledati njegovega *razmerja* do bralca in avtorja. Po nekaterih besedilih namreč posegajo tako otroci kot odrasli, lahko so bila sprva namenjena odraslim bralcem, pa so postopoma prešla v mladinsko književnost ali pa otrok posega po knjigah, ki očitno ne spadajo v mladinsko književnost. (Prav tam: 42–48.)

Ob pregledu strokovne literature pa hitro naletimo še na raznolikost poimenovanj, saj se govori o književnosti za otroke in književnosti za mladino, ki so posledica različne starosti bralca. (Prav tam: 42–43.) V publicistiki prav tako zasledimo zlasti ti dve poimenovanji, in sicer otroška književnost oz. književnost za otroke in mladinska književnost oz. književnost za mladino. Saksida razume mladinsko književnost kot nadpomenko prejšnjima dvema poimenovanjema.

Mladinska književnost je torej podtip književnosti, njen integralni del, ki se od nemladinske loči po svojem bistvu, obstoju in zgradbi, namenjena pa je bralcu do starostne meje osemnajst let. (Prav tam: 45.) To poimenovanje je razumljeno kot nadpomenka otroški in mladinski književnosti v ožjem pomenu (namenjena bralcem v puberteti), ki pa se med seboj razlikujeta po različnem socialnem izkustvu bralca. Razlikovanje med mladinsko v ožjem pomenu in nemladinsko je težko in zahtevno, ker se socialno izkustvo bralca prve in druge približujeta (proces odraščanja) a ne sovpadata. Nekaj opaznih razlik pa je tudi že v besedilu, npr. dolžina teksta, ilustracije, kompleksnost teme, uporaba tropov itd. (Prav tam: 45–46.)

Pri mladinski književnosti moramo poleg bralca nujno upoštevati besedilo samo, "otroško" delo mora biti "enostavno, bistro, pregledno, berljivo, kratko in jasno, vedno z neko moralno in humano željo, potrebo in idealom". (Idrizović, 1984: 188 v prav tam: 47.)

Saksida pa v *Slovenski književnosti III* pravi, da je mladinska književnost naslovniška zvrst književnosti, njeno bistvo pa je umetniškost. Izhaja iz avtorjevega doživljanja otroštva, od nemladinske književnosti pa jo ločujejo oblikovne in vsebinske značilnosti (motivi, teme, žanri). Namenjena je predvsem bralcu do starostne meje osemnajst let. Pri kakovostnejši mladinski književnosti pa lahko po njej poseže tudi odrasli bralec, zato je naslovniško univerzalna. (Saksida 2001: 405.)

V okvir mladinske književnosti se uvrščajo:

- dela, napisana posebej za mladino,
- dela, ki so bila napisana kot nemladinska književnost, a so v procesu recepcije postala mladinska,
- priredbe in predelave del. (Prav tam: 405.)

Avtopoetike mladinske književnosti že od O. Župančiča dalje odražajo zanimiva pojmovanja bistva, posebnosti in branja mladinske književnosti:

- Vrednotenjski vidik: obe naslovniški vrsti sta izenačeni glede na umetniškost.
- Vživljanje oz. vračanje v otroštvo – prevladujoča je komunikacija med odraslim in otrokom.
- Dialog z otroštvom – potreba odraslega po komunikaciji z otroštvom.
- Povezovanje s književnostjo za odrasle – v opusih različnih avtorjev je mogoče opazovati vsebinske, idejne in slogovne vzporednice med mladinsko in nemladinsko književnostjo.
- Osrednje značilnosti mladinskih del so: humor, zvočnost, igrivost, otroška izkušnja in čudenje, hkrati tudi tabuji in "mali protesti". Značilna je pestrost vrst, motivov in tem, zato mladinske književnosti ni mogoče zvesti le za eno prevladujočo vrsto ali tematski sklop.
- Zanimiva je za otroka in odraslega. (Prav tam: 406.)

V zvezi z avtorjem je zanimivo tudi vprašanje perspektiv tj. prevzemanja otroškega pogleda na stvarnost. Lahko izhajajo iz razkoraka ali iz zblževanja z otroštvom (npr. otroštvo kot igra, realnost, možnost upora, spomin itd.) (Prav tam: 406.)

Besedilo je drugi predmetni člen zgodovinsko-tipološkega pregleda. Najbolj razvejana zvrst mladinske književnosti je vsekakor proza, saj zajema primere tako pravljичnega kot resničnostnega pripovedništva ter celo avtobiografske zapise. (Prav tam: 406.)

Tretji člen pa je naslovnik, s katerim se ukvarja ti. veda o mladem bralcu. (Prav tam: 406.)

4 Obnove obravnavanih del

Izbor obravnavanih del Partljičeve proze sem nekoliko omejila. Obravnavala sem vso Partljičevo mladinsko literaturo, omejitev pa je bila potrebna pri nemladinski prozi, saj je obsežnejša. Odločila sem se, da bom obravnavala le tista dela, ki so v *Cobissu* označena kot

kratka proza in roman. Taki oznaki pa ima tudi njegova mladinska proza, zato je bilo lažje prepoznati vzporednice.

V obravnavo sem vključila skupno devetnajst del, od teh je bilo pet mladinskih. Dvanajst del je uvrščenih med kratko prozo, ostalih sedem pa med romane. Samo eno mladinsko delo je roman, vsa ostala mladinska dela so uvrščena med kratko prozo. Osem del je uvrščenih med kratko prozo za odrasle, ostalih šest pa je romanov.

Seznam obravnavanih del po letih:

- *Ne glej za pticami* (1967) – nemladinska književnost, kratka proza
- *Jalovost* (1971) – nemladinska književnost, kratka proza
- *Volk na madridskih ulicah* (1974) – nemladinska književnost, kratka proza
- *Hotel sem prijeti sonce* (1981) – mladinska književnost, kratka proza
- *Pepsi ali provincialni Donjuan* (1986) – nemladinska književnost, kratka proza
- *Slišal sem, kako trava raste* (1990) – mladinska književnost, kratka proza
- *Prelesti prelesti* (1990) – nemladinska književnost, roman
- *Mala* (1992) – nemladinska književnost, roman
- *Pri Mariji Snežni zvoni* (1994) – nemladinska književnost, kratka proza
- *Starec za plotom* (1995) – nemladinska književnost, kratka proza
- *Dupleška mornarica* (1996) – mladinska književnost, kratka proza
- *Samo roko daj* (1997) – nemladinska književnost, roman
- *Maša in Tjaša* (1999) – mladinska književnost, roman
- *Usodna privlačnost* (2001) – nemladinska književnost, kratka proza
- *Kampanja* (2002) – nemladinska književnost, roman
- *Golaž, reka in mostovi* (2003) – nemladinska književnost, kratka proza
- *Grob pri Mariji Snežni* (2005) – nemladinska književnost, roman

- *General* (2006) – mladinska književnost, kratka proza
- *Dom dom* (2008) - nemladinska književnost, roman

Iz navedenega lahko razberemo, da je Partljič svoje pisanje začel s kratko prozo, šele kasneje se je začel preizkušati v pisanju romanov. Tudi pri pisanju mladinske proze je raje ostal v zavetju pisanja kratke proze, saj je napisal le en mladinski roman. Iz navedenih letnic lahko razberemo, da Tone Partljič ni imel samo nekega obdobja pisanja mladinske proze, pač pa jo je pisal postopoma. Tudi romani so razporejeni skozi ves čas njegovega ustvarjanja, vselej pa se vrača nazaj h kratki prozi.

4.1 Hotel sem prijeti sonce (1981)

Knjiga je prvič izšla leta 1981 pri založbi Mladinska knjiga. Sestavlja jo petnajst spominskih črtic, kjer pisatelj prikazuje spomine na lastno otroštvo. Gre za nekakšno "beležko vtisov". Tudi čas in kraj dogajanja sta resnična (po drugi svetovni vojni, Pesnica in okoliški kraji), vendar prikazana skozi oči otroka. Spremnna beseda na začetku knjige nosi naslov *O pisatelju, ki je "hotel prijeti sonce"*. Sledi ji prva črtica z naslovom *Mačka v bloku*, nato si sledijo *Tetica, jaz sem tè zdaj prišla*, *Otroci razumejo nekatere stvari šele, ko odrastejo*, *Otroci razumejo nekatere stvari šele, ko odrastejo. Pa še res je*, *Naš bicikel ali kolo*, *Moj voziški poskus s kravo*, *Nakup čevljev*, *Zizek*, *Prvi sladoled*, *Črni kruh ob progi*, *Za vodo*, *Hotel sem prijeti sonce*, *Ali veš koga so danes pokopali?* je vprašal Domen osorno, *Balada o kozi*, ki jo je pisatelj razdelil na štiri dele: *Uvod o kozi*, *Koza Meka je prišla k hiši*, *Kako sva z bratom Mekico h kozlu peljala* in *Nenavadna kozja smrt*.

Knjiga je opremljena tudi z desetimi prijetnimi črno-belimi ilustracijami, ki nekoliko popestrijo pisateljevo pripovedovanje. Ilustriral jo je Aco Mavec.

Pisatelj se pri vsaki črtici vrača v preteklost, enkrat še dlje kot do svojega otroštva, saj popiše tudi žalostno zgodbo svoje matere, ko je bila le-ta še bosopeto dekletce. Vse svoje pripovedovanje pa skuša povezati z današnjim časom, z mestom, z življenjem svoje hčerke in ga tako približati današnjemu bralcu.

4. 1. 1 Mačka v bloku

Pisatelj se je z družino iz podeželja preselili v mesto, v blok. Takrat ga je najbolj ganila žalost njegove male hčerke, ki se je tam počutila tako omejeno in zaprto. Najlepše ji je bilo na deželi, kjer je občutila svobodo, igrivost, tukaj pa ne sme imeti niti psa niti mačke.

Hitro je spoznala usodo neke mačke, ki se je nepričakovano znašla v njihovem bloku in tako uvidela, da živali niso za v majhna stanovanja. Slednja pa se je v bloku počutila omejeno, osovraženo, saj so jo vsi podili in preganjali. Pisatelj se je velikokrat vprašal, zakaj toliko časa vztraja ta mačka v bloku. Sprevidel je, da je tu poznala nevarnost, v širnem svetu pa je še težje, saj je nevarnosti nešteto, pa jih niti ne pričakuješ in ne opaziš. V tem pa sta si bila z mačko kar malo podobna.

4. 1. 2 Tetica, jaz sem tè zdaj prišla

V tej črtici se ne vrne s spomini nazaj v svoje otroštvo, pač pa odide še dlje v preteklost. Opiše namreč usodo svoje matere, ki je kot majhna punčka ušla od krutega kmeta k prijaznim sosedom.

Micika (pisateljeva mama) in njena mati sta sami živeli pri nekem kmetu. Za majhno sobico sta morali pošteno garati. Mati na njivah, Micika pa je komaj petletna že pasla krave. Micika ni imela očeta. Hitro je sprevidela, da je oče zanjo nedosegljiv, saj že ima družino. Ravno ta občutek manjvrednosti je Miciko in njeno mamo spremljal že zelo dolgo.

Ko je petletna sama začela pasti krave, ji je to zelo ugajalo, saj se je lahko predajala sanjarjenju in ni se ji bilo potrebno bati neprestanih graj, ki jih je bila deležna doma od gospodarja. Najbolj se je veselila poti na pašo in iz nje. Takrat je glasno priganjala krave, da so jo lahko vsi slišali. Najraje je šla mimo zadnje hiše v vasi, kjer sta živela nek mož in žena. Žena je vsakokrat, ko je zagledala Miciko rekla: "*Takega otrokeca pa bi hotela tudi jaz imeti.*" Mož pa je vedno pohvalno prikimal in pomahal mali punčki.

Nekega dne pa so bile krave muhaste in Šeka je Liški zlomila rog tako, da se je pokazala kri. Doma je bila kaznovana, saj jo je gospodar natepel z bičem. Na pomoč ji je priskočila mama in se uprla kmetu. Bila je ponosna na svojo mater, saj je videla, kako rada jo ima.

Usodnega dne pa se je Micika odpravljala na pašo in krave so ji ušle na gospodarjevo njivo in popasle veliko koruznih storžev. Zvečer se je bala iti domov, bala se je namreč srečanja z gospodarjem. Tudi tokrat jo je natepel z bičem. Vendar se sedaj mama ni postavila na njeno stran, ni je rešila. Bila je žalostna in prizadeta, saj je čutila, da je nihče nima rad. Takrat pa se je spomnila edinega prijaznega stavka, ki ga je slišala vsak dan, ko je gnala živino: "*Takega otrokeca pa bi hotela tudi jaz imeti.*" Odločila se je, da zapusti mamo in ponoči steče k prijazni ženski in njenemu možu. Pozabila je na vse strahote noči in tekla. Pri hiši je potrkala in vrata je odprla ženska, Micika pa je zaklicala: "*Tetica, jaz sem tè zdaj prišla!*" Oba z možem sta bila presenečena nad izrečenim in sta deklici pojasnjevala, da sta v tistem stavku mislila na otroka, ki ga ženska nosi pod srcem. Micika pa ni želela več nazaj, zatrdila je: "*Jaz ne grem več tja, rajši v Dravo!*" Takšna izjava tako majhne punčke je oba zelo pretresla.

Micika je tako ostala, jima pomagala pri vzgoji otrok, pasla je telička, klicala pa ju je kar boter in botra. Ko je odrasla, je bila mnenja, da sta to njena prava starša. Takrat je spoznala tudi manjšega moškega, ki je bil prav tako brez staršev in je tudi živel pri tujih ljudeh. Njima pa so se rodili pisatelj Tone Partljič, hčerka in še en sin.

4. 1. 3 Otroci razumejo nekatere stvari šele, šele ko odrastejo

V tej črtici se pisatelj medlo spominja trenutka, ko je ata moral oditi na fronto. Mama je jokala, otroci pa niso razumeli zakaj. Pravi, da pa se veliko bolje spominja trenutka, ko se je ata vrnil domov. Pojasni, da se je ata sprva boril na nemški strani, proti koncu vojne pa je pobegnil k Rusom. Nihče ni dolgo vedel, ali je atu uspelo. Vojne je bilo že konec, ata pa še vedno ni bilo domov.

Nekega dne je mama pomagala na njivah na nasprotnem bregu, otroci pa so se doma pogovarjali o očetu, ki se ga je spominjala le še sestra. Bilo ji je osem let, pisatelju pet, bratu

pa le štiri leta. Takrat pa prideta k hiši dva moška. Eden izmed njiju jih je spraševal po mami. Sestra je bratoma šepnila, da se ji zdi, da je to njihov oče. Niso ga spoznali, saj je imel brke. Začeli so se objemati, poljubljati in jokati. Otroci še vedno niso razumeli zakaj toliko čustev in joka, saj se je vendar vrnil, kar pa ni tako žalostno.

Moški, ki je prišel z očetom, se je utrujen odpravil naprej k svoji družini. Oče pa je že spraševal po mami. Vrh hriba je začel klicati mamó na nasprotni hrib. Mama je hitro začela teči po nasprotnem bregu navzdol, oče pa prav tako. Med tekom sta se klicala, jokala, nato sta se v dolini srečala in objela. Otroci tega niso mogli razumeti, saj sta bila tako mama in ata vedno zadržana in resna. Mislili so, da se bodo od sedaj naprej samo še smejali in nič jokali.

Pisatelj se šele tridesetleten zaveda, zakaj je ata takrat tako tekel, zakaj sta jokala in zakaj se je tistemu človeku tako mudilo domov. Pravi, da otroci razumejo nekatere stvari šele, ko odrastejo.

4. 1. 4 Otroci razumejo nekatere stvari šele, ko odrastejo. Pa še res je

Pisatelj začne pripovedovati, kako lepo je bilo v tistem času, ko se je oče vrnil iz vojske. Saj so šele kasneje prišle prve skrbi. Tedaj pa so dobili svoje agrarno – tako so pravili dvema njivama in sadovnjaku. Otroci so komaj čakali, da drevesa obrodijo sadove. Oče si je kljub temu, da je delal na železnici, vedno vzel čas in obdeloval svojo posest. Tudi mama mu je pomagala. Bil je ponosen in je hvalil oblast, ki jim je vse to omogočila. Pisatelj pa hitro pove, da so po dveh letih spet vse vzeli nazaj.

Ta spomin pa se je zgodil ravno v času, ko se je ata postavljajl s svojim agrarnim. Razloži, da so ob robu sadovnjaka rasla najboljša, najbolj sladka jabolka. Deblo je bilo na njihovi strani, veje pa žal na sosedovi. Tako je prišlo do spora med pisateljevim očetom in sosedo Klaričevó, ki je bila zelo samosvoja in nepristopna.

Otroci so jeseni klatili jabolka iz drevesa in sosedá je tako zagnala vik in krik. Otroci so hiteli povedat očetu, ki se je ves jezen napotil k sosedí. Na drevesu je zagledal Frasovega Frančka,

ki ga je Klaričeva poklicala, da obere jablano. To je očeta razjezilo, nagnal ga je, kar je privabilo soseda. Grdo sta se sprla. Pisateljev ata je hvalil današnjo oblast, Klaričeva pa prejšnjo in tako naprej. V tistem trenutku pa je soseda očetu zamašila usta z opazko: *"Kaj boš ti! Ko si bil ti na fronti, so pa okoli tvoje hiše postopali Nemci in tvoja žena jim je dala, kar so hoteli imeti ... Rajši glej, da boš imel doma poštenje, druge pa pusti na miru ..."*

Ata je bil žalosten. Mame ni želel poslušati, otroci pa sploh niso vedeli in razumeli, kaj je narobe.

Nekega dne je ata k sebi poklical Toneta. Spraševal ga je, ali je res, kar je rekla gospa Klaričeva. Tone se resnično ni ničesar spominjal, vedel je le, da so proti koncu vojne vojaki prosili za vodo, nato pa so hiteli naprej. Mama je vedno govorila: *"Naj pijejo! Mogoče pa zdaj naš ata kje po Nemčiji prosi za vodo!"* S tem se je želela oddolžiti kakšni ženi, ki ravno v tem trenutku daje njenemu možu vodo in kruh. To je deček razumel po svoje, zato je mislil, da si mama zasluži vso pohvalo, zato je v odgovorih nekoliko pretiraval. Atu je tako zatrdil, da so se nemški vojaki pri njih ustavljali vsak dan in da je vsako noč več vojakov prespalo pri njih, čeprav se je zavedal, da to ni res. Želel si je, da ata ne bi bil več jezen na mamo, ko bi videl, kako dobra je. Zato ga je toliko bolj prizadelo, ker sta ga okregali mama in sestra. Očitali sta mu, da je hudoben in slabši kot Klaričeva, kar ga je tudi najbolj prizadelo.

Oče in mama sta se kmalu pobotala, pisatelj pa trdi, da še vedno čuti, da ni bil nič kriv, saj otroci razumejo nekatere stvari šele, ko odrastejo.

4. 1. 5 Naš bicikel ali kolo

Pisatelj pove, da je bil dan, ko je ata domov pripeljal kolo takšen, kakršen je danes dan, ko dobimo nov avto. Ata je trdil, da je s kolesom treba znati ravnati. Začel jim je pripovedovati zgodbo, kako se je iz vojske domov vračal s kolesom. Njegove zgodbe so otroci vedno radi poslušali, le mama se je nekoliko norčevala iz njegovega pripovedovanja. Pripovedoval je, kako mu je neki oficir dal kolo, da bi z njim odkolesaril v Jugoslavijo. Ni se mu zdelo potrebno vzeti papirjev, ki mu jih je oficir ponujal, tako se mu je mudilo. Po petih kilometrih

se je izkazalo, da so papirji še kako potrebni. Pristal je v taborišču, saj so trdili, da je dezerter. Komaj je ušel, poiskal oficirja, ki mu je dal kolo in tako dobil potrebne papirje.

Gonil je in prišel celo do Dunaja. Pazil je na svoje kolo, vendar ko je prišel na vrh Semmeringa, so ga ustavili ruski vojaki. Takrat mu je neki oficir kolo ukradel. Z njim se je spustil po hribu navzdol. Cesta je bila ovinkasta in tako je hitro zletel s ceste. Oče pa je še vedno trdil: *"Kakršni boste vi z njim, tak bo on z vami ..."*

S tem se strinja tudi pisatelj, saj je kolo nagajalo vsem. Najprej mami, ki je izgubila oblast nad njim in zletela v travo, nato pa otrokom zarotniško naročila, naj očetu o tem ne spregovorijo niti besede.

Nato sestri, ki je imela s kolesom kar dvakrat težave. Enkrat je objokana prisopihala domov s praznimi gumami, drugič pa takrat, ko sta ostala sama doma z bratom in se je kolo prelomilo na pol. Oče si ga je podrobno ogledal in ugotovil, da je bilo enkrat že zavarjeno na tem mestu. Čudežno sploh ni bil jezen na hčerko in sina.

Kmalu pa jo je skupil tudi pisatelj sam. Oče mu je naročil, naj odide h kovaču v Cirknico po drog za anteno. Kovač pa mu je rekel, naj počaka kakšno uro, pa bo gotovo. Tone je bil vesel, saj je to pomenilo, da se lahko vozi s kolesom, kolikor ga je volja. Želel si je videti Avstrijo, saj je vedel, da je tam blizu. Mejo si je predstavljal kot žičnato ograjo, betonski zid z velikimi vrati ali vsaj kot živo mejo. Tako pa je razočarano ugotovil, da v Avstriji ni nič drugače kot pri nas.

Kmalu pa je zagledal dva miličnika. Tone jima je predstavljal grožnjo, zato sta ga odpeljala na miličniško postajo, kjer sta od njega želela izvedeti čim več podrobnosti. Zaprla sta ga v sobo. Po nekaj urah se je le lahko odpeljal domov, vendar s kolesom ni imel več takšnega veselja.

Končno pa jo je skupilo tudi kolo samo. Krava ga je pohodila, zvila in polomila. Tudi sama jo je pri tem krvavo skupila. Ata je potem popravilo drago stalo, kolesa pa se ni želel nihče več dotakniti, saj so vsi verjeli, da je trmasto in muhasto, uboga pa samo očeta. Kasneje pa so mu ga celo ukradli.

4. 1. 6 *Moj voziški poskus s kravo*

Pisatelj je pri domačih že od nekdanj veljal za nerodo. Doma so ga vseskozi opozarjali, naj bo previden. Ko je naredil voziški izpit, je bil njegov ata prepričan, da se bo ubil. Da pisatelj ni preveč nadarjen za voznika, se je izkazalo že v mladih letih, ko je poskušal usmerjati kravo z vozom.

Takrat je bil na počitnicah pri botri. Botra je bila okorna in debela. Pisatelj razloži, da so v preteklosti na Ptujskem polju vozili kar s kravami. Želel si je usmerjati kravo, botra pa mu ni pustila, saj je od domačih slišala, kako je neroden.

Končno pa se ji je zazdelo, da se resnično ne more nič zgoditi, če preda vajeti Tonetu. Tone je postal pogumen, priganjal je kravo, jo zmerjal, želel se je postavljati pred drugimi. Zdelo se mu je prepočasna, začel jo je cukati. Kravi pa to obnašanje ni bilo všeč, želela se mu je maščevati. Začela je voziti sem ter tja po cesti, Tone jo je na koncu tako zmedel, da je prevrnila voz in botro z njim. Slednja je bila tako težka, da je Tone ni mogel sam pobrati. Tekel je po pomoč k sosedom. Botra je bila užaljena in mu nikdar več ni pustila voziti.

Ko je imel kasneje avtomobilsko nesrečo, je preko očeta sporočila, da že pri njej ni bil kaj prida voznik in da je najbolje, če proda tudi avto.

4. 1. 7 *Nakup čevljev*

Pisatelj se s spomini vrne v čas, ko so doma imeli velika posvetovanja in priprave glede nakupa novega plašča, čevljev ipd. Mama in ata sta skrbno razmislila, kam bosta vložila svoj denar, saj ga nista imela veliko, vendar sta kljub temu z njim delala čudeže. Otroci nikoli niso

čutili pomanjkanja. Spomni se nakupa svojih prvih modernih sivih čevljev brez vezalk pri Borovu. Takrat so namreč poznali le visoke in nizke čevlje, črne in rjave z vezalkami.

Z očetom sta se nekega dne Tone in Franc odpravila v mesto, v trgovino Borovo. Sprejela jih je neprijazna prodajalka. Brata sta si želela le tiste sive brez vezalk. Tonetu so bili kot uliti. Bratu pa so bili premajhni, saj ni bilo njegove številke. Brat je bil jezen in užaljen, zato tudi Tonetu ni privoščil takšnih čevljev. Ata pa se je odločil, da jih bo Tonetu le kupil, za Franca pa bodo še malo pogledali po trgovinah.

Čevlje so iskali še v Astri in Peku. Brat pa je bil trmast in užaljen. Nazadnje pa mu je ata v Peku kupil lepe rjave čevlje z vezalkami. Brat je postal še bolj užaljen in trmast. Ata jima je kupil še sladoled in to je bilo vse, za kar se je namenil tisti dan zapraviti denar. Franc pa ni želel jesti niti tega. Toliko časa je "kuhal mulo", da se je ata s težkim srcem odločil, da mu bo kupil še tiste sive, predvsem pa premajhne čevlje. Najbolj ga je skrbelo, kaj bo rekla mama, saj bi ta denar potrebovali za kakšno bolj pomembno stvar. Franc pa se še vedno ni potolažil. Mama je bila seveda jezna na moža, saj sama sinu nikoli ne bi popustila. Pridigo je sklenila z besedami: *"Kadar imajo osli denar, norci tržijo."*

Pisatelj doda, da je zgodba dobila tudi epilog. Bratu Francu še rjavi čevlji niso bili prav, bili so mu preveliki. Tone je tako prišel kar do dvojih novih čevljev. Francu so kupili še tretje, pa še vedno ni bil potolažen. Tudi pisatelj ni imel sreče s sivimi čevlji. Obul jih je na prvi zmenek s Hertom, ki pa je bil tudi zadnji. Njej niso bili všeč njegovi čevlji, zdeli so se ji preveč ženski, tako da je tudi pisatelj izgubil veselje z njimi. Pa tudi ata ni več šel s sinovoma kupovat čevlje.

V tej črtici uporabi tudi dramski premi govor in didaskalije.

4. 1. 8 Zizek

V otroštvu so Toneta klicali z različnimi vzdevki: filozof, kozji filozof, Parkl, Tonalona, najbolj pa ga je bolelo, ko so ga klicali Zizek. Razloži, da kot majhen otrok ni mogel

izgovoriti črke ž. Mama in ata sta z njim vsak večer delala vaje. Tudi v šoli je kdaj namesto ž izgovoril z, vendar se tega sploh ni zavedal.

Nekega dne ga je učiteljica prosila, naj gre v četrti razred vprašat Rudija Žižka, kaj se dogaja z njegovim bratom Robertom, saj je spet manjkal. Vedel je, da v ta razred hodi tudi njegova sestra Jožica, zato je bil še toliko bolj ponosen, saj bo videla, kako zelo pomemben je, da kar sam hodi po šoli med poukom.

Na hodniku je Tone hitro stekel na stranišče, kjer si je uredil lase, nato pa glasno potrkal. Odprl je vrata in zaklical: "*Zdravo, je Zizek tu?*" Ves razred je planil v smeh, Tone pa ni vedel, kaj je naredil narobe. Šele v odmoru je izvedel, da je ponovno namesto ž izgovoril z. Tudi sestra je bila jezna nanj, saj je osramotil tudi njo. Še kakšno leto so ga klicali Zizek.

4. 1. 9 Prvi sladoled

S svojimi spomini se vrne v čas, ko je prvič slišal za sladoled, kmalu pa ga je tudi poizkusil. Z očetom in mamo so se odpravili v Rogaško Slatino. Pisatelj še danes ne ve, kako sta se počutila sestra Jožica in brat Franc, ker sta morala spet ostati doma.

V mestu so se sprehajali po parku, pili slatino, ki je bila zastonj, tudi hrano so imeli s seboj. Naenkrat pa je Tone zagledal družino, ki je lizala sladoled in si ga zaželel. Mama in ata sta bila skeptična, nato pa sta mu le dala denar za kepico sladoleda. V utici je stal moški z belo kapo in krasto nad ustnico. Tonetu je dal njegov prvi sladoled. Zgodilo pa se je, da se je v trenutku, ko je hotel vanj kar ugrizniti, kepica skotalila po tleh. Zaželel si je še eno, mama in ata pa sta mu zagrozila, da so sladoledarji umazani in vsi v krastah in da bo takšen tudi on. Ko pa so bili že skoraj na postaji, se je Tone odločil, da mu je vseeno, če bo ves v krastah, želel si je le sladoled. Dobil ga je, kraste pa na srečo nobene.

4. 1. 10 Črni kruh ob progi

Tone se je vozil z vlakom v zadnji razred nižje gimnazije. Bil je vozač, to pa je v mestu veljalo za nekaj manjvrednega. Kljub temu, da je bil dober učenec, nikoli ni bil enak mestnim otrokom. Starša sta se trudila, da otroci niso bili za kakšno stvar prikrajšani. Hodili so na vse izlete, pa čeprav niso bili obvezni. Dolgo sta razmišljala, koliko denarja bosta lahko otrokom dala za na pot. Želela sta jim le najboljše, česar se pa otroci še niso zavedali.

Nekega dne, ko so se s šolo odpravljali na izlet, je mama Tonetu pripravila dobro malico z domačim črnim kruhom in slastnim kosom mesa. Tone pa si je želel le gospodskih belih sendvičev s tanko salamo. Na vlaku je mamino težko prigarano malico vrgel skozi okno in si v mestu kupil štiri sendviče. Ko pa so s sošolci malicali na izletu, je ugotovil, da imajo gospodski sendviči okus po žagovini. Že to ga je prisililo h kesanju, še bolj pa si je očital, ko je videl, kako so mestni otroci planili na sošolčevo kmečko malico, prav takšno, kakršno je sam vrgel skozi okno. Bilo ga je sram in še danes si ne upa tega povedati mami.

4. 1. 11 Za vodo

Pisatelj pove, da je vse moške v družini zelo privlačila voda. Spominja se, kako sta ga z bratom polomila, ko sta se 4. aprila odpravila kopat v naraslo Cirknico. Bilo je sončno a zelo mrzlo in vetrovno. Brat Franc je predlagal kopanje, saj se je na morju naučil plavati. Tone in dva Peklarjeva fanta pa še niso znali, zato jih je Franc želel naučiti. Pridružil se jim je tudi pes Pazi. Goli so se odpravili v mrzlo vodo. Kmalu se je pes naveličal, zato je na bregu neprestano tekal gor in dol. S tekanjem je priklical Tonetovega in Francovega očeta. Oče je bil jezen, natepel ju je in nagnal v posteljo. Čisto naga sta osramočeno tekla čez vso vas domov. Po tem dogodku dolgo nista smela k vodi.

Ko pa sta bila z bratom dovolj velika, jima je oče kupil počitniške ribolovne dovolilnice. Menil je, da bo za njuno odraščanje boljše, da se odmakneta od ostalih vaških fantov, ki počenjajo same traparije. Učil ju je, da morata premajhne ribice spustiti nazaj v reko. Večkrat sta se med ribarjenjem z bratom sprla in stepla.

Nekega dne je Tone sam odšel loviti ribe. Ta dan je pričakoval velik ulov. Kmalu je nekaj potegnilo za najlonsko vrvico, čutiti je bilo kot velika riba. Ven pa je nesrečen in jezen potegnil majhno ribico. Jezno jo je vrgel visoko v zrak, ker pa ni pristala v vodi, jo je pustil kar tam, na kopnem. Ribica se je mučila in trudila priti do vode, saj ji fant iz hudobije, ki je še sam ni razumel, ni želel pomagati, nato je umrla. Tone pa je imel kasneje dolgo o tem dogodku nočno moro. Poleg ribjega trupelca se mu je v sanjah prikazovalo tudi umorjeno moško truplo, ki so ga pred časom našli v okolici šole. Pri sebi je kmalu ugotovil, zakaj ta povezava. Ubil je živo bitje. Tudi ta dogodek je pisatelja za nekaj časa odvrnil od vode.

4. 1. 12 *Hotel sem prijeti sonce*

Pisatelj je bil že kot majhen otrok zelo romantična duša. Šestleten je zelo rad nabiral rože, najbolj pa si je želel prijeti sonce. Zavidal je tistim ljudem, ki so živeli na jareninskih hribih, kjer je sonce vzhajalo, še bolj pa onim, ki so živeli na Urbanu, saj so lahko prijeli sonce, ko je zahajalo.

Neke nedelje se je zbudil pred vsemi v družini, ko je bila še čista tema. Odločil se je, da se bo ta dan odpravil prijeti sonce. Premražen je tekel iz prvega brega na naslednjega. Sonce je že začelo vzhajati, zato je tekel še hitreje. Bal se je namreč, da bi ga zamudil. Končno je dosegel ciljni hrib, kjer je ugotovil, da sonce vzhaja daleč za drugimi hribi. Počutil se je ogoljufanega, prevaranega in šlo mu je na jok.

Ko se je nesrečen odpravil nazaj proti domu, mu je nepojasnjeno zakaj prišlo na misel, da je ostal sam na svetu. Tekel je domov, kjer je olajšano naletel na zaskrbljene domače. Očetu in materi je končno pojasnil svoje namere, nato pa mu je oče razložil splošna znanja iz geografije.

4. 1. 13 *Ali veš koga so danes pokopali? je vprašal Domen osorno*

Pisatelj, njegova mama in sestra so pri hiši zelo radi brali. Mama je otrokom velikokrat prebirala Cankarjeve črtice. Tone je bil star deset let, ko je prvič prebral Jurčičevega *Domna*. Želel mu je biti podoben, tako mu je bila všeč knjiga. Najbolj pa mu je bil všeč stavek: "Ali

veš koga so danes pokopali? je vprašal Domen osorno." To je bil stavek njegove mladosti, vse tja do petnajstega leta. Kasneje pa mu je bil bolj pri srcu Cankarjev stavek: *"Ne sovraštva, ljubezni je treba, tople in sočutne, ki je ne more zatemniti nobena žalost!"* (Ta stavek zapiše tudi v knjigi *Samo roko daj*. Je nit, ki med sabo še bolj ljubezensko poveže mladega Argentinca in mlado Slovenko.)

V tej črtici opiše prigodo iz časa, ko mu je bila še najbolj pri srcu Jurčičeva knjiga *Domen*. Pred očmi so se mu jasno odvijali dogodki iz nje. Predstavljal si je, da je Domen. Ker se je Domen vojske rešil tako, da si je odrezal palec, si je tudi Tone želel, če že ne odrezati, pa vsaj urezati v palec. Po naključju se je nekega dne urezal vanj, zato je želel, da mu mama na debelo obveže prst, saj bo le tako še bolj podoben Domnu. Na poti v šolo je moral mimo Peklarjevih, Tomažičevih, Mezgečevih in Dobajevih. Med potjo si je pred sabo živo predstavljal graščaka Sovo, sebe pa je imel za Domna. Naenkrat je pred sabo zagledal soseda Tomažiča, ki si ga je predstavljal kot graščaka Sovo iz knjige. Ko je prišel blizu, se je zadr: *"Ali veš koga so danes pokopali? je vprašal Domen osorno"*. Sosedu se je zazdel malo nor, sam pa je bil zelo ponosen nase, da je povedal svoje temu graščaku Sovi. Na poti je še večkrat zavpil ta sloviti stavek.

Sosed je zatem odšel k Tonetovim staršem povprašat, kaj je z njim narobe. Z mamo sta se strinjala, da bo iz njega postal ali en velik umetnik ali pa norec. Pisatelj pravi, da ima vsakega po malo.

4. 1. 14 Balada o kozi

Ta črtica je razdeljena na več delov, ki jih pisatelj podnaslovi. Na začetku, v *Uvodu o kozi* napiše, kaj o kozah pravi leksikon, zmerljivke s kozo in kako je tudi njegovo hčerko Mojco prijateljica Valerija ozmerjala s kozo. To jo je zelo prizadelo in potožila se je očetu. Slednji pa se je pri tem spomnil na svojo malo kozico iz otroških let in skušal svoji hčerki dopovedati, da to ni nič slabega.

V podpoglavju *Koza Meka je prišla k hiši* pripoveduje, kako so z družino dobili kozliča. Na začetku pove, da je bila koza nekakšen simbol revščine. Tisti, ki so imeli krave, so gledali zviška na tiste, ki so imeli samo kozo. Pri Partličevih pa so imeli kravo ali dve, oče pa je želel pripeljati domov še kozliča. Tone se je bal, da bi ga ostali otroci zaradi tega ne zafirkavali. Koza Mekica pa je bila potem nekaj najlepšega, kar se je Tonetu zgodilo v življenju. Bila je polna energije in vragolij. Bila pa je tudi prva, na kateri je lahko opazoval, kako se telo razvija in postaja vse bolj neprivlačno. Primerja ga s človeškim.

V tem poglavju pove tudi zgodbo iz časa, ko je bil Tone še v prvem razredu osnovne šole in je spoznal, kaj je to ženska laž. Tone je za učiteljico nabral šopek šmarnic. Pred šolo pa ga je sošolka Lojzka pretentala, da da šopek njej, saj ima zelo rada šmarnice. Ta pa jih je nato nesla učiteljici, ki jo je zelo pohvalila. Toneta je to prizadelo. Tomažičev Dani pa mu je rekel, da je to navadna koza podojena. Tone se je naučil nove kletvice, za katero je izvedela najprej Lojzka. Nazadnje je bil okregan od učiteljice, Dani pa je čez nekaj let hodil z isto Lojzko.

V naslednjem podpoglavju *Kako sva z bratom Mekico h kozlu peljala* opiše prigode na poti k Slaničevim, ki so imeli kozla in so bili od Partličevih oddaljeni šest kilometrov. Tone, brat in koza so se sredi mrzlega zimskega dne odpravili na pot. Kozi so parklji zamrznili, zato sta jih fanta očistila. Žal se je koza kasneje ranila do krvi in ni želela več naprej. Fanta sta bila jezna nanjo, saj je bilo poti še za tri kilometre. Tone se je odločil, da si bo odšel k Slaničevim sposodit gare. Nanje sta nato naložila Mekico. Ljudje so ju videli in se norčevali, zato je Tone kozi kar precej zameril njeno trmo.

Nazadnje pa v podpoglavju *Nenavadna kozja smrt* opiše nezgodo, ki je kozo pripeljala do smrti. Koza Mekica je namreč jedla deteljo, ki jo je napihnila. To je bilo za živali zelo nevarno, saj jim je onemogočilo dihanje. Ata je tako moral zaklati kozo, da se ni mučila. Vsi v družini so bili žalostni in se kesali, da so tako zanemarili kozo. Mama je iz mesa naredila obaro, ki nikomur ni teknila. Največ mesa je pojedel prav Tone, saj se je želel na ta način kozi oddolžiti.

Pisatelj s svojo pripovedjo še vedno ni potolažil hčerke Mojce, bil je pa vesel, da je sam pri sebi razčistil in premislil dejstva povezana z Mekico.

Med branjem sem ugotovila, kakšen je Partljičev način pisanja v tej knjigi, pa tudi v naslednji. Velikokrat ga nek dogodek iz sedanjosti, včasih prav malenkosten, spomni na zgodnje pa tudi pozno otroštvo in tudi na kasnejša, odrasla leta. Svoje pisanje usmeri samo v opisovanje nekega določenega dogodka, tudi samo vtisa. Vse drugo pusti ob strani in ga ne zanima. Zato je v svojem pisanju poseben. Piše v preprostem jeziku, zato se z njim kaj hitro lahko poistovetiš, saj je tako domač. Njegovo pisanje je prepleteno s humorjem pa tudi z žalostnimi trenutki. Zna nasmejati, velikokrat pa tudi povzroči, da kakšna solza hitro spolzi po licu.

Najlepše opisuje svoja otroška leta. Kljub precejšnji socialni stiski so bili v družini srečni. Otroci niso imeli občutka pomanjkanja. Čeprav si niso javno izkazovali ljubezni, so v sebi vedeli, da je okoli njih ljubezen.

4.2 Slišal sem, kako trava raste (1990)

Knjiga je prvič izšla leta 1990 pri založbi Mladinska knjiga. Sestavlja jo šestnajst kratkih zgodb. Prva ima naslov *Pesnica*, druga *Hotel sem prijeti še luno*, sledijo si *O moji prvi (pol)poroki*, *Nevarne politične teme*, *"Pogled z domačega praga" ali dialektika*, *Oprostite tovariš Pacek*, *Moj pevski talent in sestrina ljubezen*, *Profesor Stopar prihaja*, *Dama iz Šanghaja*, *Francijeve Ščuke*, *Sosed Harič v omaki*, *Če mačko smrt povoha*, *Kadar se mačke ženijo*, *Naše hiše*, *Ata in čebele*, *Sveče za Šempetersko gorco*. Na koncu pa je z naslovom *Veličina majhnega* nekaj besed o Partljiču in knjigi napisal tudi Tone Pavček.

Posvetilo na začetku knjige v prvi vrsti namenja svojemu očetu, ki je umrl med nastajanjem le-te in svoji vnukinji Urški, ki je medtem prišla na svet, da bi prijela sonce. Knjigo prijetno dopolnjujejo tudi fotografije pisatelja in njegove družine, njegovega rojstnega kraja Pesnice, reke Pesnice itd.

4. 2. 1 Pesnica

Avtor se kot odrasel spominja vasi Pesnica pri Mariboru, v kateri je odraščal. S starši se je tja preselil, ko je bil star eno leto. Zapustil jo je z dvajsetimi leti. Na vsake toliko časa obišče svojo mamo, ki še vedno živi tam. Prav tako omeni, da je že leto minilo, odkar je oče preminil. Žalostno spozna, da se je vse spremenilo od njegovega otroštva. Ljudje so s svojimi dejanji spremenili izgled vasi. Tudi rečice Pesnice ni več, saj so posegli tudi v njen tok.

4. 2. 2 Hotel sem prijeli še luno

Dogodek se je zgodil, ko je bil star šest let. To je bilo pred tem, ko je hotel prijeli sonce.

Črtica se začne tako, da ga ponovno nek dogodek iz sedanjosti spomni na preteklost. V tem primeru mu mati izreče besede: "*Bolj si star, bolj si nor.*" Spomni se na čas, ko je umrla sosedka, gospa Pregelj. Z družino so odšli na pogreb, kjer ga je zelo pretresel njen mrtev, bel obraz.

Odšel je ven, kjer je v mlaki za hišo zagledal isti obraz. Mrtev in bel. Želel se ga je dotakniti, lezel je v mrzlo mlako, obraz pa se je oddaljeval. Danes ve, da bi se mu takrat lahko še kaj hujšega zgodilo, če ga ne bi našel oče in ga odnesel na toplo. Bila je le polna luna, kar mu je pojasnil tudi oče.

Pri tem pa ga je zbegala še ena mamina pripomba: "*Tako si nor, da bi lahko slišal travo rasti.*" Deček ji je verjel in takoj spomladi prisluškoval pri tleh, kako raste trava. Ko je mama to opazila, mu je rekla: "*Bolj si star, bolj si nor.*" Te besede sliši še danes.

4. 2. 3 O moji prvi (pol)poroki

Avtor se v črtici vrne v čas, ko je bil sam še bosopet fantič na vasi. Spomni se razmišljanja starejših. Nič čudnega se jim ni zdelo, če so se živali parile pred njimi, celo pred mlajšimi. Zelo sramotno pa se jim je zdelo, če so se zaljubljeni držali za roke ali se celo poljubljali pred njimi.

Partljič omeni svoje sosede na vasi, najbolj pa se spomni Pojbičeve Verice. Nekega dne namreč, ko je očetu nesel kosilo na njegovo delovno mesto, je v gozdu srečal Verico. Poklicala ga je k sebi. Želela se je z njim poročiti, saj je ostala le še ena redkih na vasi, ki se še ni. Devetletnega fantiča pouči, da je to hudo varovana skrivnost, ki je ne sme zaupati nikomur, saj je lahko tepen. To ga je precej prestrašilo. Verica pa mu je nato zaupala postopek poroke: oba naenkrat slečeta hlače oz. krilo in pokažeta, kaj imata spodaj. Takrat bosta poročena. Verica je to storila, avtor, takrat še fantič, pa se je še bolj prestrašil in pobegnil. Dolgo časa ga je morila ta skrivnost, da je samo na pol poročen, kasneje še ženi ni zaupal, da je bil enkrat že, sicer samo na pol, poročen.

4. 2. 4 Nevarne politične teme

Spomin je dokaz o otroški radovednosti, resnicoljubnosti in nepokvarjenosti. Velikokrat otroci poslušajo odrasle, kako se pogovarjajo med seboj, pri tem pa le-ti hitro pozabijo, da jih lahko sliši tudi otrok, ki jih lahko spravi v zadrego in celo v težave. Otroci večino stvari pač še ne razumejo.

Mladi pisatelj je zelo rad pisal pesmice, še raje pa je videl, da je učiteljica njegov izdelek obesila na tablo. Tako je tudi takrat napisal pesem in jo odnesel k učiteljici. Ta pa se je razjezila, kar je Toneta presenetilo. Tone je napisal pesem o Rusih, za katere so rekli, da bodo prišli v naše kraje, z njimi pa si bomo mogli deliti vse, celo družino.

Omeni tudi svojega brata, ki je bil prav tako tepen zaradi politike in izjav v zvezi z njo. Tonetu se je to zgodilo še enkrat, ko so se v šoli učili o tem, kaj pomenijo nekatere kratice. Ker je v šoli takrat manjkal, je menil, da lahko poleg kratic napiše, kar hoče. Tudi tokrat je razjezil učiteljico, kasneje pa ga je natepel še ata.

Prav zaradi tega je pisatelj vedno trdil, da je politika nekaj grdega, da lahko povzroči vojne ali pa to, da te ata natepe zaradi nje.

4. 2. 5 "Pogled z domačega praga" ali dialektika

Spomni se svojih šolskih dni, ko so skupaj s starejšo sestro Jožico in mlajšim bratom Francijem hodili v pesniško osnovno šolo. Nekega dne mu je učiteljica Tilčka Trčak (omenjena je tudi v kratkem romanu *Samo roko daj*) dala za nalogo narisati "*Pogled z domačega praga*".

Mladi Tone je to vzel precej resno. Tekal je sem ter tja, si ogledoval pokrajino, nato risal itd. Veselo je pričakoval starše, da si ogledajo njegov izdelek.

Končno pride domov oče, ki si za Tonetovo risbo vzame kar precej časa. Tone je na risbo narisal hribe, železnico in dve cerkvici. Zadnje pa očeta seveda zmoti. Svetuje mu, naj zradira cerkvici, saj sluti, da njegovi učiteljici ne bosta po godu. Sama je namreč zaprisežena komunistka. Malemu Tonetu oče razloži, kaj je to dialektika. Fant lahko zase vidi stvari, za druge, vodilne in na položajih pa je bolje, da jih ne vidi. Tako pa je tudi s cerkvicama.

Fant cerkvici zradira, kar opazi tudi njegova učiteljica, ki ga pohvali in oceni z odlično. Tone je bil ponosen na svojega očeta in nase, da je tako pametno ravnal. Šele danes vidi, da je bilo to narobe.

4. 2. 6 Oprostite, tovariš Pacek

V tej črtici opiše otroško zmedenost in nebolgljenost, saj le-ti niso dobro razumeli, kako koga pozdraviti. V tistem času, po vojni, je bil to precejšen problem. Nekateri so bili gospodje, spet drugi tovariši. Otrok pa ni vedel, kdo je kdo. Zaradi tega je bil tudi pisatelj v mlajših letih zbežan, ljudi se je začel celo izogibati, nekateri so mislili, da je celo mutast. Spomni se še, kaj mu je zakuhal prijatelj Dani in se tako skuša pošaliti tudi na svoj račun.

Ko so mlademu Tonetu v Mariboru ukradli blok za risanje, so ga prijatelji nagovarjali, naj to pove Paceku. Tone je bil zbežan in ni vedel, koga prijatelj Dani misli. Pokazal je na miličnika. Mladi Tone je mislil, da ima miličnik takšno ime. Z nekoliko obotavljanja je pristopil k njemu in začel: "*Oprostite, tovariš Pacek ...*" Hitro je končal na miličniški postaji,

kjer so ga zaslíševali. Kar nekaj časa pa so ga nato v šoli zbadali in pozdravljali z "oprostite, tovariš Pacek".

4. 2. 7 *Moj pevski talent in sestrina ljubezen*

Svoje pripovedovanje začne s tem, da ima lahko vsak človek kakšno napako, katere pa se ne zaveda najbolje in zato zaradi tega nima nobenih težav. Tako je bilo tudi z njegovim petjem v mlajših letih, saj je kot mlad fant zelo rad glasno prepeval. Bil je namreč prepričan, da ima zelo lep glas. Da to ni res, mu je postalo jasno šele v šoli, ko je moral hoditi k pevskeму zboru. Učitelj je kaj hitro ugotovil, od kod prihajajo čudni glasovi, zato mu je svetoval, naj usta samo odpira. Pisatelj pravi, da še danes ne ve, zakaj je moral še naprej hoditi k zboru. Petje je zanj postalo prava muka.

Potem se vrne v čas, ko še ni vedel, da nima posluha. Ko je šel prvič v opero gledat Traviato, mu je posebej v spominu ostal en del, ki je opeval ljubezen. Sam jo je nato pel povsod in tudi tisti dan, ko je sestro želel potolažiti, saj je bila nesrečno zaljubljena. Sestra pa je to razumela kot norčevanje, zato mu je vrgla kumaro in z njo razbila okensko steklo.

Ven je pritekla mama in kljub temu, da je Tone želel sestri le pomagati, ga je okrivila za nastalo situacijo. To se mu je zdelo čudno, saj je bila po navadi sestra kriva za vse, ker je bila starejša.

Pisatelj zaključí, da še danes ne upa peti naglas, le včasih mu uide kakšen glas iz grla, potem ko se prepriča, da je sam na ribolovu. Pa še to se kaj hitro zgodi, da ga kdo zasači.

4. 2. 8 *Profesor Stopar prihaja*

Ta črtica govori o tem, kako ljudje radi težimo k popolnosti, ampak velikokrat le takrat, ko izvemo, da bi nas lahko opazil še kdo drug, ki se nam zdi pomemben in ga želimo očarati.

To pa se je zgodilo tudi Tonetu in njegovi družini. Jožica, Tonetova starejša sestra, je ravnokar začela hoditi na učiteljske. Vsi so bili zelo ponosni nanjo. Nekega dne pa je domov prišla z novico, da jih bo obiskal profesor Stopar, njen razrednik. Obiskal je že veliko njenih sošolcev, zakaj ne bi še nje.

Naslednji tedni in meseci so bili v znamenju čiščenja, ribanja in pripravljanja na trenutek, ko jih bo nenapovedano obiskal profesor Stopar. Vsi so bili že živčni zaradi tega.

Neke nedelje Jožica opazi, da se približujeta dve silhueti iz železniške postaje. Zavpije: "*Profesor Stopar prihaja!*" Takrat pa se je začelo tekanje, drenjanje, pripravljanje ... Sedli so za mizo v najlepših oblekah in začeli počasi srebati juho. Jožica kmalu skrušeno spozna, da je bilo vse tekanje zaman, saj se je zmotila. Tistega dne so sosedovi dobili obiske, Jožice pa ni nikdar obiskal profesor.

4. 2. 9 Dama iz Šanghaja

Ponovno ga pripovedovanje zanese k starejši sestri Jožici in njeni prijateljici Želovi Marici. Bili sta nerazdružljivi a le do nekega dne.

Tisti dan je Jožica prijokala domov, da jo je Marica ozmerjala z "dama iz Šanghaja". Tako kot Jožica se je tudi oče počutil ponižanega. Zato je naskrivaj počakal Marico in jo nahrulil, enako je naredil tudi z njenim očetom, ki pa se mu je le posmehnil in izginil v hišo.

Dolgo je oče kuhal zamero do sosedov. Pobotala sta se šele v gostilni, ko je Maričin oče priznal, da je njegova hčerka še večja "dama iz Šanghaja".

Še nedolgo nazaj je oče zanikal to zgodbo, le mama se jo je spomnila. Jožica pa še danes nerada sliši, če ji kdo reče dama. Pisatelj sklepa, da je to dober dokaz, da si zgodbe vendarle ni izmislil.

4. 2. 10 Francijeve ščuke

Spomni se časov, ko je še s svojim bratom in sestro hodil v nižjo gimnazijo. Bil je kar dober učenec, tudi sestra se je trudila in se učila, le mlajšemu bratu so misli uhajale vsepovsod le k učenju ne.

Njegov spomin ga je odnesel v čas, ko so z bratom in sestro dobili domov ocene, ki so jih pridobili med letom. Brat Franci se je bal staršev, saj je imel kar tri graje in dva opomina. Odločil se je, da bo do doma kar pešal, čeprav so se navadno vozili z vlakom. Bal se je srečanja s starši, zato je zavlačeval.

Reka Pesnica pa je v tem času rada poplavljala in to se je zgodilo tudi tega dne. Po travnikih je bilo tako vse polno rib, predvsem ščuk, ki jih je bilo drugače kar težko ujeti. Franci je vedel, da ima mama zelo rada ribe. Z lahkoto je ujel tri velike in dve mali ščuki.

Ko je prišel domov, je povedal mami, da je velikih ščuk toliko kot ima graj, malih pa ravno toliko kot ima opominov. Mama je bila tako presenečena, da ga je pozabila okregati.

Franci se je tega dogodka dobro zapomnil in ga naslednje leto ponovil. Žal pa je tokrat mama dobila manj rib, saj je bilo tudi graj in opominov manj.

4. 2. 11 Sosed Harič v omaki

Pri Partličevih je ata v času agrarne reforme dobil v last dve njivi, sadovnjak in pašnik. Starša nista bila prava kmeta, ata je še vedno delal na železnici, bila sta pa pridna in dobro sta izkoristila vsako ped zemlje. Zemlja je mogoče obrodila tudi zato tako dobro, ker je ata vse dobro polival z gnojnico.

Nekega zimskega večera, ko je že vse zamrznilo, tudi njihov rjavi breg, se je sosed Harič, ki je bil mesar, vračal domov. V torbi je nosil kolone, ki jih je dobil v dar. Vračal se je po

Partličevem bregu. Ravno se je jezil nanj zaradi gnojnice, ko mu je spodrsnilo, padel je in se odpeljal po riti naravnost domov.

Ves gnojen je poklical ženo, ki se je nanj jezila. Kar pred hišo se je moral sleči sredi zimskega večera, upal je, da se bo ženi odkupil s kolinami, ki pa so bile prav tako oblite z rjavo omako. Še pes jih ni želel pojesti.

Sčasoma pa so se temu tudi Hariči smejali in niso kuhali več zamere.

4. 2. 12 *Če mačko smrt povoha*

Pri Partličevih so bili pravi ljubitelji živali, zelo radi so jih razvajali. Nekega dne sta bila doma le Tone in mama, ki je ravno prišla iz trgovine. Prinesla je klobase, zato sta komaj čakala, da bodo jedli, saj so zelo lepo dišale. Nihče od njiju pa ni bil tako pogumen in požrešen, da bi takoj načel klobaso. A žal takšnega mnenja ni bila njihova mačka. Hitro je potegnila klobaso z mize in skušala pobegniti. Pri tem jo je zasačila mama in jo s kuhalnico udarila po hrbtu. Prepričana sta bila, da je mačka crknila zaradi udarca.

Tone se je zavedel, da je edini moški pri hiši, zato je mačko želel sam pokopati. Dal jo je na smetišnico in odšel na vrt. Ves solzen je kopal luknjo, ko pa je želel mačko položiti vanjo, je ni bilo več. Mačka je oživela in "vstala od mrtvih".

Z mamo sta imela skrivnost, saj sta se odločila, da tega ne bosta zaupala nikomur. Mački sta se hotela oddolžiti s klobaso, ki pa je ni sedaj niti povohala. Ko so končno imeli kosilo, so se ostali tako basali s klobaso, le mami in Tonetu ni več tako dišala.

4. 2. 13 *Kadar se mačke ženijo*

Tudi naslednja črtica govori o ljubezni do živali, predvsem do mačk. V družini jih je najbolj bolelo, če je imela mačka mladiče, saj so vedeli, da ni mogoče, da obdržijo vse. Nekdo jih je moral ubiti, ko so bili še majhni. Vedno pa so obdržali eno majhno mucko.

Na tem mestu pa se pisatelj spomni svojih otroških let, ko je še zelo rad raziskoval svet. Nekega dne se je s kolesom odpeljal kar daleč v naslednjo vas Gačnik. Tam je zagledal majhno mačko, ki je bila na las podobna njihovi. Kot otrok je bil prepričan, da se je njihova izgubila. Tako je tekal za njo, ona pa se mu je vsakič izmuznila. Začel jo je iskati okoli neke kmetije, ko ga je zasačil kmet. Kar ostro ga je prijel in nagnal domov. Mladi Tone pa je bil prepričan, da bo ta kmet kar pojedel njihovo mačko, saj je bil zelo grob.

Ko je končno prišel domov, je opazil, da mačka lepo dremlje v hiši. Kar nekaj dni sta se gledala postrani, potem pa sta se spet imela rada.

4. 2. 14 Naše hiše

"Spominjam se na svoje izbe s toliko prisrčnosti kakor na svoje prijateljice in ljubice."

Ivan Cankar

Pred pisanjem te črtice zapiše zanimiv Cankarjev moto, ki je nekakšen uvod vanjo. Z njim pojasni bistvo svojega pisanja. Partljič je že zelo mlad rad bral dela Ivana Cankarja. Učil se ga je celo na pamet. Ravno ta moto pa ga spominja na njihove hiše, ki so bile štiri.

Tudi ta črtica se začne z utrinkom iz Partljičevega sedanjega življenja. Sedi v hotelski sobi, nekoliko osamljen, misli pa mu uhajajo k hišam, v katerih je preživel svoje otroštvo. Razloži, da je vseh dvajset let preživel v hiši, kasneje pa se je preselil v blok. V prvi je živel do svojega drugega leta, v drugi do dvanajstega, v tretji do šestnajstega in v četrti do dvajsetega leta, nato pa se je preselil v blok.

Prva hiša je bila last posestnika Pilca, ki je mami in atu v njej odstopil majhno stanovanje. Pisatelj pravi, da se iz tistega časa marsičesa spominja, vendar mu nihče ne verjame, saj je bil takrat še majhen. Spominja se podvodnega moža, ki ga je videl v ribniku ob hiši. Prav tako tudi začetka vojne in stiskanja v zaklonišču. Tudi sam se zaveda, da so mogoče ti spomini nastali šele kasneje, s pomočjo domišljije.

Njihova druga hiša je bila malo višje od prve. Majhna kočica z majhnimi okenci je stala na hribu. To hišo ima pisatelj v lepem spominu. Končno so se počutili kot gospodarji. Imeli so jo za svojo. Spomini mu uidejo v čas vojne. Ata je moral oditi na fronto. Spominjal se je njegovega odhoda in bil je edini v družini, ki je tu zavidal njegovo pot. Bil je mnenja, da je ata srečen, saj je odšel v neznane dežele.

Spominjal se je tudi, da je mama med vojno dajala vodo Nemcem. Trdila je, da to niso Nemci, pač pa ljudje. Kadar je dala človeku vodo, se je spomnila na svojega moža in upala, da so še dobri ljudje na svetu, ki mu bodo pomagali. Ta dogodek omenja že v prejšnji knjigi, v črtici *Otroci razumejo nekatere stvari šele, ko odrastejo. Pa še res je*. V njej je to popisano še bolj podrobno.

Kmalu pa so se preselili bližje železniški postaji, kjer je delal pisateljev ata. Preselili so se v gosposko vilo, v kateri je prej živel nek Nemec Himmler. To hišo so ljudje Partličevim zavidali. Tudi otroka, Jožica in Tone, sta se rada ponašala z novo hišo. Sem sta vozila sošolce in sošolke. Opiše tudi, da sta s sestro v tistem času zatajila svojo prejšnjo hiško in se ponašala s to gosposko vilo.

Kmalu pa je prišel čas, ko so morali tudi to vilo zapustiti, saj niso imeli denarja, da bi jo odkupili. Doma so bili nervozni, saj niso vedeli, kje bodo živeli. Šele sedaj so opazili nekoliko nižje od vile podolgovato hišo, ki bo prav tako kmalu naprodaj. Oče se je odločil, da jo bo kupil. S šefovo denarno pomočjo mu je uspelo. Nato so morali zelo garati, da so lahko odplačali dolgove. Vsako leto so prodali telička, s katerim so poravnali en del dolga. Za drugi del pa so pokosili vso travo, ki so jo lahko. Seno so potem spravljali in ga prodajali spomladi, ko je imelo ceno.

Poleg te hiše je pisateljev ata začel graditi novo, kmalu pa je tudi podrhl staro. Za to hišo je bilo Tonetu najbolj žal. Pravi, da nikoli več ne reče, da gre domov, pač pa le k atu in mami.

Na koncu še dopiše, da je šel kasneje obiskat vse "svoje" hiše, ki pa so bile žal v tako slabem stanju, da ga je stisnilo pri srcu. Pravi, da starša nista imela sreče niti z novo hišo, saj bi jo skoraj odnesel plaz.

Na koncu še zaključi, da kakor je Cankar pisal o svojih izbah, bi lahko on o njihovih hišah.

4. 2. 15 Ata in čebele

Pisateljev ata se je na stara leta začel ukvarjati s čebelarstvom. Svojo ljubezen do čebel je prenašal tudi na svoje otroke. Nekega dne je na vrtu opazil, da se čebele rojijo in tako je tistega dne dobil prvi panj. Vpisal se je v čebelarsko društvo, naročil na revijo *Čebelar* in čez nekaj časa so imeli že pravi čebeljak.

Kasneje, ko je ata zbolel za rakom, pa so ga čebele naravnost obsedle. Sekiral je vse po vrsti, najbolj pa je njegove muhe trpela mama. Želel je, da se domači nalezejo te ljubezni do čebel in da poskrbijo zanje. Opiše, kako je ata štirinajst dni pred smrtjo čudežno "ozdravel". Zapustil je posteljo, večkrat posedel na verandi, obilno jedel. Le njegove oči so ga izdajale, saj se je v njih zrcalila panika.

Nekega dne so se začele čebele rojiti, mama in pisatelj sta bila v precepu, kaj storiti. Odločila sta se, da bosta poskrbela zanje. Kljub godrnjanju in zmerjanju jima je bil ata hvaležen. Največ pa je ata pričakoval prav od Francija, Tonetovega mlajšega brata, saj je bil praktičen človek. Pisatelj pravi, da je po atovi smrti njegov brat sklenil, da bo res on sam skrbel za čebele. Od ata pa jim je ostal le še med, za katerega so se odločili, da ga ne bodo nikoli pojedli.

4. 2. 16 Sveče za Šempetersko gorco

Ko se je pisateljev ata vrnil iz vojske, je večkrat omenil, da mu je pomagala Devica Marija, da je ostal živ. Velikokrat je pripovedoval otrokom, kako je, preden je odšel na vzhodno fronto,

odšel v cerkev, kjer mu je župnik za pet mark prodal podobico z Devico Marijo, ki naj bi ga varovala pred smrtjo.

Ko je med bojevanjem uspešno pobegnil k Rusom, je verjel, da je za to zaslužna podobica z Devico Marijo. Prav zaradi tega se je odločil, da bodo vsako leto na veliki šmaren odromali k cerkvi na Šempetrsko gorco, kjer bodo prižgali svečo. Nekaj let so res hodili tja prižigati svečo, potem pa ata ni dobil več prostega dne, saj oblast ni priznavala vere, prav tako pa tudi njegov šef ne.

Od takrat je že minilo precej let in pisatelj ata se je postaral in zbolel za rakom. Tone je mislil, da je ata že pozabil na to svojo obljubo. Vendar je kmalu po atovi smrti mama rekla Tonetu, da jo je ata prosil, naj prižge svečo na Šempetrski gorci. Pisatelj pa se ob tem sprašuje, ali mogoče ni ata upal, da ga bo Devica Marija še enkrat rešila pred smrtjo. Tako se še sam odpelje gor prižigati svečo.

4.3 Dupleška mornarica; mladinska povest z reke Drave (1996)

Knjiga je prvič izšla leta 1996 pri založbi Pisanica. Sestavljena je iz dvanajstih poglavij. Ob vsakem je najprej v nekaj stavkih opisano dogajanje v njem. Povest je napisana humorno in napeto. Dogaja se v letu 1934.

Govori o Frančku iz Hoč, ki mu je komaj štirinajstletnemu umrla mama. Oče pa mu je umrl že prej. Na smrtni postelji mu je mama naročila, da naj v primeru težav odide k stricu Rudolfu Petriču v Duplek. Stric je bogat župan Dupleka, ki ima tudi svojo gostilno, vendar je na žalost precej skop.

Nekega dne je Franček le zbral pogum in odšel k stricu. Ob prihodu v Duplek je bil priča sporu med stricem Rudolfom Petričem in gospo Joštovo iz Barbare. Njen pokojni mož je bil Rudolf dolžan nekaj denarja, ki pa mu ga Joštova zanalašč, zaradi ponosa, ni hotela izplačati. Rudolf ji zato ni dovolil odvoza lesa, ki ga je kupila.

Po prepiru se je Franček odpravil k stricu v gostilno. Bil je lačen, zato je upal, da bo dobil kaj za pod zob. Stric ga je nagnal, ni mu namenil niti kosa suhe žemlje. Bil je namreč mnenja, da kot bogat človek ne more pomagati ljudem, saj mora plemeniti svoje bogastvo.

Med obiskom v Dupleku pa se je Franček zapletel tudi v pretep s tremi fanti. Komaj jim je pobegnil na splav, ki je v tistem trenutku odrinil. Tam ga je pod svoje okrilje vzel Vanč, ki je bil kapitan na splavu oz. kormaniž. Na splavu pa je bil tudi profesor, gospod Anton, ki si je ogledoval in zapisoval njihovo delo in ukaze. Želel je namreč napisati knjigo o splavarjenju po Dravi. Poleg so bili še Kraužlasti Pep in Mali Pep, Gleglov Grega, Pušnikov Gašper in stari Harič. Pri Čarmanu so se ustavili na pijači, nato so nadaljevali svojo pot. Pot je opisana zelo doživeto.

Franček po nesreči ujame skriven pogovor med Grego in nekim splavarjem iz drugega splava. Ugotovi, da se želijo polastiti tistega lesa, ki je last gospe Joštove. Želeli so ga prodati tihotapcem in zaslužiti. To je Frančeka zelo zmotilo, zato je začel kovati načrte.

V Varaždinu so se ustavili, Franček je dobil prvo nalogo, čuvati splav, medtem so ostali jedli in popivali v gostilni. Zjutraj je sledilo razstavljanje splava, kar je bilo težko opravilo in ga je komaj zmogel. Obišče jih rdečelasa in kodrolasa deklica Barbara, ki Kraužlastemu Pepu pove, da je njen oče in ga prosi, naj jo vzame s seboj. Pep jo zavrne, čeprav je jasno videti, da dekle govori resnico. Zasmili pa se Frančeku, ki ji obljubi, da bo prišel ponjo in jo rešil pred Biškupi, kjer je delala.

Medtem ko odhajajo domov, Franček dobi prvo plačilo, s katerim si kupi novo obleko in nekaj hrane. V Dupleku spozna Angela in Lojza, s katerima se spoprijatelji. Angel je bil iz Trsta. Pisatelj se večkrat, v več delih, dotakne zdomske problematike, motijo ga predvsem odnosi Italijanov do Slovencev v Trstu.

Fantje skupaj načrtujejo, kako bodo ukanili tihotapce. Ustanovijo "*dupleško mornarico*" tako, da obnovijo star čoln (ranco). Pripravljajo se na dupleško nedeljo, za katero verjamejo, da je najprimernejši dan za tihotapce. Takrat so namreč vsi meščani na enem mestu, na veselici.

Res tisti večer opazijo tihotapce na delu. Ob zori že odrinejo, dupleška mornarica pa za njimi. Tihotapcem pa se zgodi, da nasedejo. Trije odidejo po pomoč, na njem pa ostane le Kraužlasti Pep. Tudi on se jim je namreč pridružil. To prednost pa dobro izkoristijo fantje z mornarice. Hitro so se zmenili, da Franček odide k Biškupom in jim ponudi les za odkup. Angel in Lojz pa popazita na nasedli splav.

Franček je našel Biškupe na birmanski zabavi. S pomočjo Barbare mu je uspelo priti do gospodarja in mu ponuditi les. Proda mu ga za devet tisoč, kar je bilo kar precej denarja. Biškupu je šel najbolj na živce prav tihotapec Kobeščak, s katerimi so trgovali tihotapci, že zaradi njega je privolil v nakup. Uspe jim ponovno splaviti splav in ga odpeljati na primernejše mesto, kjer ga razstavijo. Kraužlastega Pepa pa priklenejo kar za drevo.

Franček je srečen odšel z Barbaro, s prijatelji pa so se poslovili. Denar so razdelili pravično, vsakemu tisoč, ostalo pa je Franček odnesel Joštovi, saj je bila to vsota, s katero je plačala les, preden so ji ga ukradli. Barbara in Franček sta za nagrado ostala kar pri njej. Ostala dva fanta nista imela takšne sreče, saj ju je zajela mariborska policija.

Na koncu zgodbe je epilog. Po šestdesetih letih Barbara in Franček še vedno srečno živita na tistem posestvu. Angel je med drugo svetovno vojno umrl v taborišču, Lojz pa živi v domu za ostarele.

4.4 General; deset črtic o Rudolfu Maistru (2006)

Knjiga je izšla pri založbi Karantanija leta 2006. Na začetku je predgovor, ki ga je napisal Karl Erjavec, takratni minister za obrambo. Nato sledi deset črtic z naslovi: *Kocka je padla ali alea iacta est*, *Akcija razorožitev*, *Na štefanovo v Radgoni*, *General in deček Jaroslav v avtu*, *O, jaz ne spim*, *Pisateljski obisk*, *Dečki in Maister*, *Katrca*, *Je to res Maister?*, *Moj general*

Maister. Teh deset črtic je torej namenjenih predvsem mlajšim bralcem, vendar bodo lahko brez pomislekov po njih posegali tudi starejši. Pisatelj Tone Partljič je znane zgodovinske podatke spretno vpletel v literarno zgodbo.

4. 4. 1 *Kocka je padla ali alea iacta est*

Svoje pripovedovanje začne z dnevom mrtvih leta 1918, ko se Rudolf Maister Vojanov ob razpadu Avstro-Ogrske sam okliče za generala in prevzame vojaško poveljstvo nad mestom in nad vso Spodnjo Štajersko. To je bila takrat drzna poteza, ki si jo lahko dovoli samo drzen človek. V Mariboru je bilo ogromno Nemcev in zelo malo Slovencev. V Ljubljani so bili prepočasni in če ne bi sam prevzel nadzora, bi bil Maribor hitro avstrijski. Sklical je še svoje vojake, ki jih je bilo malo a dovolj za začetek.

4. 4. 2 *Akcija razorožitev*

Maister je moral sedaj hitro in pametno ukrepati. Tudi Nemci so se hitro pobrali nazaj na noge in začeli razmišljati, kako bi se znebili Maistrovih vojakov in tako sami prevzeli oblast. Zaradi razpada monarhije so napihovali dejstva, da je Maistrovih vojakov premalo in ne morejo sami zaježiti nasilja, ki se je odvijalo v mestu. Tako je moral popustiti in dovoliti, da so organizirali nemško obrambo "Schutzwehr". Vendar so hoteli veliko več in ne le varovanje svojega imetja. Sam Maister je izvedel, da načrtujejo razorožitev njegove vojske, zato se je skrivaj pripravljaj na protinapad. Najprej je v vojsko vpoklical številne nove fante, pa tudi starejše može. Skrivaj je pripravljaj akcijo, da zanjo niso vedeli niti njegovi vojaki. 23. novembra ob treh zjutraj so začeli Akcijo razorožitev. Bila je uspešna.

4. 4. 3 *Na štefanovo v Radgoni*

Prvega decembra so Maistrovi vojaki že zasedli Radgono ob Muri. Mestu so tako poveljevali tako slovenski kot nemški vojaki. Tu pa pisatelj pokaže tudi Maistrovo človeško plat, ko želi jesti skupaj z ostalimi vojaki.

4. 4. 4 General in deček Jaroslav v avtu

General Maister se je želel boriti tudi za Koroško mejo, vendar je bila vlada v Ljubljani preveč nesamozavestna, zaspana, mislili so, da bodo za njih vse naredili drugi, zato so mu odpovedali pravico do poveljstva. Bili so torej prepozni v dejanjih, zato je večina Koroške pripadla Avstriji. General Maister je bil takrat večino časa na Koroškem, kjer je v ljudeh skušal buditi slovensko domoljubje. Velikokrat ga je spremljal profesor Anton Dolar, ki je bil njegova "desna roka".

Nekega dne, ko sta se moška odpravljala na delo, se jima je želel pridružiti Dolarjev sedemletni sin Jaroslav. Maister ga je posadil na sprednji sedež in ga na vsake toliko časa ogovoril in opozarjal, kako pomembna je slovenska beseda. Fant je kar žarel od ponosa. Nikoli pa tudi ni pozabil, da se je peljal s tako veliko osebnostjo v avtu.

4. 4. 5 O, jaz ne spim

Z devetinštiridesetimi leti so generala nasilno upokojili. To ga je zelo prizadelo, tega jim ni mogel odpustiti. Razmišljal je, kaj bi počel v prihodnosti. Pred dvajsetimi leti je izdal zbirko *Poezije*, sedaj pa je želel izdati drugačno in boljšo zbirko, ki bi govorila o domovini, o fantih, ki so padli. Pisatelj v svojo pripoved doda nekaj njegovih pesmi, npr. *Nazaj pa jih ni*, *Kazen* (njegov rokopis) in *Malgaj trka*.

4. 4. 6 Pisateljski obisk

Maistra v začetku marca 1926 obiščejo Oton Župančič, Fran Albreht in Josip Vidmar, dva pesnika in kritik. Prejšnji večer so imeli literarni nastop v gledališču. Maister ves čas njihovega obiska premišljuje, ali naj jim pokaže svoje nove pesmi. Boji se kritike, občutljiv je in zato ne zbere dovolj poguma. Skupaj si le ogledajo njegovo obsežno knjižnico.

4. 4. 7 Dečki in Maister

Pisatelj pripoveduje o dečkih, ki so se neizmerno radi igrali različne boje ravno pod oknom Maistrovega stanovanja. Imenovali so se "Maistrovi borci". Velikokrat so bili neizmerno glasni, bali se niso nikogar od odraslih, le Maistrovega strogega glasu so se ustrašili in se

poskrili za tisti dan. Naslednjega dne pa so se spet prikazali in nadaljevali z igro. Maister se je nekaj časa jezil, nato je pa ugotovil, da še ni vse izgubljeno in on še vedno ni pozabljen in še nekaj časa tudi ne bo.

4. 4. 8 Katrca

Poleti, ko je bila vročina v mestu neznosna, sta se z ženo odločila, da odideta na Zavrh, kjer je imel Franjo Štupica prazno hišo. Tam se je Maister v nekaj dneh lahko končno naužil svežega zraka in spet dobro spal.

Med bivanjem pa je spoznal desetletno Katrco. Vsak dan je zanj tekla po časopis v Lenart, skupaj sta se učila brati, vedno pa je dobila tudi kaj dobrega za pod zob. Takrat ji je rekel, da če bo pridna in lepo brala ter govorila slovensko, bo zanjo napisal pesem.

Nekaj let kasneje je general umrl, ona pa ga ni nikdar pozabila. Dvajsetletna je na neki veselici plesala z Lešnikovim fantom. Takrat pa zasliši pesem *Završki fantje*. Omenjena je tudi Katrca in ona ve, da je general Maister mislil njo, pa čeprav se jih veliko ni strinjalo s tem.

4. 4. 9 Je to res Maister?

Ko je Hitler nasilno prevzel oblast v Nemčiji, je veliko ljudi slutilo, da to ne pomeni nič dobrega. Zato se je mladina v Mariboru odločila, da priredijo demonstracije. Med njimi je bil tudi tedaj dvaindvajsetletni Jaro, ki pa se je še prav dobro spominjal, kako se je pred leti vozil v avtomobilu z očetom in generalom Maistrom. Odkorakali so prav pod Maistrovo okno.

Takrat je bil Maister že bolan in je le s težavo prišel na balkon. Pozdravil je množico. Njegova pojava je Jara tako pretresla, da se ni mogel potolažiti, saj to ni bil več tisti Maister, ki se ga je tako dobro spominjal. Bil je starec. Leto dni kasneje pa je še večja množica stopala v pogrebni sprevedu za generalom Maistrom.

4. 4. 10 Moj general Maister

V tej črtici pa še pisatelj Tone Partljič popiše svoje občutke, ki se mu porajajo ob Rudolfu Maistru. Zanj je to velika osebnost. Slovensko prebivalstvo pa mu je naprtilo vse preveč krivic. Opiše tudi probleme, ki so se pojavljali zaradi njegovega kipa. Njegovi borci so si želeli mogočen kip, ki pa si ga žal niso mogli in znali priboriti. Nazadnje pa so ga le dobili v naravni velikosti v Mariboru, dva pa stojita celo v Ljubljani. General Maister pisatelju pomeni veliko, kar lahko razberemo tudi iz knjige *Golaž, reka in mostovi*, kjer kar nekaj besed nameni tej impozantni osebnosti.

4. 5 Maša in Tjaša (1999)

Sodobni mladinski roman ali povest Maša in Tjaša je prvič izšel leta 1999 pri Prešernovi družbi. Govori o dveh deklicah, ki se po golem naključju srečata na dvorišču pred blokom in s tem spremenita svoji ustaljeni življenji. Tjaša je osamljena četrtošolka, ki se pred svetom rada zateka v knjige. Razočarana je nad svojim videzom, saj se zdi sama sebi prevelika in predebela, takšnega mnenja pa je tudi njen oče Janez Pušnik. Oče je tajnik pri pravih demokratih. Je zelo zaveden demokrat, zato zaničuje vse tiste, ki niso na njegovi strani. Mama je zelo pasivna oseba, ki ne upa ugovarjati možu. Tjaša mora vsak dan iti vsaj za eno uro na dvorišče, da se malo razgiba in ne tiči samo za neumnimi knjigami z neumnimi naslovi. Tako meni njen oče.

Maša pa je njeno popolno nasprotje. Odlična je v vsem kar počne, pa naj bo to roljanje, igranje flavte, plesanje itd. Je prvošolka, suho, kodrasto dekletce, ki pa je zelo samozavestno in pozitivno. Njena oče in mama sta na službenem gostovanju v Walesu in Londonu, zato stanuje pri dedku v Ljubljani.

Po njunem prvem srečanju skleneta, da bosta prijateljici za vedno, pa naj se zgodi karkoli. Tjaša Mašo povabi na pico. Maša se s šopkom in kokakolo odpravi na svoj prvi obisk. Vzdušje pa skvari oče Janez Pušnik, ko se iz službe vrne domov. Ko izve, da je Mašin dedek Ornik literarni demokrat in ne pravi demokrat, ponori in nažene Mašo. Maša je prizadeta, saj je še premajhna, da bi razumela politične razprtije. Tudi dedek ji ne zna razložiti, saj tudi sam ne razume, zakaj tolikšno sovraštvo do njegove vnukinje, ki nima nič s politiko.

Tjaša postane uporniška in skupaj z Mašo se domenita za zaroto. Na dan, ko bodo s šolo odšli na izlet, bosta onidve odšli na vlak in v Pesnico pri Mariboru, ki je dedkovo rojstno mesto. Od njega je slišala, da je to kraj, ki ozdravi dušo in srce. V Pesnici ozdravita in doživita svojo prvo ugrabitev. S pomočjo iznajdljive in na videz neustrašne Maše pobegneta ugrabiteljema in ju prijavita na policiji. Zaradi nepredvidenih dogodkov domov prideta prepozno, zato je že vsa šola na nogah. Največji krivec za preplah in paniko je prav Tjašin oče. Tu se kot pozitiven lik pokaže predvsem Mašin dedek, ki razume dekleti in njuna dejanja. Zgodba se srečno razplete, dekleti se srečno vrneti domov, postaneta pravi junakinji, saj premagata ugrabitelja, celo Janez Pušnik zahteva, da se Tjaša druži z Mašo.

Tudi tu tako kot v *Kampanji* igra pomembno vlogo politična scena. Tiho in iz ozadja vpliva na odnose v družbi. Zaradi nje prihaja do konfliktov in razprtij. Pisatelj pa je v to knjigo vključil tudi sebe, saj je ravno dedek Ornik poslanec v Ljubljani, za vikend se vozi domov v Maribor, njegov rodni kraj pa je Pesnica in tudi pisatelj ima vnukinjo in hčerko igralko.

Za razliko od *Kampanje* ta knjiga spada v mladinsko književnost, saj sta glavni junakinji prvo in četrtošolka. Tu pa so meje zelo nejasne. Sama menim, da bi se marsikatero najstniško dekle ali fant našlo tudi v knjigi *Kampanja*, saj gre za novodobna Romea in Julijo, ki se ujeta v družinske razprtije zaradi politike naskrivaj poročita. V politično ozadje je torej vpeta zgodba dveh mladih.

4. 6 Ne glej za pticami (1967)

Knjiga je izšla leta 1967 pri Mladinski knjigi. Razdeljena je na šest delov: *Ne glej za pticami*, *Noč*, *Oče*, *Ljubezen*, *Jalovost*, *Opazovanje življenja*. Te kratke zgodbe, utrinki iz življenja, se med sabo prepletajo. Pisatelj je vse postavil pod Pohorje, kjer je sam tudi doma. V svoje pripovedovanje je vključil sebe, pa tudi svojo družino.

4. 6. 1 Ne glej za pticami

V prvi kratki zgodbi z istoimenskim naslovom je pisatelj želel prikazati občutke staršev, ko vsi njihovi otroci zapustijo svoja gnezda, takrat ko odrastejo. Zato tudi takšen naslov.

Pisatelj se posveti opisovanju verjetno svojih staršev, ki so se začeli srečevati s starostjo. V svoje pisanje vključi verjetne pa tudi neverjetne elemente. Imena oseb je spremenil. Pišejo se Breznik. Svoje pripovedovanje začne z dilemo staršev. Mati je noseča. Bojita se komentarjev sosedov in drugih, bojita pa se tudi za svoje zdravje. Oba sta že dokaj v letih in zgarana. Vsi njuni otroci so že odrasli, dva sta se že odselila. Sedaj bi lahko uživala v starosti, pa se je zgodilo nepričakovano. Starejši sin Jože ima v opisu nekaj avtobiografskih elementov. Šolal se je za učitelja, želi si več, želi si postati pisatelj. Piše članke, povesti, zelo lepo zna obračati besede. Ne more se najti, zato se občasno vdaja alkoholu in ima razmerje s poročeno žensko Mileno. Jože ima starejšo sestro, prav tako kot pisatelj. V knjigi ji je ime Danica, ki je prav tako učiteljica. Jože in Danica pa imata še mlajšega brata Vilija. Tudi pisatelj ima mlajšega brata. Vili je edini, ki se ni šolal, takoj je šel v službo in družini pomagal tudi finančno. Želel si je postati mornar, saj ga je voda neizmerno privlačila. Oče in mama pa sta si želela, da bi ostal doma, kar ga je žalostilo in utesnjevalo. Hujšal je, postajal je nemiren, želel si je proč. Zaradi tega mu oče in mama ne upata povedati za mamino nosečnost. Bojita se njegove reakcije. Starša, Jože in Danica se dogovorijo, da bo mama odšla splavit. Ko za to izve Vili, je užaljen, ker ga nimajo za enakovrednega. Končno dobi zadosten razlog, da brez slabe vesti začne razmišljati o pobegu na morje.

Mama Jerica odide v bolnišnico, doma pa gre vse narobe. Tistega dne gre oče na sestanek sindikatov, kjer ima zanj pomembno nalogo prebrati poročilo o blagajni. Jožeta zadolžijo, da poskrbi za živino. Ta pa se pred tem spre z bratom zaradi dekleta Lizike. Vili jo ima namreč rad, Jože pa se ji izogiba in laže. Usoda je namreč namenila, da je Lizika zaljubljena v Jožeta, kar pa mu Vili zameri. Jože se tako od žalosti vda alkoholu in pozabi na živino. V tistem pa mama predčasno pride domov. Prezema jo bolečina, še huje pa postane, ko doma zagleda pijanega Jožeta, pa tudi opiti mož se kmalu vrne. Zaradi splava je vsa nemočna in polna bolečin, ki pa doma postanejo še hujše, ko na morje odide Vili.

Čez več kot leto dni Vili pride na dopust. Prinese ogromno daril, je prijazen in zagorel, da se še Lizika ogreje zanj. Tudi z Jožetom sta spet prijatelja. Jože mu je napisal celo pesem z naslovom *Bratu mornarju*. Starša in vsi domači uživajo teh nekaj tednov v njegovi družbi.

Ko Vili ponovno odhaja, ata mami svetuje, naj ne gleda za pticami, ko zapuščajo svoja gnezda.

4. 6. 2 Noč

Opisuje zaljubljeni par na avtobusu. Opiše njune občutke, tesnobo dekleta (Marjance) zaradi fantove (Juretove) slabe volje in zamišljenosti. Vračala sta se iz njegovega doma v Pesnici, kar je ponovno avtobiografski element. Jure je peljal Marjanco predstaviti svojim staršem. Tudi opis njegovih staršev spominja na pisateljeve. Predvsem ljubezen med domačimi in naklonjenost staršev med seboj. Velikokrat je zaslediti opis očeta in matere, ki si proti večeru na travniku razprostreta odejo in zreta v nebo naslonjena drug na drugega. Zasledila sem ga tudi v njegovi otroški literaturi.

Jure na avtobusu razmišlja o svojem prejšnjem razmerju s poročeno Mileno. Poročena ženska Milena se pojavi tudi v prejšnji kratki zgodbi *Ne glej za pticami*. Postaja nejevoljen zaradi svojih misli in zaradi Marjance. Marjanca ne ve, kaj se mu podi po glavi. Skrbi jo, razmišlja o svoji družini, ki je nesrečna. Oče se vdaja pijači, mama se trudi za preživetje družine, prav tako tudi Marjanca. Da bi ugodila fantu se odloči, da bo nocoj njegova. Tega jo je strah, saj se tudi ona spominja svojega prejšnjega razmerja s Tomažem. Vzel si jo je na silo, saj ni verjel, da je bila še nedolžna. Nato jo je zapustil vso ponižano.

Zvečer sta se odpravila v posteljo. Premagal jo je strah in ni mu dovolila, da bi se je dotaknil. Prizadela ga je. Naslednje jutro sta odšla vsak po svojih opravkih in vedela, da se ne bosta več videla.

4. 6. 3 Oče

V tem vtisu pa spregovori o odnosu ločenega očeta s svojo hčerko. Vsako soboto je Brane, oče, imel pravico biti do večera s svojo hčerko. Nekega dne pa si je zaželela, da bi bila že prej pri svoji mami, kar ga je zelo prizadelo. Tega ji sicer ni hotel pokazati. Odpeljal jo je nazaj domov k bivši ženi Mariji, ki je bila tudi učiteljica.

V knjigi sem v več kratkih zgodbah zasledila, da opisuje lovsko kočo gospe Roze. Tam se ljudje shajajo, plešejo, grejo samo na pijačo ali utapljuje žalost. Tudi tu so imeli učitelji zabavo, Brane pa je tam utapljal svojo žalost. Razmišlja o svojem odnosu s hčerko, ki se mu ne zdi nič drugačen od drugih. Zanima ga, zakaj ga hčerka zavrača. Usmeri se vase in ugotovi, da se je verjetno bala njegove reakcije ob koncu obiska, ko jo je vedno tako trdno stiskal, da ni mogla dihati. Verjetno se ga je ustrašila. Odšel je domov in tesno prižet k blazini, ki je nadomeščala njegovo hčerko, zaspal.

4. 6. 4 Ljubezen

Skupina Italijanov lovcev je prispela v Rozino kočo. S seboj so imeli dve dekleti za zabavo. V te kraje so prišli loviti in se zabavati. Ljudje pa so bili veseli, saj so tu vedno pustili veliko denarja. Ob večerih so popivali, jedli pečenega fazana, ki so ga dopoldan ulovili in se zabavali z dekletoma. Radovedni vaščani, med njimi tudi učitelji in učiteljice, pa so še sami prišli malo pogledat te tujce. Tu na hitro spoznamo tudi učitelja Kovača in njegovo ženo, ki stopita v ospredje v naslednjih kratkih zgodbah. Med drugimi pa sta v ospredju tudi čistilka na šoli in kurjač Jaka. Videla sta, kaj so Italijani počeli z dekletoma in bilo jima je nerodno. Doma nista mogla zaspati. Ženo je skrbelo, kako, da imajo moški radi take ženske. Mož ji je zagotovil, da on ni tak. Za to mu je bila hvaležna. Bila sta mnenja, da je mogoče bolje, da nimata toliko denarja in da sta srečna skupaj, saj denar vse pokvari. Tisto noč sta se še bolj stisnila drug k drugemu kot po navadi.

4. 6. 5 Jalovost

Tu поблиže spoznamo učitelja Kovača. Prebiva v Jelovju, majhni vasici. Lik ima nekaj avtobiografskih prvin. Je učitelj, pa tudi pisatelj. Spoznamo ga, ko piše že svojo drugo dramo. Z ženo in hčerko stanujejo v bloku. Ponosen je na svoje delo, na svojo dramo. Želi si, da bi bila drama dobra, da bi imela dober konec, takšen, ki pretrese.

Pisatelj v črtico zapiše tudi odlomke drame. Tako o njej dobi vtis tudi bralec. Učitelj Kovač je torej nekega večera ponosno končal svoje pisanje. Komaj je čakal, da se z ženo odpravita spat. Vsak večer ji je namreč prebral odlomek iz drame, ki ga je tistega dne napisal. Žena ga

je navadno pohvalila, česar je bil na tistem zelo vesel, če pa je imela kakšno pripombo, je pa navadno ni upošteval.

Bral ji je, le malo čudno se mu je zdelo, zakaj ni nobenega odziva. Ves zadovoljen jo je prebral do konca in čakal. Bilo je vse tiho, saj je žena zaspala. Bila je utrujena od dolgega dne. Njega pa je to tako prizadelo, da drame ni želel poslati nikamor. Tiho jo je spravil v svojo rdečo mapo, kjer je imel spravljene tudi ostale spise. Počutil se je manjvrednega. Vse se mu je zdelo tako jalovo.

4. 6. 6 Opazovanje življenja

Tudi tukaj je glavna oseba učitelj Kovač. Z ženo sta kupila pisalni stroj, zato se je odločil, da mora nekaj napisati. Izvemo, da je doma iz Vinskega vrha v Slovenskih goricah. Ponovno opisuje dejstvo, kako ga učiteljski poklic hromi in zaradi njega ne more dobro pisati, saj ima preveč nepotrebnega dela.

Nekega dne pa se je odločil, da bi lahko pisal o življenju, ki ga obdaja. O ljudeh, ki so izolirani od ostalega sveta, o ilovnatih klancih itd. Zato se je odpravil v gostilno, kamor so hodili delavci iz bližnje tovarne. Odpravil se je opazovat življenje. S seboj je vzel tudi beležko, kamor je zapisal prvo stvar, ki jo je opazil. Vsi so pili pelinkovec. To se mu je zdelo čudno, saj je grenkega in neprijetnega okusa. Poslušal je njihove pogovore, petje, vpitje, z njimi je kartal. Tudi sam je poskusil pelinkovec, za lažje poistovetenje.

Ko se je odpravil domov je bruhal in nato kar obležal v jarku. Zjutraj so ga našli učenci in ga odpeljali v šolo. Upravitelj ga je vprašal, zakaj je tak, pa mu je odgovoril, da je opazoval življenje. Ko se je doma zvalil na posteljo, mu je iz žepa padla beležka na kateri je bila napisana samo ena beseda – pelinkovec.

4.7 Jalovost (1971)

Knjiga je izšla leta 1971 v Ljubljani. Pisatelj jo je napisal že leto prej, saj je na koncu druge zgodbe datum 1970. V njej sta dve zgodbi z avtobiografskimi elementi. Naslovljeni sta s *Poroka* in *Jalovost*.

4.7.1 Poroka

Triindvajsetletni Jože in njegova izvoljenka Jožica sta se odločila, da se poročita, saj je Jožica že v petem mesecu nosečnosti. Na dan poroke gre pri Jožetu doma v Slovenskih goricah vse narobe, oče je užaljen, z ženo in hčerko Danico se je skregal zaradi malenkosti in zato noče na poroko. Mama je zaradi tega vsa nesrečna, tudi Jože se sekira, saj je njegov oče, sicer zaposlen na železnici, tako dobrega srca. Tudi njegov brat ključavničar se ves čas drži grdo. Zaradi takšnih okoliščin pa Jožeta prevevajo spomini. Spominja se prijateljev, Bojana in Pavla, študenta slikarstva, Draga, ki ga zanima glasba in Rudija, ki si želi biti učitelj. Spominja se upov, ki so jih gojili. S poroko se mu zdi, da bo vse izgubil, da bo pokopal vse upe. Nikdar ne bo uspel napisati knjige. V sebi se bori, da ne bo za to celo življenje krivil Jožice. Ob tem se spomni na svoje prejšnje ljubezni, na poročeno Marijo in na plavolaso Heleno, ki se je kasneje poročila z mesarjem.

Z Jožico se ne poročita cerkveno. Po poroki imajo pri njej doma gostijo. Vse nekako spominja na pogreb in ne na poroko. Na gostiji Jožeta presenetijo prijatelji Pavle, Bojan in Rudi. Radi bi se ga napili. Težavo z alkoholom med mladimi je pisatelj spretno vpletel v zgodbo. Po nekaj pijanskih izpadih prijateljev se Jože zavleče v Jožičino sobo. Ugotovi, da njihovo prijateljstvo ni več isto. Ostaneta mu Jožica in še nerojen otrok.

4.7.2 Jalovost

Opisuje življenje in pomembne dogodke prvoosebnega pripovedovalca od pozne pomladi do jeseni. Lahko bi rekli, da gre lahko za nadaljevanje zgornje kratke zgodbe *Poroka*. Predvidevam, da se vse skupaj dogaja približno pet let po poroki. To sklepam po tem, ker imata že petletnega otroka – hčerko. Razlika pa se kaže v tem, da so tu osebe poimenovane po značilnostih, ki jih najboljše določajo in ne po imenih.

Kratka zgodba je sestavljena iz desetih poglavij, ki so označena s številkami. Zgodbo z istim naslovom najdemo tudi v knjigi *Ne glej za pticami*. V slednji je osredotočen na opis enega samega dogodka, ki pa je v knjigi *Jalovost* omenjen le na dveh straneh. Tudi tu gre za učitelja, ki živi na vasi nekje v Slovenskih goricah. Nekoliko je razočaran nad sabo, saj se mu zdi, da ni ničesar dosegel v svojem življenju. Rad bi napisal kakšno dobro knjigo. Trenutno si želi dokončati knjigo o mladosti, o upih, o prijateljih. Nekaj o tej knjigi izvemo že v prejšnji kratki zgodbi *Poroka*, ko je še nedokončana ležala na podstrešju. Življenje je želelo, da se je poročil in dobil hčerko. Včasih pa ga jezi ravno to, da od žene ne dobi dovolj pozornosti, takrat postane tako občutljiv, čeprav ve, da je ona do njega in njegovih knjig potrpežljivejša. O tem pa nekoliko bolj na široko piše tudi v knjigi *Ne glej za pticami*, v kratki zgodbi *Jalovost*.

Prvoosebni pripovedovalec se želi približati delavstvu, zato obiskuje gostilno, v kateri se zadržujejo. Za njih ostaja še vedno gospod, do njega so nezaupljivi. Včasih pa ga s svojo surovostjo in krutostjo tudi neprijetno presenetijo. To se dogaja tudi v prej opisani knjigi *Ne glej za pticami*, v kratki zgodbi *Opazovanje življenja*.

Posredno, skozi pripovedovanje in skozi različne osebe kritizira socializem, ki je uničil pravega kmeta. Zemlja je nikogaršnja, uničuje jo osat, plevel. Ljudje nimajo več spoštovanja do dreves, do narave, do ničesar. Hiše in vse okoli njih propada.

Kot učitelj in razrednik se je odločil, da bo obiskal družine učencev. Tako spoznamo neko družino s štirimi otroki. Oče se vdaja pijači, zato je v družini veliko nesoglasij. Tudi otroci so nekoliko zapuščeni in slabo izdelujejo razrede. Starši pa pri tem nimajo posluha, njihov izgovor je dednost. Naključno pa učitelj spozna tudi pradedka vnukov. Imenuje ga starec. Je zelo zanimiv mož, saj že šestdeset let popisuje dogodke, ki se dogajajo v teh krajih, piše nekakšno kroniko o samomorih ipd. Obljubi mu, da bo dobil zapiske potem, ko bo sam zapustil ta svet.

Kmalu po tem obisku najdejo pijanskega očeta obešenega v gozdu. Nad družino so se začeli stekati temni oblaki.

Tistega dne, ko je spoznal starca, pa je v gostilni srečal tudi pesnika, s katerim sta se poznala še iz študentskih časov (gre za Toneta Kuntnerja, prijatelja Toneta Partljiča). Ponovno sta se zblížala, pesnik je žaloval za posestjo, ki jo je njegov oče pred leti prodal in se z družino preselil v mesto. Živel je za te ljudi in za njih tudi pisal. Žalostilo ga je le, da se le-ti tega niso zavedali, niti niso brali njegovih pesmi. Kritiziral je oblast, ki je uničila kmečkega človeka, zato si je želel nastopiti na njihovi proslavi, da bi jim lahko povedal, kaj je stiskalo njegovo srce.

Po proslavi pa je šlo vse samo še navzdol. Pesnika je popolnoma vrglo iz tira, ko je zagledal te ljudi na položajih, ki so se vedli tako pomembno, ob tem pa ni razumel, v čem je razlika med njimi in ostalimi ljudmi. Povedal je pesem, vendar je zaradi gneva pozabil na ljudi in povedal eno vodilnim. To jih je razbesnelo. (O tej proslavi lahko beremo tudi v pisateljevi avtobiografiji *Hvala vam bogovi, za te blodnje.*) Večer je postal še hujši, ko se je prvoosebni pripovedovalec napil in verbalno napadel taiste može, ki se niso opomogli še niti od pesmi.

Zaradi predolgega jezika je imel nemalo težav. Poslali so ga celo na sodišče v mesto in njegovo nepremišljeno dejanje bi ga lahko stalo celo službe. Imel je srečo, da so bili sodniki v mestu objektivni in je dobil le plačilno kazen. Takrat so se ga vsi izogibali in spoznal je, kako človek, ko ima težave, ostane sam.

Jeseni ga obiščejo tudi prijatelji, dva slikarja in pevec. Omenjeni so tudi v kratki zgodbi *Poroka*. Ob pogovoru z njimi ugotovi, kako jalovo je začelo teči njegovo življenje. Istočasno umre tudi starec, pripovedovalec je prepozen in njegove zapiske domači že pokurijo.

V kratki zgodbi so omenjeni tudi Italijani, lovci, ki so velikokrat tema Partljičevih zgodb. Pobišejo veliko fazanov, vendar jih domači kljub temu sprejmejo zaradi denarja. Vendar pri prvoosebnemu pripovedovalcu niso priljubljene.

4.8 Volk na madridskih ulicah (1974)

Knjiga je izšla leta 1974 pri založbi Obzorja v Mariboru. Sestavlja jo enajst kratkih zgodb, z naslovi *Mama umrla STOP*, *Kako je učitelj preživel novembrsko nedeljo in izpadel iz kombinacije*, *Vdovstvo in pogreb Karoline Žašler (iz beležke podeželskega zdravnika)*, *Zakaj ne razumemo sanj*, *Zakaj ima prijatelj Ernest brado?*, *Govornik (pripovedka)*, *Megleno*, *Gospod sadistek in ženščina*, *In the morning*, *Rihtarič*, *Volk na madridskih ulicah*.

4.8.1 Mama umrla STOP

Hčerki je mati, ker se ni razumela z zetom, ušla v dom za ostarele, kjer je živel še veliko let. Nikdar se nista dobro razumeli, saj jo je mati vseskozi nadirala, njene otroke pa pretepala. V domu jo je zato obiskala le enkrat letno.

Nekega dne so na dom dobili telegram: "*Mama umrla STOP*". Hči je kupila venec, se uredila in odšla v dom na pogreb. V domu je po dvourni vožnji z vlakom in prav tako dolgi hoji izvedela, da se je praktikantka zmotila, da njena mati ni umrla. Pretreseno je stekla proti postaji, na koruzni njivi odvrгла venec in se ni vrnila tja celo leto. Takrat pa je dobila telegram z enakim sporočilom kot pred letom dni.

Takrat ji je slaba vest udarila na dan, veliko se je presekirala, kaj bi lahko storila bolje za svojo mamo. Tokrat je z vencem odšla naravnost proti mrtvašnici, kjer je ležala krsta. Med njenim žalovanjem pa je v prostor vstopila še ena oseba. Njena mama! Skoraj jo je zadela kap. Mama ji je povedala, da je sama napisala telegram, saj je drugače sploh ne obišče. Hči se je osramočena in jezna vrnila domov in nikomur ni povedala, kaj se je zgodilo. Na enak telegram, ki ga je dobila čez teden dni, se ni več odzvala. Vendar je takrat mama res umrla. Na pogreb ni bilo nikogar, zato so se zaposleni zgražali, kakšni ljudje so na svetu, da ne pridejo niti na mamin pogreb.

4.8.2 Kako je učitelj preživel novembrsko nedeljo in izpadel iz kombinacije

Na novembrsko jutro se je učitelj prebudil ves mačkast, saj je imel prejšnji večer ženin brat praznovanje rojstnega dne, sam pa je pregloboko pogledal v kozarec. Cel dan se mu je

dozdevalo, da sanja. Moral se je udeležiti pogreba učitelja Antona Javornika, saj se je pred dnevi sam za to javil v šoli. Slednji pa je bil že skoraj grotesken. V sprevedu se jim je prevrnila krsta in mrtvec je obležal v travi. Enako se jim je zgodilo še med spuščanjem krste v jamo, saj je padla navpično in mrtveca so komaj spravili nazaj. Svojci so ga še prosili, naj napiše kakšen verz za na nagrobnik.

Istočasno pa so ga doma čakali prijatelji. Skušali so ga prepričati, naj sprejme uredništvo pri njihovem učiteljskem listu. S tem bi sami dobili veze in poznanstva in tako lažje objavljali svoje prispevke. Vendar je on kot kombinacija hitro odpadel, saj ga takšno delo ni veselilo, prav tako pa jim ni želel pomeniti le sredstvo.

Ko so prijatelji ostali sami, so se strinjali, da bo v goricah zgnil.

4. 8. 3 Vdovstvo in pogreb Karoline Žašler (iz beležke podeželskega zdravnika)

Prvoosebni pripovedovalec, zdravnik, opisuje dogodke, ki so se zgodili v času, ko je služboval na podeželju. Najprej opiše samomor svojega takratnega soseda, pijanca, ki je skočil v vodo in utonil. Bil je nesrečen, žena Karolina Žašler ga ni marala in otroci so ga topli.

Tudi v nadaljevanju se je zgodil še en umor. Mož Korl je ženo varal s Trezo. Žena je nato slednjo porezala iz maščevanja in Treza Korla ni več spustila k sebi. Mož je ponorel, za kazen je želel požgati celotno družino. Vendar je njegovo dejanje zmotil ženin oče Lilek in ga s sekuro ubil.

V vas pa kmalu pride človek, ki pa ni poimenovan. Izvemo, da streže zidarjem in takrat se zaplete tudi s Karolino Žašler. Nekoliko ga je le jezilo, ker je rada imela tudi druge moške. Ko so zidarji odšli, je ostal pri njej, vendar je bil brezposeln. Njuno razmerje pa je bilo burno in polno pretefov, v katerih so sodelovali tudi otroci in moža pošteno izdelali. Kljub prepirom ga je imela rada ob sebi, živeli pa so od pokojnine njenega pokojnega moža.

V dogajanje pa pisatelj vplete problem alkoholizma. Ima ga tudi tamkajšnji učitelj. Tudi krutost delavstva do sočloveka, ki je v težavah, je večkrat obravnavana v njegovih delih (V kratkih zgodbah *Ne glej za pticami* in *Jalovost*).

V tovarni pa se je zaposlil še en moški, v katerega se je zagledala tudi Karolina. Zelo lepo je bil urejen in lepo je pel, zato so ga klicali Tenor. Takrat se je znebila svojega prejšnjega ljubimca, prenehala piti, začela delati na njivah. Popolnoma se je spremenila in tudi Tenor se je kmalu preselil k njej. Ker se je Tenor želel hitro povzpeti na družbeni lestvici, ga je njena preteklost pri tem ovirala in njuna sreča ni trajala dolgo.

Našel si je prav tisto vdovo, ki jo je Korl prevaral in pred nekaj meseci tudi umrl. Karolina se je ponovno zapustila, se vdajala pijači in moledovala, da pride nazaj. Ker je v gostilni prišlo do prerivanja med njo in Tenorjem, je vsa poškodovana pristala v bolnišnici. Od tam se žal ni več vrnila. Ugotovili so, da ima raka na dojkah. Odkritje je bilo prepozno in je umrla med operacijo.

Njena otroka, deček in deklica, sta ostala brez staršev in brez denarja. Pomagali so vaščani, upokojenci, tovarnarji, Rdeči križ in tako naredili lep pogreb.

4. 8. 4 Zakaj ne razumemo sanj

Kratka zgodba govori o starcu, ki je bil poseben, saj si je že šestdeset let zapisoval svoje sanje. Želel je priti vsaj do zakonitosti svojih sanj, če že ne sanj na splošno. Živel je v neki baraki na hribu.

V tistem času je neprestano deževalo, zato je voda v dolini začela poplavlјati in ljudje so iz doline začeli bežati gor v hrib. K njemu so pribežali delavec, žena, hči in svak. Starec jih je spustil k sebi in kmalu se je pokazala tista prava človeška krutost.

Ker je starec ljubil dež, so ga prišleki obtoževali in razmišljali, kako bi se ga znebili. Dež pa ni ponehal, zato se jih je lotevala že blaznost, ubili so ga in ga vrgli v vodo. Šele čez čas so ga ljudje našli v nekem kraju, toda njegovi zapiski so razpadli. Če bi se ta zvezek ohranil, bi morda danes znali razlagati sanje.

Tudi v knjigi *Jalovost* spoznamo starca, ki si zapisuje določene stvari (tam dogodke na vasi, npr. samomore) že šestdeset let.

4. 8. 5 Zakaj ima prijatelj Ernest brado?

Prvoosebni pripovedovalec, učitelj, skupaj z Ernestom, prav tako učiteljem, uči na podružnični šoli na neki vasi. Ernest si je pustil rasti brado, kar pa v teh krajih ni bila navada. Tako je bil prvoosebni pripovedovalec deležen večnega vprašanja: "*Zakaj ima prijatelj Ernest brado?*" Vsi so samo na nekaj namigovali, nihče pa ga ni upal vprašati osebno. Sklicali so celo nek sestanek, da bi se o tem pomenili. To je pripovedovalca tako spravljalo iz tira, da je naredil samomor.

Na koncu pa se oglasi še kot mrtev, ko čaka na sv. Petra. Slednji ga pokliče in vpraša: "*Čuj, zakaj pa ima prijatelj Ernest brado? Je res kaj zadaj?*"

4. 8. 6 Govornik (pripovedka)

Prvoosebni pripovedovalec se skupaj s sodelavci učitelji odpravijo na poučno ekskurzijo. Večkrat so se ustavili zaradi vročine in tako tudi ob nekem izviru hladne vode. Poleg izvira pa je bil napis, da globoko pod temi skalami leži mesto, ki ga je gora pokopala, pa tudi ljudi in govornika. Zgodba je učitelje začela zanimati in povprašali so starca o tem, ki se je nenadoma pojavil na tistem mestu.

Povedal jim je, da je pod skalami zakopano zanimivo mesto, z zanimivimi prebivalci. Bili so posebni, saj so zelo spoštovali znanost, zato so želeli v tej smeri izobraziti čim več prebivalcev. Tamkajšnji znanstveniki so prirejali predavanja, ki so se jih morali udeleževati

vsi med šestnajstim in petinsedemdesetim letom. Mladič, ki so bili talentirani, so pošiljali v daljna mesta, kjer so se dodatno izobrazili.

Nekega dne pa se je nazaj vrnil geolog – mlad, lep in talentiran fant. Začel je prirejati predavanja, ki so se jih na začetku udeleževali vsi. Kmalu pa so opazili, da ga je gora nad mestom naravnost obsedla, saj jih je skušal prepričati, da se bo zrušila nad mesto, zato se postopoma niso več udeleževali njegovih predavanj. Postala so celo neobvezna.

Meščani, ki so bili vajeni lagodnega življenja, polnega harmonije in urejenosti, so naenkrat začutili strah, ki ga je sejal učenjak. Sklenili so, da je nor in ga poslali v norišnico. Tam je risal, pisal, računal ter nato tudi izračunal. Vsako soboto je, tako kot prej vsa ta leta meščanom, sebi priredil predavanja, kjer si je predaval. Skušal jih je opozoriti na pretečo nevarnost, vendar ga nihče več ni poslušal, zato je naredil samomor. Našli pa so ga šele takrat, ko so resnično pod seboj začutili tresenje tal. Bilo je prepozno. Gora se je zrušila in pokopala vse pod seboj.

Starec, ki je vse to pripovedoval, je sklenil svoje predavanje z mislijo, da je treba učenjake poslušati in jih upoštevati dokler je še čas. Učitelji so se nato odpeljali naprej in nihče ni več mislil na zgodbo in na to, ali je resnična.

4.8.7 Megleno

Prvoosebni pripovedovalec zelo na hitro popiše svojo vožnjo na delo, na predstavo. Bila je meglena nedelja. Že od odhoda naprej se je vanj vraščala neka tesnoba, ki je ni znal pojasniti. Ko se je napotil, se ni mogel načuditi tako močni megli. Ničesar ni videl, spoznal je, da bo kljub predčasnemu odhodu od doma tokrat zamudil v službo.

Na poti vsake toliko časa sreča kakšnega človeka zelenega v obraz, ki stoji sam sredi te megle. Nihče ne odgovori na pripovedovalčeva vprašanja. Zato se ga loteva vedno večji obup in vedno večja tesnoba. Ko ne zdrži več, zapusti svoje vozilo. Kmalu ne vidi več niti svojega avtomobila in tudi sam postaja zelen ter nem.

4. 8. 8 *Gospod sadistek in ženščina*

Prvoosebni pripovedovalec pripoveduje zgodbo o neki ženski, ki si je zaradi njega in njegovih besed skušala vzeti življenje.

Zgodilo se je na njegovem službenem potovanju, kjer je gledal predstave, si kaj zapisoval, bral in jedel na tuje stroške. V neki restavraciji, kjer je rad jedel, je bila pri vhodu zaposlena ženska, ki je bila grda na pogled – debela, šepajoča, z brki in še vedno relativno mlada.

Jedel je rad sam, zato je bil v oddaljeni sobi, ki pa je imela pogled na drugo, večjo sobo z ogromno ljudi in pevko. Ravno med večerjo pa se mu je grda ženska pridružila, se mu muzala in ob njem poplesavala. Strašno mu je šla na živce, celo zagabila se mu je. Naenkrat pa so iz njegovih ust priletele težke besede: *"Če bi bil jaz tako grda pošast, kot ste vi, bi ostal zunaj pred vrati in ne bi silil med goste."*

V naslednjih dneh je izvedel, da je skušala narediti samomor. Ponovno je odšel jest v to restavracijo, kjer jo je srečal na vhodu. Pridružila se mu je, z boki migala ob ritmu glasbe, medtem ko je on jedel. Ob tem ga je zazeblo, brez besed je odšel in naslednji večer večerjal v kolodvorski restavraciji.

4. 8. 9 *In the morning*

Ko preberem to kratko zgodbo, ne vem prav dobro, kaj je želel prvoosebni pripovedovalec z njo povedati. Tega se očitno zaveda tudi sam in proti koncu celo našteje in zapiše štiri točke, komu bi bila zgodba lahko namenjena (gostincem, sociologom, politikom in psihiatrom).

Pripovedovalec dobi v branje dramo nekega slovenskega pisatelja. Mora jo oceniti in o njej napisati svoje mnenje, zato odide v bar nekega znanega hotela, kjer je po navadi zjutraj mir.

Žal se njegova pričakovanja ne uresničijo. Nemir je povzročal moški zaradi toasta, ki ni bil narejen po njegovem okusu. Bil je žaljiv do osebja, kar je šlo pripovedovalcu dokaj na živce.

Pripovedovalec opazi, da ima v denarnici dovolj denarja, da lahko čez cesto v nekem baru naroči trideset toastov in jih pošlje moškemu, ki je težil in žalil vse po vrsti.

Še danes ne ve, zakaj je to naredil in kaj je bilo potem s temi toasti. Spomni se le popevke *I love you in the morning*.

4. 8. 10 Rihtarič

Prvoosebni pripovedovalec je samega sebe zalotil vzdihovati po starih časih. Vse okoli njega se mu je zdelo pusto in enolično, še kriminal ni več pravi in razbojniki so prav tako dolgočasni.

Ob tem razmišljanju pa se spomni na svoje otroštvo in na razbojnika Rihtariča, ki se je v tistih časih potikal po njihovih krajih. Prigoda, ki jo omeni, se je zgodila, ko je bil še kratkohlačnik v šoli.

Rihtarič se je rad šalil z ljudmi in tako je tudi tokrat napisal hudomušno pismo miličnikom, kjer jih je pozval, da ga bo pot zanesla tudi mimo njihove šole. To je izvedela tudi pisateljeva učiteljica Filomena, ki je bila prava možača. Ker je bila vedno glavna, se je njen mož Feliks zato raje vsak dan odpravil na zdravilni sprehod v gozd, kar ji je šlo na živce. Filomena pa se je že videla v časopisu kot junakinja, ki je ujela strašnega razbojnika. Odločena je bila to storiti, zato je zbrala nekaj učencev, tudi mladega pisatelja. Skupaj so se odpravili na mesto, kjer je učenec Alfonz zjutraj zagledal obleke, ki so visele na drevesu. Splošno je bilo znano, da se Rihtarič vedno okopa, preden pride v mesto. V trenutku, ko so mislili, da so ga zasačili, so ugotovili, da ni samo eden, pač pa sta dva človeka in to naga! Presenečeno so ugotovili, da tokrat niso ujeli Rihtariča, pač pa Feliksa, Filomeninega moža in čistilko, ki je čistila njihovo šolo. Filomena je bila jezna in užaljena, ko je izvedela, kakšni so moževi zdravilni sprehodi. Rihtariča pa so pozneje res ujeli in ga ustrelili.

4.8.11 Volk na madridskih ulicah

Pripovedovalec je tretjeosebni, glavni junak pa je volk. Spominja se starih časov, medtem ko leži ves razmesarjen v živalskem vrtu v Madridu. Spomni se na svoje volčje krdelo v Sierra Guadarramu. Takrat je vedno rad sanjaril o soju luči, ki so svetile iz Madrida. Privlačevale so ga s takšno močjo, da se je odpravil v mesto. Tam si je nadel lep in prijazen obraz. Kmalu so ljudje v njem spoznali volka in začeli tolči po njem. Želeli so ga kaznovati za vse, kar so kdajkoli volkovi hudega naredili ljudem. Prebadali so ga, topli, izlili so mu celo oko. Človeška neumnost in pretirano upoštevanje zakonov, brez uporabe zdrave pameti in logičnega mišljenja pa se je pokazala, ko mu je stražnik napisal denarno kazen. Na koncu je ves zmaličen pristal v njihovem živalskem vrtu. Bil je edini volk s steklenim očesom in edini, ki je prostovoljno prišel v živalski vrt. Postal je prava atrakcija, za kar mu je bilo vseeno, starega življenja pa se je žal spominjal le še kot sanje.

4.9 Pri Mariji Snežni zvoni (1994)

Pisatelj najprej opiše dan iz leta 1910, ko je cesar Franc Jožef I. potoval skozi vasi do cerkve Marije Snežne na hribu. Takrat je sam cesar pobožal nezakonskega otroka Miciko, hčerko zadnje Edrove dekle Margece. Deklica je bila posledica pijanskega napada gospodarjevega brata Franza Edra na Margeco, kar je ostalo skrivnost.

Knjiga je nato razdeljena na dva dela – *Micika* in *Tinček*.

Enajstletno dekletce se spominja grozljivih dni pri gospodarju, ki jo je za vsako malenkost pretepel. Od svojega šestega leta je že pasla krave. Takrat je Podrkova gospa Gera vedno rekla: "*Takega otrokeca bi pa tudi jaz rada imela!*" V njenem življenju so bile redke tako lepe in ljubeče besede, saj jo je tudi mama večkrat samo ozmerjala. Nekega dne, pred tremi leti, sta se kravi rukali in ena je zlomila rog, da se je pokazala kri. Gospodar jo je strašno pretepel, rešila jo je mati. Tudi tega dne se ji je zgodila podobna nesreča. Krave so ji ušle v koruzo in uničile del njive. Ta dan je bil gospodar še posebno jezen, saj so meje označili tako, da je imel pol posesti na slovenski pol pa na nemški strani. Mati pa ji tokrat ni priskočila na pomoč, zato je sklenila, da bo odšla k Podrkovim, saj je bila mnenja, da sta edina, ki jo imata rada. Drugače pa se bo vrgla v Muro. Podrkova sta bila presenečena, vendar je nista odgnala.

Dominik Pondrk, mož, se je odpravil k Edrovim povedat, kaj se je zgodilo. Izvedel je, da je to noč izginila tudi mama.

Vzporedno pa izvemo, kako je k župniku Berliču potrkal Rus Krapov, doktor, ki je bežal pred boljševiki. Pravili so mu doktor Harašo, naselil se je nato v vasi in zdravil ljudi. To naj bi se zgodilo tudi po resničnih dogodkih.

Micika je bila odlična učenka, ko pa je odrasla, je pomagala kmetom. Tudi njo je, tako kot vsako mlado dekle, mučila puberteta in pojavljala se je želja po spolnosti. Kljub vsemu pa se je le te bala, saj si ni želela takšnega otroka, kot je bila sama. Kljub strahu je nekemu večeru uspelo jo zapeljati sosedovemu Lojzku Hariču, kjer je pomagala na njivi. Za Lojzeka so pravili, da se ukvarja s tihotapstvom, saj so ga ničkolikokrat zalotili ob meji.

Njeni strahovi o nosečnosti so se uresničili, sama pa je vedela, da ne bo imela nezakonskega otroka, zato raje naredi samomor. Lojzek ji obljubi, da bo ostal za vedno njen, samo počaka naj, da izpelje ilegalni posel do konca, saj bo potem veliko zaslužil in ji omogočil lepo življenje.

Vendar pa mu tokrat ne gre vse po načrtih. Pride celo do uboja. Čeprav ni kriv, ve, da bi ga obtožili, zato pobegne. Miciko vse bolj preveva obup, zato sklene, da pred samomorom v visoki nosečnosti obišče svojo mamo. Najde jo v neki hiralnici, jezno na ves svet, kjer končno izve, kdo je njen oče. Kmalu po vrnitvi domov sklene, da bo naredila samomor na pokopališču. Botroma, tako je klicala krušna starša, naplete zgodbo o mami, ki se ji je življenje obrnilo na bolje in zato odhaja k njej. Oba globoko v sebi vesta, da ne govori resnice, vendar je nihče ne skuša ustaviti. Med samim dejanjem dvajsetletno Miciko opazi župnik, vendar reši lahko le otroka, ki ga poimenuje Tinček. K sebi ga vzameta Lojzekova starša.

Zvonjenje ima v tem delu pomembno vlogo, saj zveni v trenutku, ko je izgubila nedolžnost in zanosila in kasneje naredila samomor in rodila sina. Zanimivo je, kako je zgodba podobna otroški zgodbi o Miciki, vendar je tokrat smatrana za literaturo za odrasle.

V drugem delu pa pisatelj opisuje zgodbo Micikinega sina Tinčka. Je oboževan otrok, vedno tako zadržana Hariča sta se tudi odtajala, saj v njem vidita svojega sina. Čez leta izvejo, da Lojzek živi v Kanadi, v Novi Škotski. Želel je, da Miciki postavijo najlepši spomenik.

V deželi se začne druga svetovna vojna, zavladata lakota in revščina. Prav zaradi tega opiše tudi obisk podbanove žene Karoline Majhen (verjetno gre za gospo Majcnovo), ki je prišla leta 1938 v Gorice razdeljevati hrano in igrače najrevnejšim otrokom. Poklicali so tudi Tinčka, ki je takrat prvič slišal, da je sirota, saj mu doma še vedno ni nihče povedal resnice. Haričeva sta bila jezna in prisiljena otroku povedati dejstva, ki so ga zelo prizadela, zato je uteho poiskal v zajčku Lojzku. Poimenoval ga je namreč po očetu.

Vojna ni prinesla veliko sprememb, le nekaj ljudi, političnih nasprotnikov, so odpeljali iz vasi. Ko so Tinčku Nemci ubili zajčka, se je zaprisegel, da ne bo spregovoril nemške besede. Po vojni je postala vera opij za ljudstvo, zato so Marijo Snežno preimenovali v Zgornjo veliko vas. Tri leta po koncu vojne bi moral Tinček oditi na služenje vojske, saj mu je bilo že osemnajst let. Istočasno so mu ubili še najboljšega prijatelja Naceka, ki je bil naglušen, vendar dober po srcu. Ostal je sam, zato je zaplaval čez Muro in odšel v Avstralijo. To je ubilo stara Hariča, saj se nikoli več ni oglasil.

V času osamosvajanja Slovenije se odrasel Tine vrne v rodno vas. Strah ga je, vsi znanci so že umrli, zato se odpravi na pokopališče. Takrat še zadnjič sliši snežniški zvon, ki je tako poseben, da je o njem pisal celo pesmi v emigraciji.

4.11 Starec za plotom (elegija v prozi) (1995)

Opisuje življenje Stanka Majcna, ki se je z ženo (tukaj poimenovano Maro) preselil v mesto pod Kalvarijo. V zgodbi ni nikoli omenjen z imenom. Nekoč je bil podban Dravske banovine,

zato še posebno žena ni mogla preboleti ponižanj, ki so ju kasneje doletela. Bežala sta pred novo oblastjo, pred komunizmom. Kriv je bil, ker je dal sežgati starojugoslovanske arhive, da bi zaščitil voditelje, da se jih ne bi polastili okupatorji. Tudi sin Gregor se je boril proti komunizmu, kar so jima radi očitali. Tako sta se odmaknila od ljudi, ostala za plotom, kjer sta skrivaj opazovala življenje. Sinovo izginotje je naredilo med njima prepad. Starec si je rad krajšal čas s pisanjem in obujanjem spominov.

Nazaj v življenje pa ga je popeljalo majhno dekletce – Dajdica, bila je nekakšen simbol novega začetka življenja in upanja, njegov navdih. Z njo si je krajšal čas in o njej pisal pesmice, rad je pisal tudi o Mariji Snežni.

Ker se je bal očitkov, Mari ni nikoli pokazal ljubezni in navdušenja do majhne deklice, ki mu je pomagala odgnati praznino, kar ni uspelo niti sinu. Igrala sta se v času, ko je Mara delala kot blagajničarka na Odpadu. Sam pa je večkrat pridelano zelenjavo odpeljal na trg in tako prislužil nekaj malega.

Njegova leposlovna dela so dolgo preganjali, saj je bil katoliški pisatelj. Zato se je začel dopisovati z rojaki iz emigracije, kamor je poslal tudi nekaj svojih del. Leta pa so tekla. Dajdica je kmalu odšla v šolo, s starši pa so se preselili v Ljubljano. Ta ločitev je starca tako zelo prizadela, da nikoli ni bil več isti.

Leta so minila in njegova dela so postajala vse pomembnejša. Izdana so bila celo njegova zbrana dela. O sinu ni nikoli nič izvedel, le po pošti je prejel skrivnostno rdečo knjižico *V Rogu ležimo pobiti*, kjer so opisani strašni prizori množičnih pobojev.

Osemdesetletnega obišče mlada družinica. Oče je prav tisti Tine, ki ga kot fantiča srečamo že pri Mari na Odpadu. Tedaj pa je učitelj (slovenščine in angleščine) na Mariji Snežni v Goricah. Z ženo imata triletno hčerko Mojco, ki starca spominja na Dajdico. Tine bi rad postal pisatelj. Tu gre za avtobiografske prvine.

Kasneje Tine in prijatelji starca povabijo na literarni večer. Nikoli ni hodil na svoje predstave, tokrat pa je privolil. Tam je imel občutek, da ga pokopavajo in res po tistem večeru ni nikoli več stopil na noge. Imel je raka na črevesju, zato je kmalu umrl.

Na koncu pa o Dajdici izvemo, da je v tem času imela za seboj že kratek zakon in neuspel študij medicine. Za starčevo smrt je izvedela iz časopisa, medtem ko se je ljubila z nekim novinarjem, ki si je želel postati pisatelj.

Tine je prav tako za starčevo smrt izvedel prek časopisa. Na žalost en dan prepozno, saj so na Marijo Snežno prihajali z enodnevno zamudo, zato je na pogreb tudi zamudil.

4. 12 Usodna privlačnost (2001)

Knjigo sestavlja pet novel o povezanosti človeka z živaljo. Naslovljene so z *Medvedek*, *Lovec Jelenc in jelen*, *Deček in somica*, *Morski pes Reks*, *Ljudmila in jagnje*. Knjiga je izšla pri založbi Pisanica leta 2001. Je povsem drugačna od ostalih Partljičevih zgodb. To je tudi ena redkih knjig, kjer dogajanje ni postavljeno v mariborski okoliš.

4. 12. 1 Medvedek

Pisatelj na eni strani opiše medvedjo družino. Mama medvedka blizu našega glavnega mesta odspi zimsko spanje. Ob njej so tudi trije mladički. Pod drobnogled pa pripovedovalec vzame najmanjšega medvedka, ki se je z mamo medvedko na poti globlje v gozd tudi izgubil. Doživi kar nekaj razburljivih situacij, ki se zaradi panike in zlobe ljudi zanj končajo tragično.

Na drugi strani istočasno opisuje življenja ljudi v mestu in njihov strah in pretiravanje v zvezi s srečanjem z mladim medvedkom. V njem vidijo nevarnost, morilca, grozečo pošast. Medvedek pa si želi le ljubezni, hrane in družbe. Ko uvidi, da so odrasli do njega grobi, da ga strašijo, se zateče v bližino šole in vrta. Tam je veliko majhnih ljudi, tako kot je on majhen medvedek.

Vsi ljudje pa niso grozni. Takšne pisatelj na svoj način označi, npr. dobijo priimek Medved. Takšno ime ima šola, pa tudi vzgojiteljica v vrtcu. Latinsko ime za medveda Ursidae, pa ga poveže tudi z malo Urško v vrtcu. Vzgojiteljica medvede obožuje, zato skuša ljubezen do njih prenesti tudi na otroke. To je dosegla tudi pri mali Urški, zato slednja ne more pozabiti smrti malega medvedka, ki so jo povzročili panični policisti. Mala Urška je verjetno pisateljeva vnukinja.

Novela, kakor jo je označil tudi pisatelj, je zelo prijetna. Tako lepo poveže življenje neke živali s človeškim. Vmes pa na žalost poseže tudi usoda, ki tokrat predvsem za žival, ni bila ugodna.

4. 12. 2 *Lovec Jelen in jelen*

Tudi tu je nepredvidljiva usoda pokončala oba, človeka in žival. Že naslov pove, da gre za jelena in lovca Rudija Jlenca. Pisatelj je dogajanje postavil v gozdove v okolici Postojne. Sem so tujci, predvsem italijanski lovci, hodili loviti in tako našim lovcem pustili veliko denarja.

Glavna oseba je Rudi, ki je vodja revirja. Rad ima živali, rad je lovec. Še raje pa ima ženske. Sicer je poročen, kar ga ne ustavi, saj se rad ustavi tudi pri kakšni vdovi. Pripovedovalec se osredotoči na september, čas, ko je jelenji ruk. Rudi mora staremu in bogatemu Italijanu Lombardiju omogočiti, da upleni jelena. Slednji pa s seboj pripelje mlado črnolasko, za katero se ogreje tudi Rudi. Skupaj odhajata na lov in končno Lombardi ustreli najlepšega in najmočnejšega jelena, vendar ga žal le rani.

V tistih dneh pa Rudiju uspe zapeljati Lombardijevo črnolasko Carmen. Lombardi mu ne pokaže, da ve za njuno romanco. A, ko sledita jelenu, se mu Lombardi maščuje in ga porine v skalno globino.

Rudi je ranjen, pet mesecev preživi v bolnišnici. Medtem starega Lombardija med nekim sestankom v Rimu kap. Za maščevanje mu ostane le jelen, katerega sedaj krivi za svojo

nesrečo. Obupno in bolešno iskanje jelena na njem pusti grozne posledice. Izključijo ga iz lovskega društva, kar ga ne ustavi. Nekega dne mu ga končno uspe ustreliti, vendar tudi njemu spodrsne na opazovalnici in omahne v globino. Najdejo ga šele naslednji dan.

4. 12. 3 *Deček in somica*

Pisatelj se osredotoči na opis dveh svetov, podvodnega in zemeljskega, ki se proti koncu zgodbe združita v podobi dečka Zlatiborja in somice Marmor.

Zlatan in njegova žena Mara sta živela v neki majhni vasi Gradišče ob reki Donavi. Zelo sta si želela otroka, ki pa ga dolgo časa nista mogla dobiti. Končno pa se jima je le nasmehnila sreča in dobila sta sina, Zlatiborja. Tako kot očeta je tudi sina privlačila voda, predvsem Donava. Zlatan je bil zelo dober ribič, takšen pa si je želel postati tudi njegov sin.

Tisto poletje, preden se je Zlatibor odpravil v prvi razred, mu je oče obljubil, da ga bo odpeljal s seboj loviti some. Zlatibor je bil ponosen, starša pa sta se spraševala, ali mu nista prehitro popustila. Tako je prišel dan, ki je bil primeren za *bučkanje* in s tem lov na some. Oče in sin sta odveslala daleč proti toku. Očeta je skrbelo za Zlatiborja, saj se je zdelo, da se ničesar ne boji in to lahko pomeni nevarnost na tako veliki in mogočni reki.

Istčasno pisatelj svoje pripovedovanje preusmeri na podvodni svet, kjer živijo somi. Najlepša med njimi sta bila Črni in Lepa. V času, ko se je rodil Zlatibor, sta se drstila. Med desetimi mladimi somi sta dobila tudi najlepšo somico, ki sta jo poimenovala Marmor. Tako kot je dečka privlačila voda, je mlado somico privlačil zunanji, zemeljski svet. Tudi ona je bila neustrašna.

Somica in dečka poveže usoda ravno na dan, ko sta se Zlatan in Zlatibor prvič skupaj odpravila *bučkat*. Somica Marmor se je ujela v njuno zanko in za seboj potegnila sedemletnega dečka, ki je bil tako za vedno izgubljen za zemeljski svet. Usoda ju je združila za vedno.

Zlatana in Maro je izguba tako prizadela, da sta v trenutku osivela. Po krajih pa so se širile govorice, da so videli somico in dečka zvezana skupaj. Govorilo se je, da so blizu otoka, kjer je utonil, našli dečkove sledi. Pravili so, da morata le počakati, saj se bo Zlatibor kmalu vrnil.

Pisatelj v tej noveli kakor tudi v mnogih drugih izrazi ljubezen do vode, ribolova in rib. Skozi njegovo pripovedovanje spoznamo, da rad živi s tem svetom, da veliko ve o njem, veliko ve tudi o ribah in to znanje spretno vplete v svoje pripovedovanje. Tako lahko tudi bralec na poljuden način izve veliko zanimivih dejstev iz podvodnega sveta. Iz njegovega pripovedovanja seva ljubezen, zaljubljenost v vodo in vse povezano z njo.

4. 12. 4 Morski pes Reks

Pisatelj zaupa bralcu, da ga voda privlači, z njo pa tudi samota. Zato se vsako leto odpravi na otok Ilo. To je majhen otoček, kjer skoraj ni turistov, so le ostareli domačini z zanimivo osebno zgodovino. Po drugi svetovni vojni je kmalu začelo vse propadati, ni bilo denarja, zato so moški en za drugim odhajali v Ameriko. Otok je tako postal otok žensk. Opravljale so tako ženska kot moška opravila, zato so jim drugi ljudje pravili kar možače. Postale so zakrknjene v svoji osamljenosti. Na stara leta so se nekateri moški le vrnili.

Pisatelj je tu našel svoj mir, sem se je zatekel pred svetom polnim obveznosti. Svoj čas je rad preživljal ob vodi. Tako je spoznal tudi tridesetletnega Danija, ribiča, ki je prišel nazaj domov iz Amerike in tu spoznal dekle Seko, mlado učiteljico na otoku. Ima majhnega pudlja Nabuka, zaradi katerega postane osovražena na otoku. Tu ljudje namreč ne marajo psov. Ravno ti dogodki pa so sprožili, da je pisatelj izvedel zgodbo o psu Reksu in o njegovemu lastniku Toniju. Pes baje še danes straši po otokih.

Dani pisatelju pripoveduje zgodbo o svojem sorodniku Toniju, ki se je s psom Reksom na stara leta odpravil nazaj na domači otok Ilo. Tam se je šestdesetleten poročil z Maro Galebico. Bila sta srečna mesec in pol, nato je starega Tonija kap. Na njegov pogreb se je v imenu vseh odpravil njegov prijatelj Frankie. Tonija so pokopali na sosednjem otočku, kjer je bilo pokopališče. Frankie in vdova Mara Galebica pa sta se po nekaj mesecih poročila. To je ljudi

zelo pretreslo. Njuno pojasnilo je bilo, da sta se poročila v Tonijev spomin. Pes pa je bil tako edini, ki ni tako hitro pozabil na Tonija. Vsak večer je, obrnjen proti otoku, kjer je bil Toni pokopan, tulil, da je ljudi mrazilo. Odločili so se, da se ga bodo znebili. Poskušali so s strupom za podgane, pa ni pomagalo. Odpeljali so ga na zelo oddaljen otok Kitina, ki je brez vode in hrane, pes pa je ostal še vedno živ in še grozljivejši. Baje je pobijal ovce, pa tudi človeka. Ljudje so začeli sovražiti vse pse, saj jim je že ta edini vlil ogromno strahu v kosti.

Tudi pisatelj pravi, da se je neko noč na ribolovu z Danijem srečal iz oči v oči z Reksom. Tisto noč so trgovali na črno s škampi. Kupovali so jih Italijani. To je bila skrivnost. Sedaj je začel tudi sam gledati z drugačnimi očmi na prebivalce tega otočka. Vendar se je sem še vedno vračal. Naslednje leto je tako izvedel, da so zamenjali učiteljico, saj jim je prejšnja Seka pobegnila takoj, ko so ji ubili psička. Ribič Dani pa se je vrnil nazaj k materi v Ameriko. Barba Kamilo, ki je bil zadolžen za uboj psa, pa zaradi strahu pred njim ni prišel več k sebi.

4. 12. 5 Ljudmila in jagnje

Pisatelj in njegova žena Ljudmila (sam jo v privatnem življenju kliče Milka) se namenita silvestrovati nekoliko drugače, saj gre za prelom tisočletja. Želita pobegniti od mestnega vrveža in vseh zdrah povezanih z njim. Nekaj dni želita preživeti na jadranskem otočku Ilo. Na njem je zelo malo prebivalcev, mladih pa sploh ni, saj so vsi pobegnili v Ameriko ali na okoliške otoke. Ljudje vedo praktično vse drug o drugem. Vreme je v tem letnem času zelo muhasto, zato jima uspe priti na otoček le s pomočjo domačina Marina, saj so vse uradne linije odpovedale.

Dneve na otoku preživljata zelo sproščeno, pisatelj se rad ukvarja z ribolovom, Ljudmila pa rada bere kriminalke in raziskuje otok. Po naključju sta priča nekemu prepiru med šjoro Katarino, ki je lastnica apartmajev, restavracije in ovčk na otoku ter barbo Ivanom, ki je jezen na Marina, saj ga je le ta pretepel. Želi se mu maščevati. Šjora Katarina je sicer edina na otoku, ki se dobro razume z Marinom, zato mu želi podariti jagnje za novo leto. Barba Ivana pa to zelo jezi.

Jagnjeta na otoku pa ima rada tudi Ljudmila. Ne more in noče razumeti otočanov, zakaj morajo ubiti ta lepa bitja, ko nekoliko odrastejo.

Na silvestrski večer se vsi zberejo pri barbu Ivu, ki ima lokal. Cel večer pojejo dalmatinske pesmi in plešejo. Proti jutru se pisatelj in njegova žena odpravita nazaj v hišico, kjer sta preživela zadnje dni. Na poti pa ju preseneti strašljiv prizor. Jagnje, ki ga je želela šjora Katarina podariti Marinu, je obglavljeno ležalo ob poti. Ljudmilo je prizor zelo pretresel. Zjutraj so vsi obtoževali Marina, da je zaklal mlado ovčko. Vedno mirna in tiha Ljudmila pa je vsem na glas povedala, da je Marin zagotovo ni ubil, pač pa jo je barba Ivan. Povedala je še, da sta bila z možem priča njegovemu prepiru s šjoro Katarino. Marin se Ljudmili iz srca zahvali, šjora Katarina pa mu da drugo jagnje.

V tej noveli je kar nekaj oseb, ki nastopajo že v prejšnji – *Morski pes Reks*. Zato imamo občutek, da so te osebe resnične. V obeh novelah tudi poudari dejstvo, da tamkajšnji ljudje ne želijo, da bi o njih pisal. Pri obeh gre za prvoosebne pripovedovalca.

V vseh novelah opisuje živali, ki so na nek način povezane z ljudmi. Vendar kljub temu, da ob teh dejstvih pomislimo, da gre lahko za mladinsko literaturo, se mi ne zdi primerna za mlajše bralce.

4.13 Golaž, reka in mostovi (2003)

Knjiga je izšla pri založni Pisanica leta 2003. Pisatelj založbi in založniku Borutu Ingoliču napiše tudi posvetilo in zahvalo, saj je to že peta knjiga izdana pri njih, tako da gre lahko že za nekakšno obletnico. Napiše tudi drugo posvetilo in zahvalo namenjeno slovenskemu fantu iz Avstralije, Radivoju, ki je o vsem tem poročal na slovenskem radiu v Melbournu. V tretjem posvetilu in zahvali pa poudari, da je sleherna podobnost z resničnimi osebami zgolj slučajna, četudi podobnosti največkrat niso slučajne. Knjiga je torej zelo estetska, saj so vsi listi v njej obarvani kot kakšna voda ali reka.

Razdeljena je na *Prvo*, *Drugo* in *Tretje posvetilo in zahvalo*. Sledi šest poglavij, ki se razdelijo na številna podpoglavja. Naštela bom le glavna poglavja: *Županov splav*, *Na Dravi in Lentu*, *Mesto ponoči*, *Dvoržakova 10*, *Duplek* in *Dodatni pismi*.

Izgled in naslov knjige dasta slutiti, o čem bo knjiga govorila. Gre za nekakšen potopis mesta Maribor in njegove okolice. Pisatelj Tone Partlič svojega znanca in novinarja Radivoja iz Avstralije, natančneje iz Melbourne, popelje skozi mesti Maribor in Duplek. Njegova natančna razlaga, podatki in vživeto pripovedovanje bralcu dajo občutek, da je vsemu priča, da je poleg. Natančno in z ljubeznijo opiše mostove v mestu, različne zgradbe in zgodovino. Na začetku je dogajanje postavljeno na festival Lent na začetku poletja. Pridružita se vsem znanim na županovem splavu na reki Dravi. Tam mu Tone Partlič predstavi številne znane osebnosti, predvsem iz sveta politike. Bralec dobi tudi občutek o rivalstvu med Mariborom in Ljubljano, saj Mariborčani ne odpustijo Ljubljančanom, da jim vedno vse poberejo, predvsem vse, kar je kaj vredno.

Ponos in ljubezen do svojega kraja se da razbrati iz pisateljevega pripovedovanja. Tudi njegovo spoštovanje do Rudolfa Maistra nam ne ostane skrito. O njem je napisal tudi črtice za otroke v knjigi *General; deset črtic o Rudolfu Maistru*.

Naslednjega dne se z Radivojem udeležita Dupleške nedelje. V naslednjih poglavjih pojasni kar nekaj vprašanj, ki so se mi odpirala že ob prebiranju knjige *Dupleška mornarica*. Tako izvem, da učitelj na splavu nima avtobiografskega značaja, da ni pisatelj sam, pač pa je to Anton Ingolič, oče Boruta (založnika). Baje je slednji veliko pisal o splavarjih, se jim tudi pridružil na splavih. Tone Partlič pa se je iz vsega tega malo ponorčeval, saj je sklepal, da k delu na splavu ni veliko pripomogel, njegove razlage pa so bile tako učene, da jih noben splavar ni razumel. Seveda je bila njegova humornost prijetnega značaja in ni želel žaliti. Pojasni tudi, da je bil župan, gostilničar, mesar in trgovec Rudolf (Partlič) očetov stric in da je bil njegov oče tisti, ki je prišel k njemu po pomoč, pa mu ni ponudil niti suhe zemlje. Franček v knjigi *Dupleška mornarica* je bil torej pisateljev oče.

Omeni tudi knjigo *Starec za plotom*, v katerem opisuje Stanka Majcna in njegovo ženo Klaro, ki ju je pretresla žalostna usoda. Veliko ljudi meni, da je to njegovo najlepše delo. Najprej imata lepo življenje kot podban in podbanica, nato sledita skrivnostna smrt sina in izselitev iz udobnega stanovanja. Veliko sta morala »požreti« in pretrpeti.

Med svojim pripovedovanjem omeni tudi svojo ženo Milko, v knjigi na strani 160 pa jo imenuje kar Ljudmila ter psa Miška, ki je last vnukinje Urške, njena mama in njuna hčerka je Mojca, ki se večkrat odpravlja na razna gledališka gostovanja, zato velikokrat Miško ostane pri njima. Ta dejstva pa nekoliko spominjajo tudi na knjigo *Maša in Tjaša*. Pisatelj se nekoliko ponorčuje tudi iz ženine ljubezni do tega psa.

V knjigi nastopa veliko znanih Slovencev. Od Zmaga Jelinčiča Plemenitega pa tja do nadškofa Franca Rodeta. Pod drobnogled vzamem tudi gospo Olgo Čerič Jančar, saj njena pojava z barvnimi klobuki in zgovornostjo nekoliko spominja na Robijevo mamó Editó Lončarič, ki je prav tako brez dlake na jeziku ter ima rada pisane klobuke iz knjige *Kampanja*.

V svojem pripovedovanju pojasni tudi, zakaj se s sestro edina pišeta Partljič in ne Partlič. Izpostavi tudi svojo dilemo o priimku, na koncu pa popusti in ostane Partljič, tako kot so ga najraje klicali v mestu.

V Dupleku Radivoj najde svoje daljne sorodnike in hišo svojih staršev, zato se s pisateljem poslovita. Na koncu knjige sta pismi, ko si za novo leto pišeta ter na kratko povesta tisto, kar se je še dogajalo, ko nista bila skupaj. Pismi sta nekakšen zaključek knjige.

4. 14 Prelesti prelesti (1990)

Knjiga je izšla leta 1990 pri založbi Mladinska knjiga. Pripovedovalec je vsevedni, velikokrat skuša komunicirati z bralcem, kar je pri Tonetu Partljiču nekaj povsem novega. Gre za prvi Partljičev roman, ki pa na splošno v ničemer ne spominja na ostale njegove romane, le to jim je skupno, da se dogajajo v mestu Maribor in njegovi okolici. Vse dogajanje je torej zajeto v mesto Maribor in okoliške vasi, natančneje v Klopce, Počenik, Lormanje in Ranco. Absolvent

Fonzi, glavni junak, ima nalogo napisati poročilo o stanju štirih podeželskih kinematografov, ki se nahajajo v zgoraj omenjenih vaseh. To naročilo mu izda Interesna skupnost za podeželske kinematografe, saj so v času socializma in marksizma ugotovili, da imajo ljudje različne interese in med drugimi je nastala tudi ta interesna skupnost.

Na poti pa se mu zgodi precej neprijetnosti, najbolj pa ga jezi to, da ga imajo povsod za nekoga drugega. V Klopcah so videli v njem nekakšnega vohuna s pištolo in magnetofonom, kar je v mestu ob meji zelo sumljivo. Tudi v Počeniku jim je nagnal strah v kosti, saj so mislili, da ga je poslala služba družbenega knjigovodstva, da naj bi ugotovil, kam gre denar od tajnega izdelovanja plastike. V Lormanju prav tako niso verjeli, da ga zanimajo samo kinematografi, ampak so videli v njem nekoga, ki jih hoče uničiti. Tam se je znašel namreč ravno v trenutku, ko je celotna vas sodelovala na vajah z imenom "Nič nas ne sme presenetiti" (izbruh tretje svetovne vojne). Tudi v Ranci je gospod Turk mislil, da ga pod krinko skuša uničiti. Prestal je dokaj težke preizkušnje, tudi pretepli so ga in celo zaprli za nekaj časa.

Omeni tudi svoje dekle Anjo, s katero imata neprestano nesoglasja. Ona ima v življenju veliko načrtov, ciljev, sam pa želi sanjariti in pustiti, da ga življenje samo vodi. Zaradi tega sta se večkrat sprla, zato je tudi tokrat odšel proč od nje na to študentsko delo. Med delom se intimno zaplete tudi s štiridesetletno učiteljico slavistike Amalijo, hčerko gospoda Turka. Seveda se kesa, zato ji skuša uiti v Ljubljano k Anji. Tam pa sreča Anjo s črncem Kwamo Koferjem. Odločila se je, da ga bo zapustila in odšla z Kwamo Koferjem v Gano, kjer bo zapisovala etnografsko gradivo črnskih plemen. Pisatelj poda nekakšno kritiko, kako obetavne diplomantke v Sloveniji ne morejo dobiti zaposlitve. Tako tudi Anja odide v Gano. Omeni tudi Fonzijevo prijateljico Piko, ki ga odpelje v Ranco. V tej majhni vasi slednja poskuša uspeti z režiranjem. V mestu namreč ne dobi nobene priložnosti, predvsem zato, ker je ženska.

V romanu se predvsem mladi borijo za svoje pravice, vendar jih pri tem radi ovirajo starši in predvsem starejši. Tudi Fonzijev oče ga sili k študiju obramboslovja zaradi svojih idealov, pa čeprav sina to sploh ne veseli. Na koncu se odloči, da se bo zapil, vendar kljub odločenosti in jezi ne izpolni tega, saj nato v gostilni naroči le kokakolo z ledom.

V roman je nekako vtakano geslo: "Hodil po zemlji sem naši in pil nje prelesti ...". Tudi glavni junak Fonzi občuduje deželo v kateri živi. Vendar se čudi dejstvu, da še ni srečal človeka na slovenskem podeželju, ki ga ne bi zlomila zavist sosedov ali se mu ne bi zgodila krivica.

4.9 Mala (1992)

Ljubezenski roman je izšel pri Prešernovi družbi leta 1992. Gre za ljubezensko zgodbo sicer poročenega režiserja, ki ima razmerje z mlado neuspešno igralko Malo. Glavna oseba, režiser, ima ženo in sina, oba pa mu očitata marsikaj. Pred njima se z Malo umakneta v Vojvodino, v idilično naravo na otoku sredi reke. Tam pisatelj pokaže poznavanje ribolova, ki opisanemu paru pomeni tudi preživetje v naravi. Uživata mirno življenje, oddaljeno od vsakdanjih skrbi, kjer si izkazujeta ljubezen. Tam se spoprijateljita celo s ciganoma, ki prav tako živita v skladu z naravo. Zmotijo ju le oddaljeni streli in vojna, ki se je bila za samostojno Slovenijo. Takrat tudi odnosi prijateljev z juga niso več isti, postanejo zadržani, včasih celo sovražni.

4.15 Samo roko daj (1997)

To je kratek roman v dveh delih. Prvič je izšel pri založbi Pisanica leta 1997. Prvi del se dogaja v letu 1946, drugi pa leta 1996. V prvem delu opisuje Črešnikovo Katico staro 16 let, v drugem pa 66 let.

Katica živi z mamo, očetom in babico na majhni kmetiji ob avstrijski meji. Ker je bila med vojno šola za dve leti ukinjena, je nato s šestnajstimi leti ponovno stopila vanjo, kjer jo je učila tovarišica učiteljica Tilčka Trčak.

Ker so živeli ob meji, je bilo njihovo življenje dokaj nevarno. Kadar koli so se sprehodili po poti, si lahko zdaj zdaj zaslišal glas "knojevca" (člana KNOJA) "*Stoj ili pucam*". Bilo jih je namreč polno ob meji.

V prvem delu zgodba govori o tem, kako je Katica rešila nekega fanta pred "knojevci". Imeli so ga za domobranca in s tem za zločinca, izdajalca, želeli so ga ubiti. Katica ga je našla v

hlevu pri teličku in kravi. Zasmilil se ji je in četudi se je zavedala nevarnosti, se je odločila, da ga bo skrivaj spravila čez mejo, kar ji je kasneje tudi uspelo. Fant, po imenu Matej, ji je bil všeč, celo zaljubila se je vanj. Edina, ki je opazila, da se dekletu nekaj mota po glavi in da se čudno obnaša, je bila njena babica. Vendar je tudi ona znala skrbno čuvati skrivnost.

V drugem delu je Katica že babica vnukinji Katki. Po rojstvu vnukinje je želela, da jo kličejo Katarina. Katarina ima sina Mateja. Ta je poročen z Anko, s katero imata hčerko Katko. Matej je na stari domačiji odprl turistično kmetijo. Posel jima je z ženo lepo cvetel. Mateju Katarina ni nikoli povedala, kdo je njegov oče in po kom je dobil ime. To izve proti koncu romana. Babica mu končno izda skrivnost, njegov oče je Slavko Korošec, direktor Slovenskega lesnega izvoznega podjetja. Ime pa ima po tistem fantu, ki ga je rešila pred petdesetimi leti.

Med počitnicami Katka in Katarina prideta na domačijo, kjer ju kmalu preseneti kodrolasi fant Marko iz Buenos Airesa, iz Argentine. Babici Katarini je prinesel pismo od njegovega dedka Mateja. Katarina presenečena ugotovi, da je Marko vnuk tistega fanta, ki mu je pred leti pomagala pobegniti čez mejo. Njeno veselje in presenečenje sta nepopisna. Še lepše pa je, da se vnukinja Katka in Marko zaljubita.

Zgodba se konča tako, da jeseni obe odletita v Argentino, kjer ju pričakata dedek Matej in njegov vnuk Marko. Ker ne vesta, kaj bi jima rekli, babica Katarina svetuje Katki: "Samo roko daj."

4.16 Kampanja (2002)

Roman je prvič izšel leta 2002 pri Prešernovi družbi. Sestavljen je iz dveh delov in epiloga. Znotraj glavne zgodbe, ki govori o slovenskih volitvah, je spretno vpletena ljubezenska zgodba mladega para, Robija Lončariča in Julijane Gornik. Že njuno ime nekako spominja na svetovno znan ljubezenski par, Romea in Julijo, podobna pa je tudi njuna zgodba, le premaknjena je v sodobno okolje. Razlika je, da njuni družini nista že desetletja na smrt skregani, pač pa samo v času volilne kampanje. Njena teta Adela Gornik in njegova mati Edita Lončarič kandidirata na nasprotnih straneh, kar vpliva tudi na njihov odnos. Prva

kandidira pri skrajni desnici (na listi Krščanskosocialnih demokratov), druga pa pri levih liberalcih (Liberalnodemokratski center).

Robi je "faliran" študent. Kmalu je opustil študij arhitekture in se zaposlil v Kamnici pri znancu Rastku (članu Nacionalne stranke Slovenija), ki je bil lastnik mizarskega podjetja Stolmar d. o. o. Robi je bil specializiran za izdelavo stolov. Delal je izjemne stole, ki so pobirali nagrade.

Julijano spoznamo v času maturantskega plesa. Ob koncu proslave se dobita z Robijem, ki je tri leta starejši od nje. Ta dan je poseben, saj končno izgubi nedolžnost. Bila je še edina nedolžna v razredu, zato se je počutila drugačno od sošolk, sedaj pa je končno postala "normalna".

Robijeva mati Edita Lončarič je posebnica, živi bohemsko življenje, kar gre nekaterim ljudem v okolici na živce. Je samohranilka, mož (Dalmatinec z italijanskim poreklom) jo je kmalu zapustil in odšel na ladjo. Edita zelo rada izstopa, takšno je njeno oblačenje, zelo rada ima pisane klobuke. Je brez dlake na jeziku, včasih so njene izjave hitre in brez premisleka, kar sproža zgražanje v okolici. Hitro in naključno pa je "padla" tudi v stranko. Predvsem zaradi tega, da bi zapolnila žensko kvoto kot temu radi rečejo. V Edito vsi v stranki dvomijo, se je nekako sramujejo. Na koncu pa preseneti vse, tudi sebe, saj je izvoljena.

Julijanina družina je precej bogata in zaradi tega nesrečna. Oče Franc Gornik je na hitro obogatel, s tem pa v hišo prinesel tudi nekaj slabe volje. Pomagal je pri prodaji starega orožja Hrvatom in Bošnjakom. Sicer je bil samo voznik, vendar je bil zelo dobro plačan. Ker so sčasoma okoliščine postale nekoliko drugačne, je Franc postal glavnim trn v peti, saj se je sušljalo, da je fotokopiral račune. To ga je delalo precej živčnega, kar se je poznalo tudi v odnosih v družini. Njena mama Marija Gornik je nekoliko bolj pasivna. Spoznamo jo kot gospodinjo. Zaradi svoje pretirane skrbnosti prihaja v konflikt tako z možem kot s hčerko, ki se ji ne želi zaupati.

Glavna zgodba govori o slovenskih volitvah, o zdrahah, sporih, ki zaradi njih nastanejo. Vanje so vpleteni skoraj vsi, ki so v knjigi omenjeni, največji žrtvi teh volitev pa sta nedvomno Julijana in Robi. Zgodba dveh zaljubljenecv je spretno vpletena v glavno zgodbo.

Julijana kmalu spozna, da je noseča. Doma ne naleti na pretirano razumevanje. Mlada se želita poročiti takoj. Franca in Marijo Gornik pa žal skrbi samo to, kaj bodo rekli sorodniki in kako se bodo razumeli na poroki, če kandidirajo na različnih listah. Ne zanima ju sreča mladih, ampak samo to, kaj bodo rekli drugi.

Julijana in Robi se odločita, da se bosta poročila kar sama, brez prisotnosti staršev. Odpeljeta se na turistično kmetijo na Pohorje. Tam se Robi dogovori z župnikom Jakobom za poroko. Takrat tudi sam omeni, da sta podobna Romeu in Juliji, ter da je župnik kot pater Lorenzo iz slavne ljubzenske zgodbe. Dogovorijo se, da bo Robijev šef in prijatelj Rastko njegova priča, njena pa Robijev prijatelj Joža s turistične kmetije, kjer bivata. Tako cerkveno kot civilno poroko so opravili skrivaj, nato so odšli nazaj na kmetijo na kosilo in zabavo.

Istočasno se njegov šef Rastko zaplete v neko kriminalno dejanje, njuna poroka pa mu omogoči alibi.

Za medene tedne sta se mladoporočenca odločila, da bosta štirinajst dni preživela v Parizu, pri njegovi teti Miri. Imata srečo in jo kmalu najdeta. Teta je nekoliko drugačna od tiste, ki sta si jo predstavljala. Zamišljala sta si uglajeno, modno pariško gospo. Naletela pa sta na drugačno in nič kaj lepo gospo. Bila je upognjena v hrbtu, saj je zbolela za neko hudo boleznijo. Kljub temu se z njo zelo dobro ujameta, končno pa jo tudi uspeta prepričati in jo pripeljeta domov.

4.17 Grob pri Mariji Snežni (2005)

Roman je izšel pri založbi Maribor, leta 2005. Glavni junak je Tine Petrič. Ime nekoliko spominja na pisateljevo – Tone Partljič. Glavni junak je učitelj slovenščine na osnovni šoli na Mariji Snežni. Na vasi že okoli deset let zaliva grob Stanka Majcna, dokler ni bilo politično sporno pa so ga urejali celo skupaj z učenci.

Tistega usodnega junija je bilo zelo vroče, zato je bilo že skoraj absurdno, kako je Tine večkrat na dan romal s kanglico proti pokopališču. In nekega tako vročega dne mir v vasi zmoti prihod neznanega starejšega moškega. Nihče ga ne pozna, v njih zbuja radovednost in nelagodje. Vsi oprezajo za njim in opazijo, da je več ur sedel ob grobu Stanka Majcna, prižgal svečo, nato pa zaspal pod drevesom, kjer se je obesila Pondrkova Micika (knjiga *Pri Mariji Snežni zvoni*). Zato vsi nagovarjajo učitelja Tineta, naj poizve, kaj je s prišlekom. Tine presenečen od njega izve, da sta se pred leti že srečala, sedaj pa je na njem, da se spomni, kdo je. Srečala se bosta na postaji eno uro pred odhodom zadnjega avtobusa.

Kasneje učitelj od njega izve nekaj, kar je starcu sicer že leta ležalo na srcu in mu ni dalo miru. Pove mu zgodbo o Majcnovem sinu Gregorju in dejstva o njegovem skrivnostnem izginotju. O tem izvemo že v knjigi *Starec za plotom*, vendar tudi tam ni nobenih natančnejših podatkov. Tukaj pa starec začne svoje pripovedovanje o skrivnostnih poveljih vojnih ujetnikov, ko bi jih morali vrniti nazaj v domovino. Ubili so jih tisti, ki bi morali biti na njihovi strani. Starec je bil priča krutemu ravnanju ljudi do ujetnikov. Do njih je začutil celo usmiljenje, kar so videli tudi ujetniki. Zato ga je ujetnik Gregor prosil, naj pove njegovim staršem, kaj se mu je zgodilo in da jih ima rad. Starec ni nikoli zbral dovolj poguma, da bi stopil pred starša, dokler ni bilo prepozno in sta umrla. Zaradi tega se je odločil, da bo zgodbo zaupal nekomu, ki bo vedel, kaj z njo narediti.

Po tem priznanju je starec čez nekaj ur na Majcnovem grobu storil samomor.

Na tamkajšnjem pokopališču ima grob tudi slavni kipar Ježov Gaber, ki je bil omenjen tudi v knjigi *Pri Mariji Snežni zvoni* in je Miciki naredil celo spomenik. Zelo veliko pesnikov in pisateljev sicer rado piše o Mariji Snežni.

Prvoosebni pripovedovalec neprestano izraža željo, da bi napisal roman o Mariji Snežni. Večkrat omeni tudi gospo Klaro, Majcnovo ženo. V knjigi *Pri Mariji snežni zvoni* sta bila s Stankom poimenovana Majhen in ne Majcen. V tem romanu sta bila omenjena župan in gostilničarka Eder, tukaj s priimkom Frank. Tudi v knjigi *Starec za plotom* nastopa Majcnova žena, vendar je tam poimenovana Mara in ne Klara. Tudi najlepše kitice njegove pesmi *Smrt v*

polju so napisane v obeh knjigah. Omenjen je tudi obisk učitelja slovenščine z ženo in hčerko (takrat triletno Mojco, v tej knjigi že odraslo Ireno) pri Majcnu doma in pa literarni večer, po katerem se Majcen ni nikoli več postavil na noge. Tudi časopis več ne prihaja z enodnevno zamudo tako kot v tistem času, ko je pisatelj izvedel za Majcnovo smrt in je tako zamudil na pogreb. Dogodek je omenjen v obeh knjigah, tudi v *Starcu za plotom*. Veliko vzporednic najdem tudi s knjigo *Jalovost* in kratko zgodbo z istoimenskim naslovom. Predvsem ta želja po pisanju romana in izgubljenih priložnostih spominja na ta roman in kratko zgodbo. Njegovo večno polnjenje mape z raznimi poskusi pisanja. Tudi v romanu *Jalovost* je pisal domačinom napise na grobove. Omeni še, da bi rad pisal o Karolini Žašler, ki je tu pokopana, vendar je tu, v tej knjigi, še vse v načrtih. Tudi pisatelj Partljič je napisal kratko zgodbo in igro o njej.

4. 18 Dom dom (2008)

Knjiga je prvič izšla pri založbi Pisanica, leta 2008. Pisatelj popisuje življenje upokojencev, ki živijo v domu za ostarele. Zgodb je veliko in se spretno prepletajo.

Knjiga *Dom dom* ima zelo zanimiv začetek, prav tako tudi konec. Začne in konča se s spisom, z naslovom *Pogled skozi okno*, ki ga piše neko dekle, Jožica Ciglencečki iz 8. a razreda. Dekle skozi okno vidi dom za ostarele in o tem mora za domačo nalogo napisati spis.

Najbolj zanimiva in tudi najbolj obširna zgodba je zgodba o upokojeni gledališki igralki Jasmini Rudolf. Nekaj časa je v domu živela sama, nato pa zaradi pomanjkanja prostora k njej vselijo kmetico iz Haloz Angelo Bračko. Obe izhajata iz čisto drugačnih svetov, zato je njuno skupno bivanje precej komično. Skoraj ti da misliti, da ne bo moglo trajati dolgo, na koncu pa nas vse preseneti, ko postaneta najboljši prijateljici in zaupnici. Partljič je o njiju napisal tudi dramsko igro z naslovom *Čaj za dve*.

Istočasno pa se z gospo Jasmino Rudolf zelo rad družijo upokojeni vojaški pilot JLA in predsednik življenjsko aktivnih v domu. Skupaj hodita na kavo, na sprehode, med njima se prebujata in tudi prebudi ljubezen.

Pisatelj pa je v roman vpletel tudi nekaj avtobiografskih elementov. Spretno je vpletel sebe in svoje politično delovanje. Predstavil se je kot Zvonko Petrovič, poslanec v državnem zboru. V domu je živel njegova profesorica slovenščine iz nižje gimnazije Lucija Germek. Prav ta mu je vcepila ljubezen do maternega jezika. Popisuje njene zadnje mesece v domu za ostarele in kako ga je prizadelo dejstvo, da je učiteljica tako drugačna od tiste, ki se mu je usedla in zapisala v srce.

Vmes hudomušno in lepo popiše ljubezen, ki se je razvila med upokojenim rekviziterjem v gledališču in čistilko Marijo. Piše ji pesmi, v katerih ji vseskozi ponuja svoje stanovanje. To se ji nekaj časa upira, nato pa spozna, da to sploh ne bi bilo tako napačno. Ona bi končno bivala v spodobnem stanovanju, on pa bi imel družbo in nekoga, ki bi skrbel zanj na stara leta. Na prigovarjanje nove direktorice doma, ki je bila na ta položaj postavljena predvsem politično, se poročita. To skupno življenje pa ne traja dolgo, saj med njunim predajanjem telesni ljubezni njega izda srce.

Na kratko popiše tudi dolgoletno ljubezen med starim, upokojenim profesorjem in njegovo dementno ženo. V dom sta prišla, da bi se razvajala, da ne bi imela več takšnih skrbi, kakršne sta imela doma. Žal pa med njiju poseže demenca. Žena postane zelo ljubosumna in tako njuno življenje nevzdržno ter polno prepirov. Upokojeni profesor premaga sebe in pove glavnim v domu, da naj ženo pregledajo in ugotovijo, kaj je z njo. Žena se nikoli več ne vrne k njemu v sobo, ostane na dementnem oddelku, kmalu pa ga niti ne spozna več. Konec njune zgodbe je pretresljiv. Opíše ga osnovnošolka s svojim spisom o prometni nesreči, ki se je zgodila pred domom. Upokojeni profesor je skočil pred avto, ki ga je nato zbil do smrti. Domnevajo, da je naredil samomor.

V tej knjigi je pisatelj opisal življenja upokojencev v domu in jih primerjal z našimi življenji. Dal nam je vedeti, da imajo tudi starejši ljudje enake probleme in nejasnosti, da so prav tako lahko zaljubljeni kot mlajši. Kljub telesnim razlikam se duševno ne razlikujejo od ostalih, mlajših pripadnikov človeške rase.

5 Literarna analiza izbranih del

5.1 Motivi

V posameznih delih se pojavlja več motivov, ki so skupni različni Partljičevi prozi. Zanimale so me razlike med motivi za mladinsko in nemladinsko prozo.

Kaj je *motiv*? (Lat. *poganjajoče, tisto kar žene*.) Motiv je značilen pomensko zaokrožen položaj, izluščen iz splošne snovi. Osrednji motiv je tisti, ki je za umetnino najtehtnejši, najpomembnejši, ki največ pove. Za razumevanje celote besedila kot celote nujen. To je v nasprotju s stranskimi in manj pomembnimi motivi. (Kmecl 1996: 155.)

Naslednji motivi se pojavljajo v Partljičevi mladinski in nemladinski prozi.

5.1.1 Ljubezen

Motiv ljubezni je dokaj pogost v Partljičevi prozi. Vendar poznamo različne ljubezni, zato sem jih tudi različno razvrstila.

Motiv prave ljubezni najdemo v knjigah *Kampanja* in *Dom dom*. Pri *Kampanji* gre za novodobna Romea in Julijo, ujeta v politične zdrahe oziroma politično opredeljenost staršev in sorodnikov. Ravno zaradi tega stvari vzameta v svoje roke, se poročita in pobegneta v Pariz – mesto zaljubljenecv. Na srečo se stvari ne končajo tragično, saj se po politični kampanji ponovno vse uredi in vrne na pravo mesto.

Tudi v romanu *Dom dom* glavna oseba Jasmina Rudolf v domu spozna ljubezen svojega življenja, upokojenega vojaškega pilota JLA. Upokojeni rekviziter v gledališču pa se poroči s čistilko Marijo, žal pa se njuna zgodba konča tragično, saj njega med izkazovanjem zakonskih dolžnosti zadane kap. Presunljiva je tudi ljubezen med upokojenim profesorjem in njegovo dementno ženo, ki pa zaradi njene bolezni ni več tisto, kar je bila.

Tudi v kratkem romanu v dveh delih, *Samo roko daj*, se kaže motiv dolgoletne prave ljubezni. Ljubezen čutita tako babica kot vnukinja do dveh zamejcev, do dedka in njegovega vnuka. Prvega je babica v mladih letih rešila gotove smrti. V njenem srcu je bival do starih let. Čez leta in leta pa se je njegov vnuk vrnil in prenesel sporočilo babici, s tem pa spoznal tudi njeno vnukinjo. Obe se odpravita k njima v Argentino, konec tako ostane odprt, nadaljevanje si lahko zamislimo sami.

V otroški črtici z naslovom *Otroci razumejo nekatere stvari šele, ko odrastejo* se prav tako kaže motiv prave ljubezni, in sicer med pisateljevo mamo in očetom.

Motiv *nesrečne ljubezni* najdemo v knjigi *Pri Mariji Snežni zvon*. Micika si želi poroke z Lojzekom, saj se strahotno boji imeti nezakonskega otroka. Žal vmes poseže usoda, stvari se ne izpeljejo tako kot želi, zato Micika naredi samomor.

Tudi v knjigi *Ne glej za pticami*, črtica z naslovom *Noč*, najdemo motiv *nesrečne ljubezni*, ki se kaže med dvema glavnima osebama. Problem njune ljubezni je v tem, da dekle ni zmožno narediti usodnega koraka, zato oba odideta po svoje.

Nekoliko drugačna je ljubezen (*motiv silne ljubezni*) med očetom in hčerko, ki jo najdemo v zgoraj omenjeni knjigi *Ne glej za pticami*. Črtica z naslovom *Oče* opiše silno ljubezen očeta do svoje hčerke. Oče jo vidi bolj poredko, zato jo s svojo silno ljubeznijo prestraši, da si želi nazaj k mami.

Motiv *vcepljene ljubezni do jezika* najdemo v knjigi *Dom Dom*, kjer pisatelj nekaj lepih besed nameni svoji učiteljici slovenščine Luciji Germek, ki mu je vcepila to ljubezen. Pravi, da je v knjigi popisal tisto napako, ki jo je storil pred leti, predvsem zaradi pomanjkanja časa, zaradi katerega si še danes ne more dobro odpustiti. S knjigo se ji je torej želel nekoliko oddolžiti, ker ob svoji smrtni uri ni imela nikogar ob sebi.

Motiv ljubezni do mesta Maribor in njegove okolice je pri pisatelju zaslediti v vseh delih, tako mladinskih kot nemladinskih. Najbolj neposredno pa v knjigi Golaž, reka in mostovi.

Motiv pravega prijateljstva, kjer gre tudi za nekakšno ljubezen, zasledimo v mladinski knjigi Maša in Tjaša. Dekle Tjaša se upre svojemu očetu in obdrži prijateljstvo z Mašo. Tudi v knjigi Starec za plotom zasledimo takšen motiv, ki se kaže med starcem in malo Dajdico. Motiv pravega prijateljstva je zaslediti tudi v mladinski knjigi Dupleška mornarica. Franček se vrne po rdečelasu dekle, tako kot ji je obljubil in ji omogoči lepše življenje.

Motiv ljubezni do ribolova in vode se kaže v knjigi Usodna privlačnost (v novelah Deček in somica, Morski pes Reks in Ljudmila in jagnje). V romanu Mala ga prav tako zasledimo. Tudi v njegovih črticah za mladino se kaže motiv ljubezni do vode in ribolova (v črticah Za vodo in Francijeve ščuke).

5. 1. 2 Pustolovščina

Motiv pustolovščine najdemo v Partljičevih mladinskih delih, in sicer v Maši in Tjaši in Dupleški mornarici. V Maši in Tjaši dekleti, prvošolka in četrtošolka, sami odideta z vlakom iz Ljubljane proti Mariboru, v Pesnico, z namenom ozdraviti svoji duši. Tam padeta v roke dvema tihotapcema, ki želita od njunih staršev pridobiti ogromno denarno odškodnino. Zaradi Mašinega poguma in iznajdljivosti jima uspe pobegniti. Nato pomagata še policiji pri odkritju dolgo iskanih zločincev. Zgodba se srečno konča, vsi postanejo prijatelji, Tjašinemu očetu pa je žal zaradi svoje nečimrnosti.

Tudi v Dupleški mornarici najdemo motiv pustolovščine. Sirota Franček je tisti, ki stvari vrne na pravi tir. Pomaga pri odkritju tihotapcev lesa in vrne ukraden denar v roke tisti gospe, ki ji je bil vzet. Franček je poplačan tako, da dobi svoj novi dom. Zgodba dobi epilog in pokaže Frančka ter Barbaro (rdečelasu dekle, ki jo Franček med svojo pustolovščino odpelje s seboj, saj Barbare lasten oče noče priznati, matere pa nima) pri petinsedemdesetih letih, ko srečna sedita pred hišo in se spominjata mladih dni.

5. 1. 3 Otroška neposrednost

Motiv otroške neposrednosti je zaslediti v Partljičevih mladinskih delih, in sicer v knjigah *Hotel sem prijeti sonce*, *Slišal sem, kako trava raste*, *Maša in Tjaša* in *Dupleška mornarica*. V prvih dveh gre za črtice, v katerih je pisatelj izpostavil sebe kot otroka in s tem svojo neposrednost, radovednost, naivnost, trnavost in iznajdljivost. V knjigi *Maša in Tjaša* sta obe dekleti neposredni, pogumni, drzneta si reči in storiti vse, kar se jima podi po nedolžnih glavicah. V prvi vrsti to velja za malo Mašo, Tjaša pa ji čez čas sledi, saj zbere dovolj poguma, da se najprej upre svojemu očetu in njegovi prepovedi prijateljevanja, nato pa skupaj kljubujeta še zločincema. V *Dupleški mornarici* je najbolj pogumen in neposreden prav Franček, ki se skupaj s prijateljema upre svojemu skopuškem stricu. Skupaj ustanovijo dupleško mornarico in tako pomagajo pretentati tihotapce in denar vrniti v prave roke.

5. 1. 4 Sirota/nezakonski otrok

Tudi motiv sirote in s tem njenega položaja v družbi najdemo tako v njegovi mladinski literaturi kot tudi v literaturi za odrasle. V knjigi *Dupleška mornarica* Franček kmalu postane sirota in zaradi tega manjvreden na svetu. Tudi v nemladinski literaturi *Pri Mariji Snežni zvoni* je Tinček sirota. Vsi ga imajo za siroto, saj je njegova mati Micika naredila samomor, njegov oče pa je sicer še živ, vendar se skriva pred oblastjo v tujini in ga Tinček nikoli ne sreča. Zanj skrbita dedek in babica, vendar ima osemnajstleten še vedno občutek, da je "nikogaršnji". Takrat tudi pobegne v Avstralijo.

V mladinski kratki prozi *Tetica, jaz sem tè zdaj prišla* in nemladinski kratki prozi *Pri Mariji zvoni* je Micika pobegnila od doma, od gospodarja in svoje matere, saj je mislila, da je le-ta nima rada, da je "nebodigatreba". Bila je nezakonski otrok, zato tudi manjvredna od ostalih. Mati je ni nikoli iskala in odšla neznano kam, zato je ostala pri dveh dobrih ljudeh in jima pomagala pri vsakdanjih opravilih.

5. 1. 5 Politična opredeljenost

Politika ima v pisateljevih delih veliko vlogo. Najbolj pa se *motiv politične opredeljenosti* kaže v mladinskem delu *Maša in Tjaša*, kjer imata dekleti zaradi odraslih in njihovih

političnih opredelitev prepoved druženja. Krivec je Tjašin oče, ki se ne strinja s političnim udejstvovanjem Mašinega dedka.

V nemladinski prozi se motiv politične opredeljenosti kaže v romanu *Kampanja*, kjer ima težave par, ki se želi poročiti. Zaradi politične opredeljenosti njunih staršev in sorodnikov bi morala s poroko počakati.

V obeh delih se glavni junaki uprejo domačim in sistemu, ki ureja našo družbo in naredijo tako, kot jim narekuje srce.

5. 1. 6 Človekova povezanost z živaljo

Partljič v svojih delih velikokrat uporabi *motiv človeka povezanega z živaljo*. V veliko primerih gre za pozitivno povezanost, kdaj pa pride tudi do česa negativnega. Najbolj se ta motiv kaže v knjigi *Usodna privlačnost*. V njej v vseh zgodbah (*Medvedek*, *Lovec Jelenc in jelen*, *Deček in somica*, *Morski pes Reks*, *Ljudmila in jagnje*) nastopajo živali, ki so na nek način, tako pozitiven kot negativen, povezane z ljudmi. O tem govorijo že sami naslovi novel.

Tudi v noveli *Volk na madridskih ulicah*, v istoimenski knjigi, se kaže motiv človekove povezanosti z živaljo, vendar tokrat v negativnem smislu. Govori namreč o volku, ko ga ljudje zaradi stereotipov, ki ga označujejo, skoraj ubijejo in pristane zelo ranjen v živalskem vrtu.

Takšen motiv povezanosti med človekom in živaljo pa najdemo tudi v njegovi mladinski prozi, in sicer v knjigah *Hotel sem prijeli sonce* in *Slišal sem, kako trava raste*. Kaže se v črticah *Mačka v bloku*, *Balada o kozi*, *Za vodo*, *Če mačko smrt povoha*, *Kadar se mačke ženijo* ter *Ata in čebele*. V črtici *Mačka v bloku* se pisatelj primerja z mucko, ki je bila ujeta v bloku in tako kot ona ni ustrezala mestnemu življenju, tako se je tudi pisatelj počutil odtujenega v mestu. *Balada o kozi* govori o pisatelju, ki skozi oči otroka pripoveduje o tem, kako je sprejemal odraščanje in smrt domače koze. Črtica *Za vodo* govori o pisateljevi ljubezni do vode in s tem ljubezni do ribarjenja. V svojih otroških letih se je prvič srečal z umorom ribice in kasneje z občutkom krivde. Črtica *Če mačko smrt povoha* govori o njihovi

družinski mački, ki je umrla in spet oživila, z mamo pa sta o tem molčala pred ostalimi družinskimi člani, saj sta imela občutek krivde. Črtica *Kadar se mačke ženijo* govori o mladem pisatelju in njihovi mački ter njegovi zbeganosti. V črtici *Ata in čebele* pa spregovori o atovi pretirani ljubezni do čebel na stara leta.

5. 1. 7 Socialni položaj

Socialni položaj je v Partljičevih delih dokaj pogost motiv. V njegovih mladinskih delih se najbolj kaže v naslednjih črticah: *Tetica, jaz se tè zdaj prišla*, *Črni kruh ob progi*, *Prvi sladoled* in *Naše hiše*. Pisatelj rad pove, da so z družino živeli skromno in da si je kot otrok želel marsikatero dobrine, za katero sta morala starša pošteno delati, da sta mu jo lahko omogočila. Potem pa doda, da zaradi tega otroci niso nikdar trpeli pomanjkanja, ampak je včasih otrok tisti, ki se pač sramuje premoženjskega položaja svoje družine. Tone je bil drugačen od mestnih otrok že zaradi tega, ker je bil vozač, ker je imel dolgo pot do šole in je bil zato velikokrat ves blaten. Tudi njegova starša sta izhajala iz skromnih družin. Mamo spoznamo kot majhno dekletce Miciko v črtici *Tetica, jaz sem tè zdaj prišla*. Očeta pa kot fantiča in siroto Frančka omeni v povesti *Dupleška mornarica*.

Tudi v knjigi *Pri Mariji Snežni zvoni* je Micika, ki ima zato, ker je nezakonska, še nižji socialni položaj.

Motiv socialnega položaja je viden tudi v njegovi zgodnji kratki prozi za odrasle, in sicer v knjigi *Ne glej za pticami* (v novelah *Opisovanje življenja*, *Jalovost*, *Ljubezen*). Tudi istoimenska knjiga *Jalovost* (novela *Jalovost*) in roman *Grob pri Mariji Snežni* imata lik učitelja, ki je zaradi svojega socialnega položaja nezadovoljen.

V knjigi *Volk na madridskih ulicah* je novela *Vdovstvo in pogreb Karoline Žašler*. Tudi Karolina je nizko na socialni lestvici, se vdaja pijači in nič ne dela. Nek moški s katerim se zaplete, jo že skoraj potegne iz bede, saj si najde službo, neha piti in uživa. Vendar se tudi sam želi povzpeti po družbeni lestvici, takrat pa ugotovi, da mu zveza s Karolino pri tem ne bo pomagala. Takrat jo zapusti, Karolina pa se ponovno vda pijači.

Motiv socialnega položaja je viden tudi v knjigi *Dom dom* v odnosu med igralko Rudolfovo in kmetico iz Haloz. Kljub socialnim razlikam na koncu postaneta zaupnici.

Zelo dobro je opisan padec po družbeni lestvici v knjigi *Starec za plotom*. Lepo je opisano življenje starca, nekdanjega podbana z ženo. Slednjo je nizek socialni položaj zelo prizadel, zato se mu je uprla in na stara leta začela hoditi v službo. Tako je prislužila dovolj denarja, da sta lahko dostojno živela. Starec se je začel ukvarjati s prodajo doma pridelane zelenjave, kar je njegovo ženo zelo prizadelo.

V knjigi *Usodna privlačnost*, v noveli *Lovec Jelenc in jelen* pa je opisano, kako lahko denar Italijanov, njihove devize, kupijo vse, tudi najlepšega jelena v času jelenjega ruka, ko se sploh ne sme loviti. To nezadovoljstvo do Italijanov kot lovcev je opisano tudi v zgoraj omenjeni noveli *Ljubezen* in v knjigi *Jalovost*.

5. 1. 8 Socializem

Pisatelj velikokrat kritizira takratni politični sistem in njihovo zaslepljenost ter miselnost, zato je *motiv socializma* velikokrat prisoten. Zanimivo je, da takšen motiv najdemo tudi v njegovi otroški literaturi, na primer v črticah *Otroci razumejo nekatere stvari šele, ko odrastejo. Pa še res je* (v knjigi *Hotel sem prijeti sonce*), *"Pogled z domačega praga"* ali *dialektika, Nevarne politične teme, Oprostite, tovariš Pacek* (v knjigi *Slišal sem kako trava raste*), kjer gre predvsem za otrokovo dojetje takratnega političnega sistema, ki pa ga je večkrat tudi zbegal.

Tudi v njegovi nemladinski prozi se pojavlja motiv socializma, nekje bolj izrazito kot drugje. Najbolj je izrazit v knjigi *Jalovost*, v noveli *Jalovost*. Sistem kritizira tudi v knjigi *Grob pri Mariji Snežni* in *Starec za plotom*. Tu gre predvsem za kritiko tistih, ki so preganjali versko zavedne ljudi. Nekoliko bolj skrito obsodi takratno miselnost v *Zakaj ima prijatelj Ernest brado?* iz knjige *Volk na madridskih ulicah*. Motiv socializma zasledimo tudi v knjigi *Samo roko daj*, kjer gre za povojno oblikovanje takratnega sveta, enako tudi v knjigi *Pri Mariji Snežni zvoni*.

5. 1. 9 Učitelj

Motiv učitelja je pogost, saj pisatelj nekako izhaja iz svojih izkušenj in zablod na tem področju. Najbolj pogost je v njegovi zgodnejši literaturi. Verjetno tudi zaradi tega, ker je bil takrat še sam učitelj in je imel s tem kar nekaj izkušenj. Vsi so, tako kot on, učitelji slovenščine. Motiv učitelja je prisoten v njegovi nemladinski prozi, in sicer v knjigah *Jalovost* (*Poroka* – učitelj Jože, *Jalovost* – učitelj neimenovan), *Grob pri Mariji snežni* (učitelj Tine Petrič), *Ne glej za pticami* (v novelah *Ne glej za pticami* – učitelj Jože, *Ljubezen* – učitelj Kovač, *Jalovost* – učitelj Kovač, *Opazovanje življenja* – učitelj Kovač), *Volk na madridskih ulicah* (*Kako je učitelj preživel novembrsko nedeljo in izpadel iz kombinacije* – učitelj je neimenovan, *Zakaj ima prijatelj Ernest brado?* – učitelj je neimenovan). Kot motivni drobec je motiv učitelja prisoten tudi v *Govorniku* (pripovedki).

Motiv učiteljice pa zasledimo v nemladinskem romanu *Dom dom*. V prvi vrsti gre za pisateljevo učiteljico slovenščine Lucijo Germek. V ozadju pa najdemo tudi upokojenega profesorja z dementno ženo. Tudi v knjigi *Volk na madridskih ulicah* v noveli z naslovom *Rihtarič* zasledimo motiv učiteljice slovenščine –učiteljico pisatelja v mladih letih, možačo Filomeno).

Motivni drobec učiteljice se pojavi tudi v njegovi mladinski prozi, na primer v črtici "*Pogled z domačega praga*" ali *dialektika*. V njegovih mladinskih delih je velikokrat omenjena pisateljeva učiteljica slovenščine Lucija Germek, ki je zaslužna za njegovo ljubezen do jezika.

Tudi v mladinski literaturi najdemo motiv učitelja, na primer v *Dupleški mornarici* srečamo profesorja Antona. Spoznamo ga na splavu, kjer si zapisuje pomembne dogodke v zvezi s splavarjenjem. Verjetno gre za pisatelja Antona Ingoliča, ki se je zanimal za življenje splavarjev. Je bolj pameten od drugih, tako da ga nihče ne razume, saj tako učeno govori. Kot motivni drobec pa ga najdemo tudi v črtici *Profesor Stopar prihaja*. Profesorja sicer ne srečamo, njegova odsotnost pa povzroči nemalo sitnosti.

5. 1. 10 *Literarno ustvarjanje*

Tako kot ima pisatelj sam veliko željo po literarnem ustvarjanju, tako jo imajo tudi nekateri njegovi junaki. V knjigi *Starec za plotom*, starec (Stanko Majcen) piše in na skrivaj pošilja svoja dela v emigracijo, v Argentino, saj so jih doma v tistem času prepovedali. Željo po pisanju in literarnem ustvarjanju ima tudi učitelj v obeh novelah *Jalovost*. Boji se kritike, zato marsikatero delo pospravi v debelo mapo. Enako se zgodi tudi v noveli *Poroka*. Želi si literarnega ustvarjanja, samo nikoli ne zbere dovolj poguma, da bi delo dokončal in ga odposlal. Za to pa krivi učiteljski poklic, ženo, kraj in vse ostalo, kar ga obdaja. Tudi v mladinski prozi najdemo motiv literarnega ustvarjanja, in sicer v črticah *General: deset črtic o Rudolfu Maistru* (natančneje v črticah *Pisateljski obisk* in *Katrca*). Tudi Rudolf Maister se namreč boji kritike.

5. 1. 11 *Vojna*

Vojna je dokaj pogost motiv v Partljičevih delih, tudi v mladinskih. Vendar jo v slednjih doživlja skozi oči otroka in skozi to, kar je sam doživel. Ta motiv najdemo v njegovih mladinskih črticah *Hotel sem prijeti sonce* (*Otroci razumejo nekatere stvari šele, ko odrastejo*), pa tudi v ostalih jo kdaj pa kdaj omeni. Vojni čas, ko je Maister Slovincem priporil Maribor in kasneje, ko se je že začejala druga svetovna vojna, je opisan v črticah *General: deset črtic o Rudolfu Maistru*. Čas druge svetovne vojne je opisan tudi v drugem delu knjige *Pri Mariji Snežni zvoni*, kjer ima glavno vlogo Tinček. Živijo blizu meje z Avstrijo. Tudi v prvem delu romana *Samo roko daj* Katica pred "knojevci" reši nekega fanta gotove smrti. Sama se velikokrat sreča z vojaki, saj z družino živijo blizu meje, zato je prosto sprehajanje ob meji tudi življenjsko nevarno. V knjigi *Grob pri Mariji Snežni* zasledimo zgodbo iz preteklosti, ki govori o krivicah in pobojih, ki so se zgodili takoj po koncu druge svetovne vojne, ko so vojne ujetnike pošiljali domov. Pobijali pa so jih ljudje, ki bi morali biti na isti strani. O tem govori tudi knjiga *Starec za plotom*. Pri obeh gre za starčevega oz. Majcnovega sina Gregorja, ki se nikoli več ni vrnil domov.

5. 1. 12 *Emigranti/zamejci*

Ljubezen do emigrantov in s tem povezan motiv *emigrantov* se pri Tonetu Partljiču kaže skozi njegova dela. Na eni strani spoznamo emigrante iz Argentine, ki so pomemben del v dveh

romanih: *Samo roko daj* in *Starec za plotom*. V času po vojni so zbežali iz rodni krajev, v sedanjem času pa skušajo ohraniti stike z domovino.

Na drugi strani spoznamo emigranta iz Avstralije, ki skuša ohraniti stik z domovino. Avstralca Rada spoznamo v knjigi *Golaž, reka in mostovi*. Njegova starša sta iz Slovenije, zato Rado v domovini išče svoje korenine in spoznava deželo. Tudi *Pri Mariji Snežni zvoni* Micekin sin Tinček pri osemnajstih zbeži v Avstralijo. Po desetletjih se vrača nazaj in na novo spoznava rodni kraj.

Spoznamo pa tudi emigrante iz ZDA. V knjigi *Pri Mariji Snežni zvoni* Lojzek pred oblastjo zbeži v ZDA. Nikoli se ne vrne v rodno deželo, samo preko pisem skuša ohraniti stike. Motiv emigrantov iz ZDA najdemo tudi v knjigi *Usodna privlačnost*, in sicer v dveh novelah: *Morski pes Reks* in *Ljudmila in jagnje*. Pri obeh gre za prebivalce majhnega obmorskega otoka, kjer so moški v času vojn zbežali v ZDA v iskanju boljšega življenja. Ženske so ostale same in opravljale tudi moška opravila. Šele čez leta so se nekateri začeli vračati v domovino.

Z zapostavljenostjo in zamejstvom je imela opraviti tudi njegova učiteljica slovenščine Lucija Germek, ki jo najbolj spoznamo v delu *Dom Dom*. Tudi skozi druga dela pisatelj skuša opozoriti nanjo in na njeno ljubezen do jezika, ki jo je prenesla na svoje učence in tudi na pisatelja. Imela je bridko izkušnjo, bila je iz Trsta, imela je prepoved izražanja v slovenščini, bila je izgnana in zato se je njena ljubezen do maternega jezika še okrepila. Spoznamo tudi F. Kremžarja, ki je bil med vojno domobranec, po vojni pa se je odselil v Avstralijo. Šele na stara leta se je vrnil nazaj v rojstno deželo.

Tudi v mladinski povesti *Dupleška mornarica* spoznamo Angela, Italijana, ki je prisiljen živeti z družino v Sloveniji. Tu se ne počuti doma, kasneje pa končno spozna svoje prave prijatelje. Tukaj prvič v njegovih delih spoznamo nekoga, ki je tujec in živi v Sloveniji.

5. 1. 13 *Neizpolnjeni mladostni cilji/upi*

Pisatelj je v svojih delih velikokrat uporabil *motiv neizpolnjenih sanj*, ki jih je živel sam. Želel si je študirati v Ljubljani, kar pa mu je bilo zaradi pomanjkanja učiteljev v okolici Maribora odvzeto. Takrat se ga je polotila žalost za izgubljenimi ideali in to je popisal predvsem v svoji zgodnji prozi.

Velikokrat se *motiv neizpolnjenih visokih idealov* kaže skozi lik učitelja, ki ga učiteljski poklic hromi in zato ne more pisati. Takšnih motivov je veliko v njegovi kratki prozi. Največ v knjigah *Ne glej za pticami* (v novelah *Opazovanje življenja*, *Jalovost* in *Ne glej za pticami*) ter v knjigi *Jalovost* (v obeh novelah *Poroka* in *Jalovost*). Tudi v romanu *Grob pri Mariji Snežni* je učitelj, ki hrepeni po pisateljevanju.

5. 1. 14 *Gledališče/gledališki igralec*

Pisatelj v svojih delih rad uporabi *motiv gledališča oz. gledališkega igralca*, saj mu je zelo blizu. Najdemo ga v delih *Pepsi ali provincialni Donjuan* (v kratkih zgodbah *Smrt upokojenega gledališkega igralca* in *Talijin prstan*, *Pepsi ali provincialni Donjuan*, *Desdemona*, *Monologi trezne igralka*, *Uralov zadnji nastop*), *Mala*, *Dom dom* in *Prelesti prelesti*.

V prvi knjigi gre pri vseh novelah za gledališke igralce, ki se srečujejo z različnimi problemi, ljubosunjem in željami, ki so večkrat nedosegljive. Največkrat gre za željo po boljši gledališki vlogi. Zaradi vseh krivic, ki se jim dogajajo, so večkrat nesrečni, nesamozavestni, trmasti ... Največ težav s seboj imajo prav upokojeni igralci (*Smrt upokojenega gledališkega igralca* in *Talijin prstan*, *Uralov zadnji nastop* v knjigi *Pepsi ali provincialni Donjuan*), ki se s tem, da jih nadomestijo drugi, ne morejo sprijazniti. S prav takšno usodo se je srečala tudi gledališka igralka Jasmina Rudolf v romanu *Dom dom*, ki se ne more sprijazniti z upokojitvijo in vsemi krivicami, ki so sledile. Tudi v ljubezenskem romanu *Mala* imata ljubezensko razmerje mlada in neuspešna gledališka igralka in režiser, ki pa ji zaradi višje sile ne more omogočiti niti dveh stavkov v igri. Knjiga *Prelesti prelesti* sicer ni neposredno povezana z gledališčem, vendar tudi v njej najdemo željo mladega dekleta po režiranju. Zaveda se, da je

zato, ker je dekle, zapostavljena, zato si skuša pomagati sama in v neki vasi v okolici Maribora sama oblikuje gledališko skupino.

5. 1. 15 *Alkoholizem*

Motiv alkoholizma je prisoten v njegovi nemladinski prozi, in sicer v noveli *Ne glej za pticami* učitelj Jože podleže alkoholu in razočara družino. Tudi v noveli *Opazovanje življenja* delavci utapljajo žalost s pelinkovcem, enako se tudi učitelj v *Jalovosti* zapije in kritizira oblast ter pade v njeno nemilost ... V veliki večini njegove proze, kjer gre navadno za učitelja, vendar tudi gledališčnika, glavni junak vedno v gostilni naroči turško kavo in konjak. Pitje se včasih nadaljuje samo s konjakom. Motiv alkoholizma najdemo tudi v knjigi *Dom dom* in *Grob pri Mariji Snežni*, kjer ima direktorica doma za upokoјence Marija težave z alkoholom. Tudi v knjigi *Pepsi ali provincialni Donjuan* je prisoten motiv alkoholizma, in sicer v noveli *Monologi trezne igralke*.

5. 1. 16 *Marija Snežna*

Nekaj je na Mariji Snežni, da se pisatelji tako radi zatekajo vanjo. Verjetno je pri Partljiču zanimiva povezava s tem, da se je pisatelj rodil na ta dan, mogoče pa tudi dejstvo, da o njej pišejo drugi, npr. Drago Jančar. Motiv Marije Snežne najdemo v treh Partljičevih delih, in sicer v knjigah *Grob pri Mariji Snežni*, *Starec za plotom*, *Pri Mariji Snežni zvoni*.

5. 1. 17 *Starec*

Motiv starca se pojavi v njegovi nemladinski prozi. Najdemo ga v *Zakaj ne razumemo sanj* in *Jalovost*. Pri obeh gre za posebnega starca, ki že šestdeset let zapisuje stvari. V prvi zapisuje sanje, v drugi pa samomore in druge dogodke, ki so se skozi leta dogodili v njegovi vasi.

Tudi v *Govorniku (pripovedki)* gre za skrivnostnega starca, ki se pojavi nenadoma in učiteljem na izletu pripoveduje pripovedko o mestu pod skalami. Prav tako nato skrivnostno izgine.

Nekoliko manj skrivnosten a nič manj pomemben je starec v knjigi *Starec za plotom*. Tudi on se ukvarja s pisanjem.

V knjigi *Grob pri Mariji Snežni* prav tako zasledimo starca, ki v vasi s svojim nenadnim prihodom povzroči vznemirjenje.

5. 1. 18 **Pogreb**

V njegovih nemladinskih delih najdemo tudi *motiv pogreba*. Pri Tonetu Partljiču je pogreb velikokrat že skoraj grotesken. Takšen je v novelah *Mama umrla STOP*, *Kako je učitelj preživel novembrsko nedeljo in izpadel iz kombinacije*, *Vdovstvo in pogreb Karoline Žašler*. Vsa proza je iz knjige *Volk na madridskih ulicah*. Pri prvi, *Mama umrla STOP*, hči dobi dvakrat telegram o smrti svoje mame, ki pa ni resničen. Takrat pa, ko resnično umre, zaradi sramu ni nikogar na njenem pogrebu in vsi zaposleni v domu se sprašujejo, kako so ljudje lahko tako nesramni, da ne pridejo niti na mamin pogreb. Tudi v drugi, *Kako je učitelj preživel novembrsko nedeljo in izpadel iz kombinacije*, opiše pogreb nekega učitelja. Že pogrebni spreved je grotesken, nato pa še dejanski pogreb, saj kar dvakrat truplo pade iz krste. Problemi nastanejo tudi pri tretji, *Vdovstvo in pogreb Karoline Žašler*, saj nihče ne želi plačati njenega pogreba. Če plača neko stvar eden, pa drugi zaradi onega noče. Pri tem gre tudi za kritiko sistema. V knjigi *Pepsi ali provincialni Donjuan* se srečamo s smrtjo gledaliških igralcev, s pogrebom pa v noveli *Smrt upokojenega gledališkega igralca in Talijin prstan*.

Legenda:

l = ljubezen

p = pustolovščina

on = otroška neposrednost

s = sirota/nezakonski otrok

po = politična opredeljenost

čž = človekova povezanost z živaljo

sp = socialni položaj

sc = socializem

u = učitelj

lu = literarno ustvarjanje

v = vojna

e = emigranti/zamejci

nu = neizpolnjeni mladostni cilji/upi

g = gledališče/gledališki igralec

a = alkoholizem

ms = Marija Snežna

st = starec

pb = pogreb

Delo	l	p	on	s	po	čž	sp	sc	u	lu	v	e	nu	g	a	ms	st	pb
Hotel sem prijeli sonce	+		+	+		+	+	+			+							
Slišal sem, kako trava raste	+		+			+		+	+									
Dupleška mornarica	+	+	+	+			+		+			+						
Maša in Tjaša	+	+	+		+													
General										+	+							
Ne glej za pticami	+						+		+	+			+		+			
Jalovost							+	+	+	+			+		+		+	
Volk na madridskih ulicah						+	+	+	+								+	+
Pepsi ali provincialni Donjuan														+	+			+
Prelesti prelesti														+				
Mala	+													+				
Pri Mariji Snežni zvoni	+			+			+	+			+	+				+		
Starec za plotom	+						+	+		+	+	+				+	+	
Samo roko daj	+							+			+	+						
Usodna privlačnost	+					+	+					+						
Kampanja	+				+													
Golaž, reka in mostovi	+											+						
Grob pri Mariji Snežni							+	+	+		+		+		+	+		
Dom dom	+						+		+			+		+	+			

Tabela 1: Frekvenca motivov v obravnavanih delih

Iz tabele lahko razberemo, da se v njegovih mladinskih delih na splošno ne pojavljajo naslednji motivi: *neizpolnjeni mladostni cilji/upi*, *motiv gledališča/gledališkega igralca*, *motiv alkoholizma*, *motiv Marije Snežne*, *starca* in *pogreba*.

Medtem v mladinski literaturi najdemo *motiva pustolovščine* in *otroške neposrednosti*, ki v nemladinski literaturi nista prisotna.

Vsi ostali motivi so prisotni tako v Partljičevi mladinski kot v nemladinski književnosti. Se prepletajo.

5.2 Žanri

Termin žanr je izpeljan iz latinske besede *genus* in pomeni vrsto oz. razred. Danes teorija žanrov obsega marsikaj, na kar opominja tudi številčnost imen, ki jih žanr predvideva: vrsta, tip, način, oblika, razred, zvrst. V slovenski literarni vedi se pojem žanr uporablja kot sinonim za literarno vrsto (Kmecl 1996: 337.) ali zvrst (Kos 1983: 166.), čeprav se največkrat uporablja v vlogi ožje genološke določitve, predvsem za poimenovanje različnih pojmov v okviru iste vrste. (Sosič 2001: 72–73.)

Literarni žanr sestavljajo dela, ki imajo določene skupne ali samo njim lastne značilnosti. Predstavniki posamezne skupine žanra pa vsebujejo takšno posebnost, ki je vsem skupna, a jih razlikuje od ostalih predstavnikov vrste, v katero se žanr kot v večjo vrsto vključi. (Pavličić 1983: 21 v prav tam: 73.)

Torej razumevanje in definiranje pojma žanr pri Slovencih ni usklajeno. V diplomski nalogi je žanr mišljen kot snovno natančneje določena kategorija znotraj literarne vrste. Za žanr so potrebne tri lastnosti: snovna določenost (ista snov, tipični glavni in stranski motivi), oblikovna konvencija in kontinuiteta (več besedil istega žanra in artikulirana zavest o žanrskih besedilih). Istemu žanru pripadajo tista besedila, kjer ostajajo določeni elementi žanra nespremenjeni, manj pomembni pa se spreminjajo in variirajo. Znotraj posameznega žanra se lahko razvijejo različni žanrski tipi ali podžanri. Žanri pa se po daljšem časovnem obdobju lahko spreminjajo skladno s slogovnimi inovacijami ali pod vplivom drugih žanrov. Povezujejo se v žanrske sisteme. Vsak narod pa razvije tiste žanre, ki jih potrebuje oz. jih želi razviti. (Belšak 2003: 152–153.)

5.3 Žanrski sinkretizem

Značilnost slovenskega romana pa je žanrski sinkretizem, saj je v zadnjem času poskušal z žanrskim prepletanjem literarno preoblikovati tradicionalne romaneskne vzorce v pestrejšo in bolj "berljivo" podobo romana. Tako je žanrski sinkretizem, kot združevanje več romanesknih žanrov v okviru enega romana postal ob koncu stoletja bistveni preoblikovalec tradicionalne romaneskosti, v okviru katere zvrstni in vrstni sinkretizem predstavljata večinoma le stilistično potezo. (Sosič 2001: 74–75.)

Naslednje žanre pa je zaslediti tudi v Partljičevih nemladinskih romanih in kratki prozi. Najprej sem obravnavala nemladinska dela, ki sem jih ločila na roman in kratko prozo ter v okviru teh določila žanr.

5.3.1 Družbenokritični roman

Tone Partljič velikokrat kritizira politični sistem, kljub temu da je bil nekaj časa tudi sam del le-tega. Posebnost njegovega pisanja je v tem, da je njegova kritika obarvana s humorjem. Njegov roman *Kampanja* je dober primer kritike družbe in političnega sistema. Pri tem gre tudi za *ljubezenski roman*, saj je v središču ljubezenska zgodba dveh mladih, ki se želita poročiti, a jima domači zaradi različne politične opredeljenosti skušajo v času kampanje to preprečiti. Kritizira ljudi, ki se pustijo tako zmanipulirati politiki, da s tem uničijo prijateljstvo in družino. Pravi, da ljudje vedno kritizirajo politike, kmalu pa ji podležejo tudi sami.

Roman *Samo roko daj* je prav tako družbenokritični, poleg tega pa je tudi *ljubezenski*. Sestavljen je iz dveh delov. Prvi del se dogaja leta 1946, drugi pa 1996. Gre predvsem za kritiko političnega in vojaškega sistema, saj so se morali politični nasprotniki izseliti v emigracijo, npr. v Argentino, drugače jim je grozila smrt. V romanu je šele Matejev vnuk čez toliko in toliko let lahko ponovno navezal stik z domovino.

Tudi *Mala* je družbenokritični roman, poleg tega pa je seveda *ljubezenski*. Družbena kritika je izražena tako, da junaka sredi reke v Vojvodini, v idilični naravi, zmotijo oddaljeni streli. Gre za čas osamosvajanja Slovenije in čas, ko se vzpostavijo popolnoma novi odnosi do

"prijatelj" Slovencev. Prej tako dobri prijatelji postanejo nezaupljivi do Slovencev. Nekateri postanejo celo sovražni.

Tudi *Grob pri Mariji Snežni* je družbenokritični roman. Pisatelj kritizira takratni sistem, ki ni dovolil niti oskrbovanja groba Stanka Majcna v sklopu šole in otrok zaradi tega, ker je bil v času življenja na napačni politični strani. Ob tem je tudi kritika vojaških in političnih dejanj po drugi svetovni vojni. Starec glavnemu junaku, učitelju, pripoveduje zgodbo, ki ga teži že leta. Videl je namreč, kaj se je zgodilo sinu Stanka Majcna. Opisuje grozote, ki so se zgodile vojnim ujetnikom in s tem Majcnovemu sinu že po koncu vojne.

V *Prelesti prelesti* gre prav tako za družbenokritični roman, saj junak opravlja delo, ki je povsem nepotrebno in nesmiselno. Kritizira torej sistem, ki je ljudem narekoval nesmiselna dela, pozabljal pa na tisto, kar je bilo resnično potrebno in pomembno. V njem kritizira tudi dejstvo, da dekleta precej težje dobijo zaposlitev kot fantje. Gre za nekakšno diskriminacijo, saj naj bi bila dekleta kot režiserke precej slabše kot fantje, zato se v romanu dekle odloči stvari vzeti kar v svoje roke.

5. 3. 2 Ljubezenski roman

Kot ljubezenski roman je podnaslovljen roman *Mala*, kjer gre za ljubezensko zgodbo med režiserjem in igralko. Režiser ima sicer ženo in sina, zato z ljubico pred težavami pobegneta v idilično okolje sredi reke v Vojvodini. Tam taborita in uživata brezskrbno življenje, ki si ga popestrita z ljubezenskimi izlivmi.

Tudi roman *Dom dom* je ljubezenski, po drugi strani pa celo *avtobiografski*, saj se pisatelj vključi v roman kot poslanec, ki v domu obišče svojo profesorico slovenskega jezika iz nižje gimnazije, ki mu je vcepila ljubezen do jezika. Želi nam prikazati, da se lahko tudi prebivalci doma za upokojence zaljubijo, poročajo in uživajo svoje življenje. Biti v domu sploh ne pomeni konec življenja, ampak začetek nečesa novega, ki te prav tako lahko osreči. Roman je posvetil svoji profesorici slovenščine, saj v času, ko ga je najbolj potrebovala in ni imela nikogar na svetu, tudi on ni imel časa zanjo.

Roman *Kampanja* je vsekakor ljubezenski, prav tako pa tudi *družbenokritični*. Robi in Julijana se zaljubita in se zaradi njene nosečnosti želita čim prej poročiti. Domači jima zaradi kampanje poroko skušajo prestaviti na kasnejši čas, saj sta družini v različnih strankah, kar bi prineslo nesoglasja na poroko. Mlada se temu upreta, odideta od doma, se poročita in se odpravita v Pariz na medene tedne. Vse skupaj se srečno konča.

Roman *Samo roko daj* je prav tako ljubezenski in ne samo *družbenokritični*. Kot sem omenila, se dogaja v dveh delih, leta 1946 in 1996. Ljubezen mladenke in kasneje babice Katarine do fanta in kasneje dedka Mateja, ki ga reši pred smrtjo, je dolga. Kljub temu, da je on v emigraciji in preživita lep del svojih življenj narazen, na stara leta ne pozabita drug na drugega. Ponovno ju združita njuna vnuka, ki se prav tako zaljubita.

5.4 Žanri kratke proze

5.4.1 Družbenokritična kratka proza

Nekaj njegove kratke proze je predvsem družbenokritične. Sem vsekakor spada *Jalovost*. V njej predvsem kratka zgodba *Jalovost* podaja kritiko takratnega političnega sistema. Tudi v knjigah *Ne glej za pticami*, *Volk na madridskih ulicah* in *Pepsi ali provincialni Donjuan* najdemo kritiko takratnega političnega sistema, pisatelj predvsem kritizira socializem in takratno miselnost. Politika posega v vse sfere človekovega življenja, ga vodi in z njim manipulira.

V knjigah *Volk na madridskih ulicah*, *Usodna privlačnost*, *Pepsi ali provincialni Donjuan* in *Jalovost* kritizira ljudi, njihovo obnašanje na pomembnih dogodkih, njihovo zlonamernost in nevoščljivost. V prvih dveh (novela z naslovom *Volk na madridskih ulicah* in knjiga *Usodna privlačnost*) gre tudi za kritiko ljudi v odnosu do živali. Velikokrat podležejo stereotipom, ki veljajo za določeno vrsto živali in se ne zmenijo za to, da imajo tudi živali čustva.

V knjigi *Pri Mariji snežni zvoni* pa kritizira miselnost in obnašanje ljudi do nezakonskih otrok. Nezakonski otrok je bil namreč avtomatsko manjvreden. V knjigi prikaže spopadanje

takšnih otrok (najprej Micike in nato njenega sina Tinčka) s to miselnostjo in občutek, da sta "nikogaršnja".

V knjigah *Ne glej za pticami* in *Jalovost* pa kritizira sistem, ki je njemu, Partljiču, onemogočil nadaljnji študij, zato bi lahko rekli, da so te novele tudi *avtobiografske*, saj se glavni junak srečuje s takšnimi problemi, s kakršnimi se je v mladih letih tudi pisatelj sam.

5. 4. 2 Biografska/avtobiografska kratka proza

Med biografsko kratko prozo bi lahko šteli knjigo *Starec za plotom*, ki je sicer podnaslovljena z *elegija v prozi*. Govori o življenju nekdanjega podbana Jugoslavije Stanka Majcna in o njegovi ženi. Njuno življenje pod Kalvarijo je siromašno, vseskozi pa ju spremlja spomin na izgubljenega sina. Majcnovo starost popestri majhno dekletce Dajdica, o kateri napiše tudi zbirko pesmi.

V nekateri Partljičevi zgodnji kratki prozi je začititi avtobiografske elemente, in sicer v *Ne glej za pticami* in *Jalovost*. Pisatelj je tu želel izraziti predvsem žalost, ki ga je prevevala, ker se je v učiteljskem poklicu počutil nesvobodnega in s tem nezmožnega ustvarjati in pisati leposlovje. Svoja občutja in s tem povezane dogodke je opisal v teh dveh knjigah.

V knjigi *Dom dom* je opisal svojo napako, ki ga preganja še v današnjih dneh. Nikoli si ni vzel dovolj časa in v domu obiskal svoje učiteljice slovenščine, ki mu je vseskozi pomenila veliko in mu vlila ogromno samozavesti. Potem, ko si je le vzel čas, pa je bilo že prepozno, umrla je osamljena in zapuščena. Tega si ni mogel nikdar odpustiti, zato je tudi napisal to knjigo.

Tudi v kratki prozi *Golaž, reka in mostovi* gre za avtobiografsko kratko prozo, vendar gre v prvi vrsti za *potopisno kratko prozo*. Pisatelj, tokrat še vedno tudi poslanec, svojemu emigrantskemu prijatelju razkazuje mesto Maribor in mu predstavlja znane osebnosti.

5. 4. 3 Potopisna kratka proza

Kot potopisno bi lahko označila knjigo *Golaž, reka in mostovi*. Glavna oseba je pisatelj sam, takrat še poslanec, ki prijatelja iz emigracije vodi po Mariboru in mu razkazuje mestne znamenitosti.

5. 4. 4 Ljubezenska kratka proza

Ljubezenski žanr zasledimo v knjigi *Pri Mariji Snežni zvoni*. Gre za nesrečno ljubezensko zgodbo Micike in Lojzeka, ki ju usoda razdruži. Micika je nesrečna, ker je Lojzek pred oblastjo pobegnil v Ameriko. Boji se namreč imeti nezakonskega otroka, zato naredi samomor. Otrok, Tinček, preživi in se tako kot njegova mama v življenju počuti manjvrednega. Usoda se torej ponavlja.

5. 4. 5 Zgodovinska kratka proza

Kot nekakšna zgodovinska kronika obmejne slovenjgoriške vasi je knjiga *Pri Mariji Snežni zvoni*. Pisatelj svoje pripovedovanje začne v začetku stoletja, z obiskom Franca Jožefa, nato izvemo za uboj kralja Aleksandra, piše o času druge svetovne vojne, o obisku Tita in na koncu o osamosvajanju Slovenije, ter še marsikaj. Podrobno opiše tudi nagrobnike, kjer so zapisane resnične osebnosti, ki počivajo na tistem mestu.

Ugotovila sem, da je največ Partljičeve literature namenjene odraslim družbenokritične. Družbenokritični žanr je zaslediti tako v romanih kot v kratki prozi. Tudi ljubezenski žanr je dokaj pogost v njegovih nemladinskih romanih in kratki prozi. Sledijo še (avto)biografski, potopisni in zgodovinski žanr, ki jih lahko zasledimo le v kratki prozi.

5. 5 Žanri v mladinski književnosti

V slovenskem prostoru tudi še nimamo celostne teorije o književnih zvrsteh, vrstah in žanrih v mladinski književnosti. Prvič je bilo poglavje *Mladinska književnost* umeščeno v knjigo *Slovenska književnost III* leta 2001, ki ga je napisal Igor Saksida in pomeni prvo enakovredno obravnavo mladinske književnosti v slovenski literarni zgodovini. (Haramija 2003: 171–172.)

Ker pa se dela v nemladinski književnosti preučujejo v smeri utrjevanja književnih zvrsti (nadvrst), vrst in žanrov, se zdi smiselno na tak način preučevati tudi mladinska dela.

V teorijah mladinske književnosti pa se pojavljata dva principa umeščanja (proznih) književnih del v vrste in žanre:

1. Prvi način je, da se dela preučujejo po žanrih, ne upoštevajo pa se književne vrste (npr. Miroslava Genčiova).
2. Drugi način pa temelji na pripadnosti književnega dela književni vrsti (npr. pravljica, kratka zgodba, povest, roman), v okviru posamezne vrste pa se dela uvrščajo v žanre (npr. mladinski roman: avanturistični, ljubezenski, idr.)

Slednji način je v mladinskih teoretičnih razpravah bolje zastopan (npr. Saksida, Kobe). (Haramija 2006: 60.)

Najbolj jasno se kaže razlikovanje med *iracionalno* in *realistično* (resničnostno) mladinsko književnostjo, kjer gre za naslonitev na Göteja Klingberga, ki znotraj obeh sektorjev razvije podrobnejšo žanrsko klasifikacijo. (Kobe 1987: 165.) V nadaljevanju se bom tudi sama osredotočila na *realistično* oz. *resničnostno* mladinsko prozo.

V *Slovenski književnosti III* je Saksida oblikoval naslednjo preglednico vrst avtorske mladinske proze (Saksida 2001: 426.):

Iracionalna oz. neresničnostna proza	Realistična oz. resničnostna proza
klasična pravljica, povedka, basen	pripoved s človeškimi osebami
živalska pravljica	živalska zgodba
nesmiselnica	avtobiografska pripoved
sodobna pravljica (kratka in daljša, tj. fantastična pripoved)	zabavna oz. trivialna pripoved

Tabela 2: Saksida - vrste avtorske mladinske proze

Marjana Kobe je v *Pogledih na mladinsko književnost* tudi obravnavala realistično (resničnostno) mladinsko prozo, ki pa je ni poimenovala po književnih vrstah, pač pa glede na starost naslovnika, ki mu je književno delo namenjeno. Gre za zgledovanje po Klingbergovi literarni kategoriji realističnega (resničnostnega) prikaza otroka in vsebuje tri modele: prvi je namenjen otrokom do osmega oz. devetega leta starosti, drugi je namenjen otrokom med desetim in dvanajstim oz. štirinajstim letom ter tretji je namenjen mladostnikom med petnajstim in osemnajstim letom. K slednjemu pa spadajo že "obsežnejša, včasih že romaneskno zasnovana besedila, v katerih glavni literarni lik prerašča svoje osnovnošolsko obdobje in vstopa v 'nov' svet, svet odraslih /.../" (Kobe 1987: 176.)

Tudi Dragica Haramija v svojem članku *Slovenska mladinska realistična kratka pripovedna proza po letu 1950* kratko prozo ločuje v dve veliki skupini: *realistično oz. resničnostno* ter *iracionalno oz. neresničnostno*. (Haramija 2006: 59.)

Pri opredeljevanju "realistične" proze nastanejo težave, saj se zdi oznaka "realističen" nekoliko problematična, saj nehotе prozo povezuje z realizmom kot obdobjem v razvoju literature. Kobetina opredelitev realistične proze je sicer vsebinska, merilo je namreč izbor snovi in njena naslonitev na "socialno resničnost" in ne realističen način pisanja. Saksidi pa se

zdi ustreznejši neuveljavljeni izraz "resničnostno" besedilo, "saj besedilno resničnost povezuje z zunajbesedilno resničnostjo, hkrati pa ne zavaja v napačno predstavo, povezano z realizmom v literarnozgodovinskem smislu, ki odslikuje družbeno resničnost." (Saksida 1994: 78–79.)

5.6 Resničnostna mladinska kratka proza

Dragica Haramija v članku *Slovenska mladinska realistična kratka pripovedna proza po letu 1950* ugotavlja, da dobiva kratka proza v različnih razpravah pomen nadrejenega pojma za novelo, kratko zgodbo in črtico. (Haramija 2006: 59.)

Gregor Kocijan ugotavlja, da je eno najbolj poudarjenih lastnosti kratke proze dolžina besedila. Sledijo si še fragmentarnost zgodbe, en osrednji literarni lik in en pomemben dogodek, ki je vezan na glavni literarni lik. (Prav tam: 61.)

V mladinski književnosti se med kratkoproznimi besedili kaže obstoj črtice (redkeje) in kratke zgodbe. Aleksander Kustec pa v članku *Kratka zgodba v literarni teoriji* povzema različne teoretike, bistveno pa se mu zdi razmerje med črtico, kratko zgodbo in novelo. "Črtica je lahko le obris neke književne osebe ali skica njenega razpoloženja, v kratki zgodbi pa mora bralec imeti občutek, da se je nekaj zgodilo. Poanta mora biti v akciji, kajti prava kratka zgodba je nekaj več kot le zgodba, za katero je značilno, da je le kratka in brez prave umetniške vrednosti." (Kustec 1999: 90 v prav tam: 61.) Tomo Virk pa ob tem poudarja, da bi "vzorčna kratka zgodba bila besedilo, pisano največkrat v prvi osebi, brez ekspozicije in s pomanjkljivo karakterizacijo, ki dogajanje lahko linearno, lahko pa skokovito stopnjuje proti vrhuncu in se v momentu krize največkrat tudi odsekano sklence; konec ostaja odprt, ni ne fabulativne ne metafizične zaokrožitve, temveč je pogosta nekakšna iracionalna nota." (Virk 2004: 286 v prav tam: 62.)

Haramija v svojem članku predstavi tri žanre realistične mladinske kratke proze, ki so se uveljavile po letu 1950: *spominska kratka proza*, *doživljajska kratka proza* in *detektivska kratka proza*.

Po tem sem skušala razvrstiti tudi Partljičevo mladinsko kratko prozo.

5. 6. 1 Spominska kratka proza

Praviloma ima prvoosebne vsevedne pripovedovalca, le-ta pa opisuje časovno in prostorsko bolj ali manj odmaknjene dogodke, ki so pogosto biografsko obarvani.⁴ Najpogosteje se avtor spominja svojega otroštva, preživetega v idiličnem ruralnem okolju.

Tudi Tone Partljič je pisal o svojem otrostvu. Svoje spomine je popisal v dveh knjigah kratkih zgodb, in sicer *Hotel sem prijati sonce* (1981) ter *Slišal sem, kako trava raste* (1990). Zgodbe podaja s perspektive odraslega, ki ga nek dogodek iz zrelih let spomni na otroštvo. V obeh delih se vrača v svojo rojstno vas Pesnico, takrat še popolnoma ruralno in idilično. Opisuje dobroto svojih staršev, piše o sestri in bratu ter predvsem o sebi in svoji naivnosti. Njegove kratke zgodbe so prvoosebne z močno poudarjeno čustveno platjo doživetih dogodkov, pa naj bo to žalost, veselje, sram ali strah. Tisto, kar naredi njegovo pripovedovanje še bolj zanimivo za branje pa je humor.

Tudi njegovo zbirko črtic *General: deset črtic o Rudolfu Maistru* lahko uvrstimo med spominsko kratko prozo. Vendar tokrat pisatelj ne govori o sebi, ampak želi otrokom predstaviti življenje Rudolfa Maistra. Želi jim vcepiti spoštovanje do tega človeka, ki je za Slovence naredil ogromno. V črticah opisuje dogodke, ki so zaznamovali Maistrovo življenje od trenutka, ko je samega sebe oklical za generala in s tem Slovencem priboril Maribor pa do njegove smrti. Na koncu poda še svoje razmišljanje o tem markantnem človeku, ki je tudi nanj naredil velik vtis.

5. 6. 2 Detektivska kratka proza

V mladinski književnosti veljajo predvsem pravila, ki jih je postavil S. S. Van Dine⁵, kljub temu, da je govoril o detektivskem romanu. Za tovrstno mladinsko literaturo velja, da se

⁴ Igor Saksida v *Slovenski književnosti* 3 nekatera kratka prozna besedila uvršča med avtobiografske pripovedi.

⁵ Pravila so objavljena v knjigi *Memento umori* (1982), str. 13 –17.

bistveno bolj nagiba k pustolovščini kot pa k trdi detektivski zgodbi. John G. Cawelti je zapisal formulo štirih nujnih sestavin klasične detektivske zgodbe: nerazrešen zločin, predstavitev detektiva, osebe in odnosi, ozadje. (Cawelti 1982: 166–203 v prav tam: 66.) Haramija poda kot enega izmed dobrih primerov slovenske mladinske kratke detektivske zgodbe delo Leopolda Suhadolčana *Naočnik in očalnik, mojsta med detektivi* (1973).

Sem bi lahko uvrstila Partljičevo *Dupleško mornarico: mladinsko povest z reke Drave*. Govori o siroti Frančku, ki se brez denarja skuša čim bolje znajti v svetu. Vsi sorodniki mu odklonijo pomoč, zato si življenje uredi po svoje. Spoprijatelji se s splavarji, jim pomagajo pri delu, ob tem pa ugotovi, da vsi le niso tako pošteni in da hočejo s krajo in tihotapljenjem veliko zaslužiti. Stvari vzame v svoje roke, s prijatelji ustanovijo dupleško mornarico in razkrinkajo tihotapce. Fant je za dobro delo nagrajen, saj končno dobi svoj dom.

Franček ni klasičen detektiv, vendar kljub temu s svojo iznajdljivostjo in pogumom razreši zločin.

5. 6. 3 Doživljajska kratka proza

Doživljajska kratka proza se od spominske loči predvsem glede na karakterizacijo literarnih likov, ki je v tovrstni kratki prozi pogosto posredna, glede na književni prostor (urbano okolje) in pripovedno perspektivo (opazovanje sodobnega otroka). (Prav tam: 64.)

Nobene mladinske kratke proze Toneta Partljiča ne bi mogla uvrstiti v to podskupino.

Ugotovila sem, da je največ Partljičeve mladinske kratke proze spominske, takoj nato ji sledi detektivska kratka proza. Nisem pa zasledila doživljajske kratke proze.

Besedila z realistično motivacijo so namenjena bralcu staremu približno toliko, kot je stara glavna književna oseba (z nekaj izjemami, npr. *General*), zato lahko trdimo, da obravnavana

dela sodijo predvsem v robinzonsko obdobje bralnega razvoja (približno med osmim in dvanajstim letom). (Prav tam: 68.)

Veliko je predvsem dogodivščin, ki jih otroški literarni liki doživljajo skozi svoj vsakdan. V vseh obravnavanih delih pa je glavni junak fant. Verjetno zato, ker je bolj dovzeten za drobne nagajivosti, pustolovščine in smeh kot deklica v istem starostnem obdobju. (Prav tam: 68.)

5.7 Resničnostni mladinski roman

Obsežno definicijo mladinskega romana najdemo v *Lexikonu der Kinder- und Jugendliteratur*, ki pa kljub priznavanju izraža tudi zadržke o njem. "Roman je običajna označba za veliko pripovedno obliko v prozi. Praviloma prikazuje prepletena zunanja dejanja ter opisuje notranja stanja in razvoje, ki predstavljajo kot individualne usode subjektivno projekcijo pogojev resničnosti. Širina prikazovanja, predvsem pa zahteve po bračevi sposobnosti recepcije, so vodile k temu, da se je termin roman na področju otroške in mladinske književnosti uveljavljal le v zelo skromni meri." (*Lexikon der Kinder- und Jugendliteratur* 1977: 201 v Haramija 2003: 172.)

V literarnoteoretičnih razpravah o mladinski književnosti se torej kljub pomislekom pojavlja termin mladinski roman, ki pa ni povsem identičen romanu v nemladinski literaturi. Tudi v slovenski mladinski realistični pripovedni prozi obstajajo besedila, ki presegajo pripoved (povest) kot književno vrsto. Med mladinske realistične romane bi smeli šteti dolga prozna besedila, ki imajo epsko notranjo formo in posegajo v življenje najstnikov. V obdobju abstraktne inteligence (od 12. do 16./17. let), tj. v četrtem obdobju bralnega razvoja, je njihov psihični razvoj in količina izkušenj dovolj obsežna, da doseže nivo zmožnosti razumevanja daljših in zapletenejših književnih del. Mladinski roman ima navadno natančno opisan glavni literarni lik, le-ta je mladostnik v težavnem pubertetnem obdobju, književni prostor in čas sta precej natančno določljiva, ni pa pretirane večplastnosti, saj mladi bralec sprejema predvsem zanimivo zgodbo. Tudi v mladinski književnosti je prisoten žanrski sinkretizem, kot ga za nemladinski sodobni roman utemeljuje Alojzija Zupan Sosič. Temeljni žanri slovenskega realističnega (resničnostnega) mladinskega romana so: *avanturistični mladinski roman*,

ljubezenski mladinski roman, socialno-psihološki mladinski roman in roman "v kavbojkah" ali jeans roman.

5. 7. 1 Avanturistični mladinski roman

V središču avanturističnega mladinskega romana je avantura, v katero se podajo glavni literarni liki. Glavni književni liki imajo navadno izrazito pozitivne lastnosti, ostali pa izrazito negativne lastnosti. Najpomembnejši element pa je težak problem, ki se izteče v srečen konec.

Sem bi prav lahko štela Partljičev mladinski roman *Maša in Tjaša*. Sicer bi ga lahko šteli tudi med sodobne mladinske povesti. Sedemletna deklica Maša je glavni literarni lik, ki s svojo neposrednostjo in pogumom tvori zgodbo. Ob njej nastopa desetletna Tjaša, ki je v družbi zasmehovana zaradi svoje prekomerne teže in ljubezni do knjig. Dekleti se spoprijateljita, vendar jima prijateljstvo skuša preprečiti Tjašin oče, saj ga jezi politična opredeljenost Mašinega dedka. Maša in Tjaša se mu skušata upreti, zato se sami z vlakom odpeljeta iz glavnega mesta v Maribor in iz tam v Pesnico, ozdravit dušo in srce. V Pesnici pa naletita na tihotapce, ki jim s pomočjo Mašine iznajdljivosti pobegneta in jih prijavita policiji. Sami se nato srečno vrneta domov, kjer so ju vsi srečni pričakali. Tudi Tjašin oče se je omehčal in dovolil njuno prijateljstvo. Tjaša pa je postala prav tako priljubljena na šoli, kot je bila prej že Maša.

Partljič je napisal le en mladinski roman, ki je torej avanturističen.

6 Glavni junak

Junaki v mladinski prozi so običajno otroci ali mladostniki od 12. do 18. leta starosti. Zanje je večinoma značilen konflikt odraščajočega, bolj ali manj neprilagojenega posameznika z njegovim okoljem, z veljavno hierarhijo vrednot, z normami in tabuji, ki mu jih vsiljuje tradicija in ki jih skuša pri iskanju svoje avtentičnosti na različne načine obiti ali jih preseči. Hkrati s tem konfliktom, ki se udejanja predvsem na dveh ravneh (mladostnik: šola oziroma zavod, mladostnik: starši), pa se spori dogajajo tudi v mladostniku samem, in sicer kot posledica njegovega telesnega in čustvenega dozorevanja, spolne prebujenosti, predvsem pa hlastnega, negotovega in praviloma samotnega iskanja svojega mesta v svetu odraslih, se pravi, poskusov, da bi sredi dedovanih in vsiljenih vrednot izoblikoval lasten pogled na svet in z njim uskladil svoje ravnanje. (Aleš Berger 1984: 30.)

V tem poglavju me bodo zanimale razlike, ki se kažejo skozi izbiro glavnega junaka med tako imenovano mladinsko prozo Toneta Partljiča in njegovo prozo za odrasle. Zanimala me bo starost glavnega junaka, predvsem pa dejstvo, ali le ta vpliva na odločitve, da neko knjigo uvrščamo med mladinsko književnost ali književnost za odrasle.

Poleg tega me bo zanimala še starost pisatelja v času, ko je pisal mladinsko književnost. Ali se vidi kakšna razlika v času pisanja kratke proze in romanov.

Mladinska književnost (kratka proza)	Opombe	Glavni junak
Hotel sem prijeto sonce (1981)	- prvoosebni pripovedovalec, razen v <i>Tetica, jaz sem te zdaj prišla</i> - črtice	- v trinajstih črticah je glavni junak pisatelj v otroških letih - v eni črtici je glavni junak pisatelj v zrelih letih (<i>Mačka v bloku</i>) - v eni črtici je glavna junakinja njegova mama v otroških letih (<i>Tetica, jaz sem te zdaj prišla</i>)
Slišal sem, kako trava raste (1990)	- prvoosebni pripovedovalec - gre za nekakšno nadaljevanje knjige <i>Hotel sem prijeto sonce</i> - črtice	- v osmih črticah je glavni junak pisatelj v otroških letih - v petih črticah je glavni junak pisatelj v zrelih letih - v dveh črticah (<i>Profesor Stopar prihaja in Dama iz Šanghaja</i>) je glavna junakinja pisateljeva starejša sestra Jožica v otroških letih - v eni črtici (<i>Francijeve ščuke</i>) je glavni junak pisatelj brat Franci v otroških letih - v eni črtici (<i>Sosed Harič v omaki</i>) je glavni junak pisatelj sosed, ko je bil pisatelj še otrok
Dupleška mornarica; mladinska povest z reke Drave (1996)	- mladinska povest	- štirinajstletni deček Franček (sirota)
General; deset črtic o Rudolfu Maistru (2006)	- črtice	- Rudolf Maister: v osmih črticah, vedno kot odrasla oseba - <i>Je to res Maister?</i>: dvaindvajsetletni Jaroslav - <i>Moj general Maister</i>: pisatelj v zrelih letih

Tabela 3: Mladinska kratka proza

Književnost za odrasle (kratka proza)		Glavni junak
Ne glej za pticami (1967)	- šest novel	- <i>Jalovost</i> in <i>Opazovanje življenja</i>: učitelj Kovač nekje med dvajsetim in tridesetim letom - <i>Ne glej za pticami</i>: Jože v dvajsetih letih - <i>Noč</i>: Jure v dvajsetih letih - <i>Oče</i>: ločeni oče Brane nekje med dvajsetim in tridesetim letom - <i>Ljubezen</i>: kurjač Jaka in čistilka na šoli nekje v tridesetih letih
Jalovost (1971)	- dve noveli	- <i>Poroka</i>: triindvajsetletni Jože - <i>Jalovost</i>: ni poimenovan z imenom, približuje se tridesetim letom
Volk na madridskih ulicah (1974)	- enajst novel	- <i>Mama umrla STOP</i>: hčerka je nepoimenovana - <i>Kako je učitelj preživel novembrsko nedeljo in izpadel iz kombinacije, Zakaj ima prijatelj Ernest brado?</i> in <i>Govornik</i>–učitelji - <i>Vdovstvo in pogreb Karoline Žašler</i>: podeželski zdravnik - <i>Zakaj ne razumemo sanj?</i> – šestdesetletnistarec - <i>Megleno</i> – gledališčnik - <i>Gospod sadistek in ženščina</i>: odrasel - <i>In the morning</i>: odrasel, literarni kritik, nepoimenovan - <i>Rihtarič</i>: pisatelj v mladih letih - <i>Volk na madridskih ulicah</i>: volk
Pri Mariji Snežni zvoni (1994)	- I. del Micika - II. del Tinček	- <i>I. del</i> – Micika; njeno otroštvo do dvajsetih let - <i>II. del</i> – Tinček; njegovo otroštvo do osemnajstega leta, epilog: šestdesetleten
Starec za plotom (1995)	- elegija v prozi	- starec (Stanko Majcen) od šestdesetega do osemdesetega leta
Usodna privlačnost (2001)	- pet novel o ljudeh in živalih	- <i>Medvedek</i>: najmanjši medvedji mladič - <i>Lovec Jelenc in jelen</i>: vodja revirja, starejši lovec Rudi Jelenc - <i>Deček in somica</i>: sedemletni Zlatibor, mlada somica Marmor - <i>Morski pes Reks</i>: pisatelj v zrelih letih - <i>Ljudmila in jagnje</i>: pisatelj in njegova žena Ljudmila, oba v zrelih letih
Golaž, reka in mostovi (2003)	- črtice	- pisatelj v zrelih letih in mlad fant Radivoj, Slovenec iz Avstralije

Tabela 4: Nemladinska kratka proza

Mladinska književnost (roman)		Glavni junak
Maša in Tjaša (1999)	- mladinski roman	- prvošolka Maša (in četrtošolka Tjaša)

Tabela 5: Mladinski roman

Književnost za odrasle (roman)		Glavni junak
Prelesti prelesti (1990)	- prvi Partljičev roman	- absolvent Fonzi
Mala (1992)		- režiser - neuspešna mlada igralka (študentka)
Samo roko daj (1997)	- kratek roman v dveh delih (1946 in 1996) - dokaz, da se zgodovina ponavlja (vnukinja Katka se v II. delu zaljubi v vnuka tistega Mateja, ki ga je šestnajstletna babica rešila pred "knojevci") - pisateljeva ljubezen do emigracije	- I. del 1946 – šestnajstletna Črešnikova Katka - II. del 1996 – šestinšestdeset letna Črešnikova Katarina - njena najstniška vnukinja Katka
Kampanja (2002)	- v glavno zgodbo o slovenskih volitvah je spretno vpletena ljubezenska zgodba mladega para	- enaindvajsetletni Robi Lončarič - osemnajstletna Julijana Gornik
Grob pri Mariji Snežni (2005)	- roman	- učitelj slovenščine na Mariji Snežni, Tine Petrič
Dom Dom (2008)	- roman	- upokojena igralka Jasmina Rudolf

Tabela 6: Nemladinski roman

V nadaljevanju sem si najprej ogledala njegovo mladinsko prozo, nato sem naredila nekaj primerjanj z njegovo prozo za odrasle. Pozorna sem bila predvsem na izbiro glavnega junaka in s tem na uvrstitev del med mladinsko ali nemladinsko prozo.

Glede glavnega junaka v mladinski prozi se mi najprej poraja vprašanje v zvezi z zgoraj omenjeno knjigo *General: deset črtic o Rudolfu Maistru*. V njej nikoli ne nastopajo osebe v zgoraj omenjeni starostni meji, zato se tudi ne srečujejo z otroškimi oziroma najstniškimi

problemi. V večini črtic je glavni junak general Maister, odrasel moški. Knjiga bi bila torej lahko namenjena odraslemu bralcu. Prav lahko bi hitro prešla iz mladinske književnosti v književnost za odrasle, saj v ničemer ne spominja na mladinsko prozo.

Podobno pa se nejasnosti dogajajo tudi pri prozi, ki je trenutno pri Partljiču uvrščena med prozo za odrasle. Nekatera dela bi prav lahko prešla tudi v mladinsko književnost. Meja je nejasna in je ne moremo ostro začrtati, lahko jo samo slutimo.

V knjigi *Golaž, reka in mostovi* je glavni junak mlad fant Radivoj iz Avstralije, ki ga gospod Partljič, pisatelj in poslanec, vodi po mestu Maribor. Tako kot zgoraj omenjena knjiga o generalu Maistru, bi bila ta prav tako lahko namenjena otrokom, saj bi jih na prijazen in slikovit način poučila o mestu Maribor. Delo je sestavljeno iz kratkih črtic, zato branje in razumevanje besedila ne bi bil nikakršen problem.

Najbolj nejasno pa se meje kažejo prav pri nekaterih Partljičevih romanih, ki so uvrščeni med prozo za odrasle. Roman *Kampanja* ima znotraj glavne zgodbe o zdrahah v času slovenskih volitev spretno vpeljana zgodbo dveh mladih, Julijane in Robija, ki sta kakor novodobna Romeo in Julija ujeta v konflikte odraslih. Tudi onadva prihajata v konflikt z okolico in starši, zato vajeti vzameta v svoje roke, rešita nekaj problemov, ljudem priskočita na pomoč in vse se srečno konča. Glede na izbiro glavnih junakov, glede na njuna doživetja, bi knjigo prav lahko umestili med mladinske romane. Problem pa lahko nastane pri razumevanju okvirne zgodbe, kjer je tema politika (razprtije zaradi nje, kriminalna dejanja, preteklost povezana z pranjem denarja ...), ki pa mladostnikom ni toliko pisana na kožo in bi tako imeli težave z razumevanjem celotne zgodbe.

Podobno dilemo imam pri romanu *Samo roko daj: kratek roman v dveh delih*. Prvi del se dogaja leta 1946, ko je glavna junakinja Črešnikova Katica stara šestnajst let. Tudi ona v nasprotju pričakovanj, ki jih do nje gojita starša, stvari vzame v svoje roke in reši nekega fanta gotove smrti. Za njeno skrivnost ve le njena babica, ki pa jo skrbno čuva. Medtem ko se drugi del dogaja leta 1996, ko je nekoč Katici, sedaj Katarini, že šestinšestdeset let. Ima najstniško vnukinjo Katko, s katero si prav tako delita skrivnosti, kot si jih je pred veliko leti

sama s svojo babico. Mlada Katka se zaljubi v fanta iz Argentine, vnuka tistega, ki ga je babica Katarina rešila pred mnogimi leti.

Vidimo, da sta tudi tu glavni junakinji najstnici, vsaka odigra svojo vlogo v svojem obdobju. Obe se odlično razumeta s svojima babicama in z njima delita skrivnosti. Meja med mladinsko književnostjo in književnostjo za odrasle je tu zabrisana oz. je nejasna.

Tako kot pri *Kampanji* je lahko tudi tu odločala v ozadju izražena tema, globoko sporočilo, ki ga najstnik ne bi znal sam razbrati. Predvsem motiva vojne in zamejcev sta tu jasno izražena. Izražena je ljubezen do svoje dežele, ki jo gojijo zunaj nje in je zaradi političnih razmer ne bodo nikoli več videli.

Partljičeve črtice za mladino z naslovom *Hotel sem prijeti sonce* (1981) in *Slišal sem kako trava raste* (1990) sem prav tako vzela pod drobnogled. Najbolj me je privlačila zgodba o otroštvu njegove matere, ki jo najdemo v prvi knjigi. Mati kot majhna deklica pobegne od gospodarja in mame k novi družini, ki ji lahko nudi ljubezen in dostojno življenje. Črtica nosi naslov *Tetíca, jaz sem tè zdaj prišla*. Uvrščena je v mladinsko kratko prozo. Vprašanje pa se pojavi, ko prav takšno zgodbo zasledimo v Partljičevi kratki prozi za odrasle *Pri Mariji snežni zvoni*. Razlika med njima je le v tem, da pri mladinski črtici sklene svoje pripovedovanje v trenutku, ko deklica prispe k novi družini, medtem ko v drugi nadaljuje opisovanje njenega življenja do dvajsetega leta, ko obupana naredi samomor. V prvi pove, da je Micika njegova mama, v drugi uvidimo, da le-ta to ne more biti. Pisatelj torej spremeni tok dogajanja, ga nadgradi.

V drugem delu knjige *Pri Mariji snežni zvoni* pa je glavni junak Tinček, sin Micike, kjer spremljamo njegovo odraščanje do polnoletnosti. Tudi tukaj bi pri obeh glede na starost glavnih junakov lahko sklepali, da gre za mladinsko prozo. Kje je torej vzrok, da gre pri eni za mladinsko, pri drugi pa za književnost za odrasle? Saj gre konec koncev za isto zgodbo, le da v enem primeru zgodbo obogati in jo nadaljuje. Je mogoče tudi tu izbira motivov in teme tista, ki vpliva na določitev? Vendar je tudi samo trpljenje deklice in njen odnos z gospodarjem dokaj težka tema za mladinsko literaturo, pa je bilo kljub temu delo tja uvrščeno.

Je problem v samomoru dekleta ali kasnejše ozadje zgodbe, kjer zasledimo motiv druge svetovne vojne. Verjetno je prevelika pestrost motivov tista, ki vpliva na uvrstitev.

Tudi ostale njegove črtice v teh dveh knjigah, kjer je pripovedovalec v bistvu že odrasel človek in skozi oči odraslega spremlja dogajanje, bi lahko spadale med prozo za odrasle, npr. *Mačka v bloku (Hotel sem prijeli sonce)*, nato pa še *Pesnica, Naše hiše, Ata in čebele* (vse v knjigi *Slišal sem, kako trava raste*). V teh opisuje svojo ljubezen do Pesnice, s tem pa svojo izgubljenost v mestu, kjer se še mačka ne more počutiti doma, popiše še ljubezen do hiš, v katerih so živeli v pisateljevi mladosti, kjer se še sam primerja s Cankarjem in njegovo ljubeznijo do njihovih izb. Opíše še očetovo ljubezen do čebel, ki se je rodila na njegova stara leta in govori o njegovi smrti, ki ga je doletela v času ustvarjanja te knjige. Ti kratki spomini oz. črtice bi prav tako lahko umestili med njegova dela za odrasle.

Pri kratki prozi iz knjige *Volk na madridskih ulicah* na splošno ni dileme, zakaj delo spada v nemladinsko prozo. V mladinsko pa bi uvrstila le novelo *Rihtarič*, saj prvoosebni pripovedovalec opiše zgodbo iz svojega otroštva. Napisana je v prav takšnem stilu, kakršnega zasledimo v njegovi mladinski prozi, in sicer v knjigah *Hotel sem prijeli sonce* in *Slišal sem, kako trava raste*. Vse ostale novele iz te knjige brez težav uvrstimo v prozo za odrasle, saj je velikokrat prisoten motiv pogreba in kritike političnega sistema, motiv učitelja, motiv povezanosti človeka z živaljo pa zasledimo v noveli *Volk na madridskih ulicah*.

Nekaj avtobiografskega značaja imajo tudi novele, ki jih je pisatelj napisal najprej, npr. *Ne glej za pticami* in *Jalovost*. Pri teh dveh sicer nastopajo dokaj mladi junaki, okoli dvajset let imajo ali več, vendar se srečujejo s tako odraslimi problemi (alkoholizem, izgubljeni ideali, nesrečna ljubezen), da gre tu brez dvoma za književnost za odrasle. Tudi sama sem med branjem dobila občutek, da so te osebe vendarle še nekoliko starejše, kot je zapisano.

V Partljičevem prvem romanu *Prelesti prelesti* prav tako nastopa dokaj mlad fant Fonzi, absolvent. Tu je zanimiv tudi tip pripovedovalca, ki komunicira z bralcem, kar je pri Partljiču nekaj novega in nenavadnega. Takšna komunikacija je primerna tudi za mladinska dela, vendar v tem primeru ne gre za takšno delo.

V knjigi *Usodna privlačnost* gre za pet novel o ljudeh in živalih in njihovi povezanosti. Ob pregledu naslovov (*Medvedek*, *Deček in somica*, *Morski pes Reks*, *Ljudmila in jagnje* in *Lovec Jelenc in jelen*) imamo občutek, da je knjiga lahko namenjena tudi otrokom. Ob branju pa spoznamo, da ima nek globlji pomen, neko pomembnejše sporočilo. Tema je kompleksnejša, zato vemo, da je namenjena odraslim.

V knjigi *Starec za plotom* in *Dom dom* težav z uvrščanjem ni, saj gre za starejše, že upokojene osebe, ki se srečujejo z odraslimi problemi, vendar v slednji knjigi včasih prav tako spominjajo na mladostniške.

Izbor pisateljevih del (kratka proza in roman), ki sem jih izbrala za proučevanje v svoji diplomski nalogi kaže, da pisatelj Tone Partljič ni imel nekega časovnega obdobja, ko bi pisal samo za mladino. Njegova dela za mladino so nastajala skozi celotno obdobje njegovega ustvarjanja, z daljšimi časovnimi premori.

Iz zgornjih tabel lahko razberemo, da se je pisatelj najprej posvetil pisanju kratke proze, ki je tudi številčno bolj zastopana in šele nato romanov. Samo eno mladinsko delo, in sicer *Maša in Tjaša* (1999) je roman, medtem ko so ostala mladinska dela kratka proza. Vendar roman ni bil zadnji v njegovem opusu mladinske proze, saj sem prav tako spada leta 2006 nastal *General: deset črtic o Rudolfu Maistru*. Torej se je pisatelj vrnil nazaj k pisanju kratke proze.

7 Ilustracija

Že zunanji videz, razmerje med ilustracijo/sliko in besedilom kaže na dejstvo, da je fenomenalna plast v mladinski književnosti pomembna, na določeni stopnji (otroška književnost) pa celo odločilna plast literarnega dela. Pomembno je, da likovni del ni nikoli neodvisen od besedila, ampak mu je podrejen. Prisotnost ilustracije je torej posledica večje udeležnosti fenomenalne plasti. Knjiga mora biti torej zanimiva že na fenomenalni ravni – s tem pa je mogoč lažji prenos od zunanje (ilustracija) v notranjo podobo. Primanjkljaj na tvorni ravni v mladinski književnosti, predvsem v otroški, pomeni primanjkljaj izoblikovanosti

likov, junaka, literarne resničnosti nasploh v bračevi domišljiji. Pomemben element je tudi slikovitost (barvni dražljaj). (Saksida 1994: 54.)

Partljičeva mladinska proza je namenjena večinoma mladostnikom od desetega leta dalje. Ravno zaradi tega gre pri njej za primanjkljaj ilustracij. Ilustracije najdemo v knjigi *Hotel sem prijeli sonce*, vendar le v starejših različicah, ki jo je ilustriral Aco Mavec. Novejši izdaji iz leta 2005 nimajo več ilustracij. Tudi mladinski roman oz. povest *Maša in Tjaša* je obogatena z lepimi ilustracijami Matjaža Schmidta. Enako tudi *Dupleška mornarica: mladinska povest z reke Drave*. Njune ilustracije so podrejene besedilu.

Knjigi *Slišal sem, kako trava raste* in *General: deset črtic o Rudolfu Maistru* pa sta obogateni s fotografijami. V prvi gre za fotografije Pesnice skozi zgodovino in pisatelja ter njegove družine, v drugi pa za fotografije Rudolfa Maistra skozi leta. Fotografije prikazujejo tisto, o čemer celotno delo govori.

V knjigah namenjenim odraslim ni ilustracij in fotografij.

8 Vzgojnost

Mladinska proza pogosto vsebuje prvine vzgojnosti. Pri tem gre za avtorjevo željo po vplivanju na mladega bralca. Ta želja je lahko izražena neposredno z moralnimi nauki ali posredno, npr. s srečnim koncem kot nagrado za neko plemenito dejanje.

Predvsem mora biti mladinska literatura takšna, da oblikuje vzorec in postane vzor malemu človeškemu bitju ter ga v njegovem otroštvu in rasti vzgaja v etičnem in estetskem smislu. Mora ga prilagoditi veljavnim vedenjskim pravilom. Vendar pa ne sme zaradi teh načel podrediti ostalih prvin književnosti, saj literarni umetniki s tem odvzame njen temeljni čar. Poučnost se mora pojavljati prikrito, nevsiljivo. V novejšem času veliko prostora pušča tudi veselju do življenja in s tem humorju.

Pri mladinski prozi Toneta Partljiča je pri delih *Hotel sem prijeti sonce* in *Slišal sem kako trava raste* opaziti pisateljeve preprosto, s humorjem in blago ironijo napisane črtice, njegove mladostne spomine, ko je spoznal in občutil, da je življenje lepo in eno samo, da ga je treba živeti, saj se hitro izteka. Črtice skozi oči otroka Toneta Partljiča pripovedujejo o veselih in žalostnih trenutkih in pretresih njegove, takrat še otroške duše. Uči nas spoštovati tisto kar imamo, saj življenje hitro mineva in nam je lahko hitro žal za izgubljenim. Njegova mladinska proza ne moralizira, ne vsiljuje svojega mnenja, pač pa pove to, kar čuti. Na podlagi svojih izkušenj slika podobe človeške narave, našega odnosa do soljudi, do narave in celo do predmetov. Bralcu pa skuša dopovedati, da je kljub krivicam, ki se zgodijo, kljub bolečini, ki te lahko prizadene, na svetu vedno nekdo, ki te ima rad. Pri njem se vse mladinske zgodbe srečno končajo, pa naj bo to *Hotel sem prijeti sonce*, *Slišal sem kako trava raste*, *Maša in Tjaša* in *Dupleška mornarica*. Junaki so za svoja dobra dejanja nagrajeni.

Vsako zgodbo pripoveduje tako, da se mladi bralec zlahka najde v teh kratkih zgodbicah in čuti otrokovo zbežanost, na koncu pa spozna življenjsko resnico, ki ga bo lahko spremljala vse življenje. To spoznanje mu bo pomagalo v kritičnih trenutkih.

Njegova kratka povest *Dupleška mornarica* in mladinski roman *Maša in Tjaša* vsebujeta pomembne sestavine mladinske književnosti. Znotraj glavne pripovedi gre za nekakšni detektivki, kjer namesto detektiva, ki je značilen za nemladinsko detektivko, nastopa navadno skupinica otrok, ki razkriva detektivsko skrivnost. Pri obeh gre za zasledovanje in kaznovanje zločinca. Dobro pri obeh premaga zlo. Takšna mladinska literatura mladostniku posreduje sistem vrednot in identifikacijo s pozitivnim književnim junakom, ki bralca navduši s svojo močjo in s premagovanjem življenjskih ovir. Posredno bralca vzgaja s srečnim koncem, ki je kot nekakšna nagrada za plemenito dejanje.

9 Odzivi na Partljičevo delo

Največ odzivov na svoje delo je pisatelj dobil na temo svoje mladinske knjižice *Hotel sem prijeti sonce*. France Forstnerič v spremni besedi z naslovom *O pisatelju, ki je "hotel prijeti sonce"* ugotavlja, da pisatelj v svoje pripovedovanje vnaša dvojni čas, tako da zgodbo začne z "današnjim", odraslim Partljičem, ki kakšno stvar uvodno pomodruje ali opiše, nato pa se v

mislih oz. pripovedi preseli nazaj v otroštvo. Včasih se "današnji" Partljič oz. sedanji čas lahko pojavi tudi kje sredi zgodbe, lahko pa se z njim črtica zaključí.⁶ (Partljič 1981: 5–10.)

Ugotavlja tudi, da se Partljič ne igra z jezikom, marveč rad čim bolj naravnost izpove, kar mu leži na duši. To naredi s preprostim jezikom, vendar za svoje črtice izbere le tisto, kar se mu zdi posebej zanimivo, pomenljivo, čustveno bogato, smešno in pretresljivo, to pa ga dela posebnega in izvirnega. Partljič gleda na ljudi, dogodke, svet na sebi lasten način. S tem si ustvari svoj slog, ki je značilen za vsa njegova prozna dela in igre za odrasle. Veliko je prežetosti smešnega, hudomušnega, grobega in grotesknega, napolnjenega z nežnim, bridkim, tragičnim in ranljivim v življenju. (Prav tam: 5–10.)

Igor Saksida pa v novejši spremni besedi pravi "potem ko odrasteš, so otroški spomini snov za črtice in ko prerasteš črtice, jih znova najdeš – v kaki drugi knjigi". Prav to pa velja za Toneta Partljiča.⁷ (Partljič 1998: 105–112.)

Tone Pavček pa Partljičevo delo primerja s Cankarjevim in Prežihovim delom. Ugotavlja, da kljub temu, če Partljič naslika še tako socialno revno življenje, ga nikoli ne zanese v jamrarijo, kaj šele v kakšno tragičnost socialne zgodbe. Zna ceniti dobro in zlo in ume tehtati vrednosti, ki jih je podedoval v mladosti.⁸ (Partljič 1990: 111–116.)

Partljič med kritiki velja za enega najplodovitejših in najbolj priljubljenih slovenskih komediografov. Kot njegovo najboljšo delo pa kritiki omenjajo dramo *Moj ata, socialistični kulak*, s čimer se strinja tudi sam. O tej temi, ki jo opiše tudi v drami, govori v knjigi *Hotel*

⁶ Spremnna beseda knjige *Hotel sem prijeli sonce* (1981) z naslovom O pisatelju, ki je "hotel prijeli sonce", avtorja Franceta Forstneriča.

⁷ Spremnna beseda knjige *Hotel sem prijeli sonce* (1998) z naslovom Nasmehi trenutkov, avtorja Igorja Saksida.

⁸ Spremnna beseda knjige *Slišal sem, kako trava raste* (1990) z naslovom Veličina majhnega, avtorja Toneta Pavčka.

sem prijeli sonce. Gre za nekakšno avtobiografijo. ([Http://www.playboy.si/natisni/tone-partljic/](http://www.playboy.si/natisni/tone-partljic/).)

Tone Partljč je v svojem otroštvu oboževal literaturo Ivana Cankarja, kar se kaže tudi v njegovi literaturi. Tudi njegova ljubezen do politike je vplivala na nastanek njegovih del, saj izredno rad kritizira človeško neumnost, ki jo podkrepi s humorjem. ([Http://www.playboy.si/natisni/tone-partljic/](http://www.playboy.si/natisni/tone-partljic/).)

10 Zaključek

Na koncu svojega potovanja skozi Partljičevo prozo za mladino in odrasle lahko rečem, da je pisatelj v svojo literaturo vložil svoje življenje. Vendar le v tolikšni meri kot je želel sam. Določenih stvari nam nikoli ne zaupa, spet o drugih beremo velikokrat. Piše le o tem, kar dobro pozna in se mu zdi zanimivo. Sam pravi, da je v svojih delih popisal tisto, kar se mu je v življenju ponesrečilo. S tem se je oddolžil sebi, pa tudi drugim. Seveda se mu je kakšna stvar v življenju tudi posrečila. Tako spoznamo njegovo otroštvo, njegovo ljubezen do domačih, izvemo o njegovi nesreči, ker ni mogel nadaljevati šolanja in je mislil, da se mu je podrlo življenje. Beremo o njegovih ljubeznih, ljubezni do vode in ribolova, živali, gledališča, pisanja in politike. Včasih je do slednje in sistema ironičen a velikokrat na humoren način. Najraje piše v prvi osebi, včasih obdrži prava imena, spet drugič jih spremeni ali pa osebe sploh ne poimenuje, kljub temu pa velikokrat že vemo, koga ima v mislih. Kdaj za kakšno osebo, o kateri piše v kakšni knjigi, izvemo, da je resnična šele iz druge knjige. Pri tem lahko podam primer knjige *Starec za plotom*, kjer starec v njej ni nikoli poimenovan. Da gre resnično za Stanka Majcna izvemo šele iz drugih knjig (npr. *Golaž, reka in mostovi*).

V diplomski nalogi me je najbolj zanimalo, kaj je tisto vodilo, ki ločuje mladinsko od nemladinske književnosti. To ločevanje je dokaj težko, saj so meje nejasne. S tem problemom se srečuje večina literarnih raziskovalcev. Sama sem mnenja, da na končno odločitev vpliva neko notranje sporočilo dela. Bralec mora biti v takšnem primeru že dodobra seznanjen s svetom, da lahko razbere tisto, kar od njega želi pisatelj. Mladinska dela so namreč manj kompleksna, jezik je enostavnejši, tudi motivi in teme niso tako prepleteni. Ugotovila sem, da gre pri nemladinski literaturi verjetno za večjo kompleksnost motivov in tem in zaradi tega ni

več tako primerna za otroke. Tudi dolžina dela pomaga pri odločitvi. Vendar se kljub vsemu najdejo takšna, ki lahko prehajajo iz mladinske v nemladinsko književnost in obratno. Motivi, ki se pojavljajo samo v njegovi nemladinski prozi so: motiv neizpolnjenih mladostnih ciljev/upov, motiv gledališča/gledališkega igralca, motiv alkoholizma, motiv Marije Snežne, motiv starca in motiv pogreba. Medtem pa samo v mladinski literaturi zasledimo motiv pustolovščine in motiv otroške neposrednosti. Vsi ostali motivi se pri njem prepletajo v obeh književnostih. Nato sem še žanrsko razvrstila Partljičeva dela. Ugotovila sem, da je njegova proza za odrasle v glavnem družbenokritična, medtem ko gre pri mladinski večinoma za spominsko prozo. V knjigah za odrasle največkrat kritizira politični sistem in miselnost ljudi. Ljudje se namreč vse prevečkrat podrejajo sistemu in pozabijo razmišljati z lastno glavo. Ko pa nek človek ne misli tako kot večina, ga imajo za izobčenca. V mladinski spominski prozi pa se vrača v svoja otroška leta in pripoveduje svojo zgodbo skozi oči malega Partljiča.

Zanimala me je tudi izbira glavnega junaka, ali njegova starost vpliva na uvrstitev v mladinsko ali nemladinsko književnost. Ob tem lahko rečem, da pri Partljiču ni točnega merila. Nekatera dela spadajo v nemladinsko književnost, pa bi jih glede na izbiro glavnega junaka lahko umestili tudi v mladinsko (npr. *Kampanja*) in obratno. Njegovo mladinsko delo *General: deset črtic o Rudolfu Maistru* pa bi glede na izbiro glavnega junaka lahko umestili v nemladinsko književnost.

Mladinska dela so večkrat opremljena tudi z ilustracijo, ki je navadno podrejena besedilu. Kljub temu pa ilustracija ni več nujna pri delih, ki so namenjena bralcem nad deset let. Tudi pri Tonetu Partljiču ilustracija ni več obvezen dodatek njegovih mladinskih del. Najlepše ilustracije najdemo v romanu *Maša in Tjaša*, ki ga je ilustriral Matjaž Schmidt. Ilustriral je tudi *Dupleško mornarico: mladinsko povest z reke Drave*. V delu *Slišal sem, kako trava raste* pa zasledimo celo fotografije njegove družine in Pesnice. Kljub temu so le-te posebnost mladinskih del. Mladinska dela pa so lahko tudi vzgojna. Pri Partljiču ne gre za neposredno vzgojnost, ampak skuša otroka navdušiti za tisto, kar je prav. Želi mu povedati, da je življenje veliko vredno in da mora poslušati svoje srce in ne vedno odraslih, saj velikokrat tudi oni nimajo prav. Za dobra dela pa si lahko tudi nagrajen.

Povzetek

Diplomska naloga obravnava Toneta Partljiča, najprej opiše njegovo življenje in delo. Nato se posveča njegovi prozi, se osredotoča na njegova mladinska dela in išče povezavo z njegovimi deli za odrasle. Izbranih je devetnajst del, tako mladinskih kot nemladinskih, opazovanje pa je osredotočeno na njegovo kratko prozo in romane. Raziskuje motive, žanre, izbiro oz. starost glavnega junaka, išče ilustracije in prvine vzgojnosti v njegovih mladinskih delih. Ugotavlja, da so nekateri motivi prisotni samo v njegovi nemladinski prozi, npr. motiv neizpolnjenih mladostnih ciljev/upov, motiv gledališča/gledališkega igralca, motiv alkoholizma, motiv Marije Snežne, motiv starca in motiv pogreba. Medtem pa samo v mladinski literaturi zasledimo motiv pustolovščine in motiv otroške neposrednosti. Vsi ostali motivi se pri njem prepletajo v obeh književnostih. Žanrsko je njegova proza za odrasle v glavnem družbenokritična, medtem ko gre pri mladinski večinoma za spominsko prozo. Tudi izbira glavnega junaka oz. starost le-tega ne vpliva na uvrščenost dela med mladinsko ali nemladinsko književnost. Ugotavlja tudi, da so ilustracije v njegovih mladinskih delih prisotne v treh delih, medtem ko so v ostalih dveh fotografije. Išče še prvine vzgojnosti in ugotavlja, da pri njem ne gre za neposredno vzgojnost, ampak skuša otroka navdušiti za tisto, kar je v življenju prav. Za dobra dela pa bo otrok oz. mladostnik seveda nagrajen.

11 Viri

- Tone Partljič: *Ne glej za pticami*. Ljubljana: Mladinska knjiga, 1967.
- Tone Partljič: *Jalovost*. Ljubljana: Mladinska knjiga, 1971.
- Tone Partljič: *Volk na madridskih ulicah*. Maribor: Obzorja, 1974.
- Tone Partljič: *Hotel sem prijeli sonce*. Ljubljana: Mladinska knjiga, 1981.
- Tone Partljič: *Pepsi ali provincialni Donjuan*. Ljubljana: Borec, 1986.
- Tone Partljič: *Slišal sem, kako trava raste*. Ljubljana: Mladinska knjiga, 1990.
- Tone Partljič: *Prelesti prelesti*. Ljubljana: Mladinska knjiga, 1990.
- Tone Partljič: *Mala*. Ljubljana: Prešernova družba, 1992.
- Tone Partljič: *Pri Mariji Snežni zvoni*. Maribor: Obzorja, 1994.
- Tone Partljič: *Starec za plotom*. Maribor: Obzorja, 1995.
- Tone Partljič: *Dupleška mornarica*. Ljubljana: Pisanica 1996.
- Tone Partljič: *Samo roko daj*. Ljubljana: Pisanica, 1997.
- Tone Partljič: *Maša in Tjaša*. Ljubljana: Prešernova družba, 1999.
- Tone Partljič: *Usodna privlačnost*. Ljubljana: Pisanica, 2001.
- Tone Partljič: *Kampanja*. Ljubljana: Prešernova družba, 2002.
- Tone Partljič: *Golaž, reka in mostovi*. Ljubljana, Pisanica, 2003.
- Tone Partljič: *Grob pri Mariji Snežni*. Ljubljana: Pisanica, 2005.
- Tone Partljič: *General: deset črtic o Rudolfu Maistru*. Ljubljana: Karantanija, 2006.
- Tone Partljič: *Dom dom*. Ljubljana: Pisanica, 2008.

12 Literatura

- Aleš Berger: Jezik mladostnih junakov. *Otrok in knjiga* 19 (1984). 30–34.
- France Bernik: Avtobiografsko v novejši slovenski vojni prozi (Tipologija pripovednih položajev). *Obdobja* 8 (1988). 145–49.
- Helga Glušič: *Sto slovenskih pripovednikov*. Ljubljana: Prešernova družba, Vrba, 1996.
- Dragica Haramija: *Slovenska realistična avanturistična mladinska proza*. Videm pri Ptuj: GIZ, 2000.
- Dragica Haramija: Pregled sodobne slovenske mladinske proze. *Jezik in slovstvo* (2005). 27–35.
- Dragica Haramija: Žanri slovenskega mladinskega realističnega romana. *Obdobja* 21 (2003). 171–80.
- Dragica Haramija: Slovenska mladinska realistična kratka pripovedna proza po letu 1950. *Obdobja* 23 (2006). 59–70.
- Miran Hladnik: *Praktični spisovnik ali šola strokovnega ubesedovanja*. Ljubljana: samozaložba, 1991.
- Matjaž Kmecl: *Mala literarna teorija*. Ljubljana: Mihelač in Nešović, 1995.
- Marjana Kobe: *Pogledi na mladinsko književnost*. Ljubljana: Mladinska knjiga, 1987.
- Janko Kos: *Očrt literarne teorije*. Ljubljana: DZS, 1994.
- Mirko Lorenci: *Sodobniki*. Ljubljana: Slovenska knjiga, 1990.
- Tone Partljič: *Hvala vam bogovi za te blodnje*. Maribor: Litera, 2010.
- Tone Partljič: *Hotel sem prijeti sonce*. Ljubljana: Mladinska knjiga, 1981. 5–10.
- Tone Partljič: *Hotel sem prijeti sonce*. Ljubljana: Karantanija, 1998. 105–12.
- Tone Partljič: *Slišal sem, kako trava raste*. Ljubljana: Mladinska knjiga, 1990. 111–16.
- Igor Saksida: *Mladinska književnost med literarno vedo in književno didaktiko*. Maribor: Obzorja, 1994.
- Igor Saksida idr.: *Slovenska književnost III*. Ljubljana: DZS, 2001. 405–06.

- Alojzija Zupan Sosič: Poti k romanu: žanrski sinkretizem najnovejšega slovenskega romana. *Primerjalna književnost*. XXIV/1 (2001). 71–82.
- <http://www.bralnaznacka.si/index.php?Stran=20>
- http://www.zupca.net/dnevna_soba/knjiga_meseca/t_partljic.htm
- <http://www.playboy.si/natisni/tone-partljic/>

Izjavljam, da je diplomsko delo v celoti moje avtorsko delo ter da so uporabljeni viri in literatura navedeni v skladu z mednarodnimi standardi in veljavno zakonodajo.

Ljubljana, 5. maja 2011

Lea Stritih